

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษางานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง
อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มกราคม 2554

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษางานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง
อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มกราคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษางานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง
อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มกราคม 2554

สุนันทา กินรีวงศ์. (2554). *ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษางานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร*. ปริญญาโท ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.วาสนา นามพงศ์, อาจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ว่าประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารใดบ้าง และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2553

ผลการวิจัยพบว่าสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 15 เหตุการณ์ โดยยึดเกณฑ์การเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารออกจากกัน เหตุการณ์สื่อสารทั้งหมดสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม และเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 10 ประการของซาวิลล์ ทรอยด์ พบว่าองค์ประกอบของชนิดของเหตุการณ์ หัวข้อ วัตถุประสงค์ เวลา - สถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ เนื้อหา การสื่อสาร และการลำดับวัจนกรรม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละเหตุการณ์ ส่วนองค์ประกอบด้านรูปแบบการสื่อสาร กฎการปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานของการตีความที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ มีลักษณะที่ตายตัว

AN ETHNOGRAPHY OF COMMUNICATION : A CASE STUDY OF BOONBANGFAI
FESTIVAL AT TAMBON SANGMING AMPHOE LUEANGNOKTHA
CHANGWAT YASOTHON

AN ABSTRACT
BY
SUNANTHA KINNAREEWON

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University
January 2011

Sunantha Kinnareewong. (2011). *An Ethnography of Communication : A Case Study of Boonbangfai Festival at Tambon Sangming Amphoe Lueangnoktha Changwat Yasothon*. Master thesis, M.A. (Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committees: Dr.Wassana Nampong, Dr.Duangden Boonpok.

The purpose of this thesis is to analyses the pattern of communicative situation in the Boonbangfai Festival at Tambon Sangming Amphoe Lueangnoktha Changwat Yasothon to find how many communicative events and components of each communicative events. The data was collected from Boonbangfai Festival at Tambon Sangming Amphoe Lueangnoktha Changwat Yasothon in April-May 2009 and 2010.

The results reveal that this communicative situation consists of 15 events. The boundary between events is marked by the message content. The communicative events can be divided into three main sections: Preparation, Performance and Celebration.

Each communicative event is organized into ten components of Saville-Troike. It is found that type of events, topic, purpose, setting, participants, message content and act sequence in each event is unique, The message form, rules of interaction and norms of interpretation in each event is flexible manner.

ประกาศคุณประการ

ปริญญาโทฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ ดร.วาสนา นามพงศ์ ประธานควบคุมปริญญาโท อาจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก กรรมการควบคุมปริญญาโท พร้อมทั้ง รองศาสตราจารย์สุนันทา โสรจจ์ และอาจารย์ ดร.รัชนีญญา กลิ่นน้ำหอม ที่กรุณาให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนต่างๆ เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ทุกท่านที่ให้ความเมตตา ให้ความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความรู้ และให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ คณะมนุษยศาสตร์ วิชาเอกภาษาไทย และนางสาวสายใจ เพ็งที่ คอยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้การจัดทำปริญญาโทเล่มนี้สำเร็จ ลุล่วงลงได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อสุน กิณรีวงศ์ คุณแม่ทองพูล กิณรีวงศ์ ที่ให้กำเนิด อบรมเลี้ยงดู และให้โอกาสทางการศึกษาที่ตีรวมทั้งเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้ปริญญาโทเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

สุนันทา กิณรีวงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ	6
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	15
3 สถานการณ์สื่อสาร “งานประเพณีบุญบั้งไฟ”	18
องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ	18
สรุปการวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์สื่อสาร	21
4 เหตุการณ์สื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ	22
เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน	23
เหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบ	23
เหตุการณ์สื่อสารการประชุม	26
เหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเซิ้ง	31
เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์	37
เหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งขบวนเซิ้งบั้งไฟ	39
เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม	42
เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย	44
เหตุการณ์สื่อสารการเปิดงาน	47
เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4(ต่อ)	
เหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงาน	58
เหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล	65
เหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัล	68
เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ	70
เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย	71
เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ	73
เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ	76
เหตุการณ์สื่อสารการปิดงาน	79
สรุปลักษณะองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร	82
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	89
สรุปผลการวิจัย	89
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก	97
ภาคผนวก ก	98
ภาคผนวก ข	112
ประวัติย่อผู้วิจัย	131

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงการแยกเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบล สร้างมิ่ง อำเภอเลิงนงทา จังหวัดยโสธร ออกจากกันโดยใช้วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ ในการแยก	18
2 แสดงเหตุการณ์สื่อสาร “งานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนงทา จังหวัดยโสธร”	89

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 หน่วยการสื่อสาร	11
2 การฝึกซ้อมรำเชิงเพื่อเตรียมความพร้อม	113
3 การฝึกซ้อมรำเชิงเพื่อเตรียมความพร้อม	113
4 การเตรียมบั้งไฟเอ้ (บั้งไฟที่ไม่ได้ใช้จุดจริงๆ) เพื่อใช้ตกแต่ง	114
5 การตกแต่งรถบั้งไฟเอ้เพื่อประกอบขบวนเชิงบั้งไฟ	114
6 รถบั้งไฟเอ้ที่ตกแต่งอย่างสวยงามแล้ว	115
7 รถบั้งไฟเอ้ที่ตกแต่งอย่างสวยงามแล้ว	115
8 การเข้าร่วมพิธีเปิดของขบวนเชิงบั้งไฟ	116
9 ประธานกล่าวเปิดงาน คณะกรรมการ และแขกผู้มีเกียรติ	116
10 การกล่าวรายงานวัตถุประสงค์ของการจัดงาน	117
11 ประธานในพิธีกล่าวเปิดงาน	117
12 ลักษณะการแต่งกายพื้นบ้านของนางรำ	118
13 ลักษณะการแต่งกายของผู้ขับร้องกาพย์เชิงบั้งไฟ	118
14 ผู้อันเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	119
15 ผู้ถือป้ายชื่อหมู่บ้านของขบวนเชิงบั้งไฟบ้านโคกกอก	119
16 การแสดงศิลปะการรำเชิงประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน	120
17 การแสดงศิลปะการรำเชิงประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน	120
18 การแสดงศิลปะการรำเชิงประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน	121
19 การแสดงศิลปะการรำเชิงประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน	121
20 การแสดงดนตรีพื้นบ้านของคณะดาวส่องแสง	122
21 การแสดงดนตรีพื้นบ้านของบ้านหินเหล็กไฟ	122
22 การแสดงความเชื่อเรื่องผาแดงนางไอ่	123
23 การแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน	123
24 การแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน	124
25 แสดงการหาไข่มดแดงและการใช้สวิง	124
26 การแสดงตลกของผู้ร่วมขบวนเชิงบั้งไฟบ้านหินเหล็กไฟ	125
27 การแสดงตลกของผู้ร่วมขบวนเชิงบั้งไฟบ้านท่าลาด	125
28 การลี้ยงบั้งไฟ	126
29 ลักษณะการลี้ยงบั้งไฟของช่างทำบั้งไฟคณะมาตามสั่ง	126
30 การนำบั้งไฟไปยังฐานจุดบั้งไฟ	127

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
31 การนำบั้งไฟขึ้นไปยังฐานจุดบั้งไฟ	127
32 การตรวจสอบความเรียบร้อยของบั้งไฟก่อนจุด	128
33 บรรยากาศบริเวณฐานจุดบั้งไฟ	128
34 การประทุของบั้งไฟ	129
35 ลักษณะการขึ้นของบั้งไฟ	129
36 ลักษณะการขึ้นของบั้งไฟ	130
37 บรรยากาศโดยรอบของฐานจุดบั้งไฟ	130

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเพณีบุญบั้งไฟหรือที่ชาวบ้านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าประเพณีบุญเดือน 6 เป็นประเพณีพื้นบ้านที่สำคัญอีกประเพณีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวอีสานมาเป็นเวลานาน จารุวรรณกรรมวัตร (2524) ได้กล่าวถึงมูลเหตุในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟของชาวอีสานว่า เกิดขึ้นจากความเชื่อเรื่องพญาแถน ผู้ซึ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติและเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมฝนฟ้าให้ตกต้องตามฤดูกาล รวมทั้งสามารถบันดาลให้การทำนาในปีนั้นได้ผลบริบูรณ์ บางท้องถิ่นเชื่อว่า การทำบุญบั้งไฟเป็นการส่งสัญญาณให้พญาแถนได้ทราบว่าคุณของการทำนาได้เริ่มต้นขึ้นแล้วและขอให้พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมายังโลกมนุษย์

การจัดประเพณีบุญบั้งไฟนอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการบูชาพญาแถนแล้วยังมีวัตถุประสงค์อื่นสอดแทรกอยู่ด้วย ยूर กมลเสวีรัตน์ (2546) กล่าวว่าประเพณีบุญบั้งไฟเป็นการจัดงานรื่นเริงครั้งยิ่งใหญ่ที่สร้างขวัญกำลังใจให้ชาวอีสานก่อนที่จะลงมือทำนาตามความเชื่อที่ว่า หากได้บูชาพญาแถนแล้วจะทำให้การทำไร่ไถนาในปีนั้นๆ ได้ผลดี ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะการจัดประเพณีเช่นนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในหมู่บ้านให้มาช่วยงานบุญจึงจะสามารถทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ประเพณีบุญบั้งไฟที่มีความยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศคือ ประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร เป็นประเพณีที่ประชาชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด จึงทำให้มีการจัดงานขึ้นทั่วทุกท้องที่ในจังหวัดยโสธร และตำบลสร้างมิ่งก็เป็นอีกท้องที่หนึ่งที่ได้มีการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพในการจัดงานเป็นประจำทุกปี ปัจจุบันการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟนั้นได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง

ผู้วิจัยเป็นบุคคลในท้องถิ่นตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และได้มีส่วนร่วมในงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่งเสมอมา ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ในการจัดงานนั้นมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจน ส่วนภาษาที่ใช้สื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟก็มีลักษณะเฉพาะ ต่างจากภาษาที่ใช้โดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ โดยใช้วิธีการศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของ ซาวิลล์ ทรอยค์ (สุดาตวง เกิดโมพี. 2537; อ้างอิงจาก Saville-Troike. 1982) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

การศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการสื่อสารและชุมชนที่ใช้ในการศึกษานั้นต้องเป็นชุมชนภาษาเดียวกัน มีเกณฑ์การใช้ภาษาร่วมกัน มีกฎการพูด การตีความภาษา มีทัศนคติค่านิยมในรูปแบบภาษาที่ใช้ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกัน

ซึ่งชาวบ้านในตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เป็นชุมชนหนึ่งที่มีการใช้ภาษาร่วมกัน มีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และเข้าใจในวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกัน ในการวิเคราะห์การสื่อสารตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารนั้น ซาวิลล์ ทรอยด์ ได้แบ่งหน่วยที่ใช้ในการสื่อสารออกเป็น 3 หน่วย คือ สถานการณ์สื่อสาร (Communicative Situation) เหตุการณ์สื่อสาร (Communicative Event) และวัจนกรรมสื่อสาร (Communicative Act) ทั้ง 3 หน่วยนี้ ทรอยด์ ถือว่าเหตุการณ์สื่อสารเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจในการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร โดยเหตุการณ์สื่อสารหนึ่ง จะประกอบด้วยองค์ประกอบ 10 ประการ คือ ชนิดของเหตุการณ์ หัวข้อที่สื่อสาร วัตถุประสงค์ เวลา-สถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ รูปแบบของการสื่อสาร เนื้อหาของการสื่อสาร การลำดับวัจนกรรม กฎการปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานของการตีความ

จากทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร ซาวิลล์ ทรอยด์ ได้ศึกษาภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ในสถานการณ์ต่างๆ พบว่า ในสถานการณ์หนึ่งๆ สามารถแบ่งออกเป็นเหตุการณ์สื่อสารได้หลายเหตุการณ์ ตามชนิดของเหตุการณ์ มีขอบเขตที่แสดงการเริ่มต้นและลงท้ายของเหตุการณ์นั้นๆ เช่น การสนทนาทางโทรศัพท์เริ่มต้นจากเสียงกริ่งดังขึ้น และลงท้ายด้วยการวางหูโทรศัพท์ นอกจากนี้ ขอบเขตของเหตุการณ์สื่อสารอาจแบ่งโดยการใช้สัญญาณหรือวลีที่ใช้ประจำ เช่น การสวดมนต์ในศาสนาคริสต์จะลงท้ายด้วยการกล่าวว่า “เอเมน” เป็นต้น นอกจากนี้ ทรอยด์ ยังกล่าววาระดับเสียงสูงต่ำ ทำทาง การแสดงออกทางสีหน้า รวมถึงตำแหน่งของร่างกายของผู้ร่วมเหตุการณ์ก็เป็นเครื่องแสดงขอบเขตของเหตุการณ์ได้เช่นกัน

จากการศึกษาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจน และในแต่ละขั้นตอนของการสื่อสารนั้นมีขอบเขตที่แสดงถึงการเริ่มต้นและลงท้ายของเหตุการณ์นั้นๆ เช่น เหตุการณ์สื่อสารในการกล่าวทักทายชาวบ้านของพิธีกรจะเริ่มต้นด้วยการยกมือไหว้พร้อมกับกล่าวคำว่า “คะ ก็ขอกราบสวัสดิ์พ่อแม่ พี่น้อง...” และลงท้ายด้วย “เรียนเชิญนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง คุณณรงค์ชัย บุญทอง กล่าวรายงานต่อท่านประธาน” นอกจากนี้การเน้นเสียง การเปลี่ยนจังหวะการพูด ทำทาง การเปลี่ยนตำแหน่งของผู้ร่วมเหตุการณ์ก็เป็นเครื่องแสดงขอบเขตของเหตุการณ์ได้เช่นกัน เช่น เหตุการณ์การกล่าวเปิดงานเมื่อประธานกล่าวว่า “(เน้นเสียง) บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดงานโครงการสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟ ประจำปี 2552 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ณ บัดนี้ครับ” ซึ่งการหยุดพูดของประธานเป็นการแสดงให้เห็นว่ากล่าวจบแล้วและผู้ร่วมเหตุการณ์ก็จะปรบมือ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาภาษาศาสตร์สังคมของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า รูปแบบของภาษาที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันจะมีลักษณะเด่นต่างกัน เช่นเดียวกับภาษาที่ใช้ในงานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาพญาแถน และเพื่อสร้างความสนุกสนาน ภาษาที่ใช้จึงแตกต่างจากภาษาทั่วไป เช่น ภาษาที่ใช้ในการขับร้องกาพย์เห่ึง มีการเน้นสัมผัสคล้องจอง และใช้คำศัพท์สูง ดังตัวอย่าง

มาฮอดนี่ถึงคิวกรรมการ	ผู้ชำนาญในการสำรวจ
ผู้เพื่อนตรวจขบวนแห่งของเขา	มาเอามาไหว้ท่านสักก่อน
ห้อมมืออ่อนให้สุดเกศา	ขอชมมาวันทาก้มกราบ... ฯลฯ

เนื้อหาภาพยนตร์ซึ่งของแต่ละหมู่บ้านส่วนใหญ่ จะเป็นการอ้อนวอนพญาแถนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลดบันดาลฝนให้ตกตามฤดูกาล นอกจากนี้ยังกล่าวถึงตำนานการเกิดบุญบังไฟ การแสดงความเคารพต่อคณะกรรมการในการประกวดขบวนเครื่องบังไฟ เพื่อขอคะแนน เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยมทางสังคมให้คนทั่วไป ได้รับทราบ นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาที่เน้นความขบขัน มีการสอดแทรกมุขตลกและกล่าวหยอกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ เพื่อความสนุกสนาน เช่น พิธีกรหญิงกล่าวหยอกล้อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านหินเหล็กไฟว่า “ผู้ช่วยเมียบ่นอนี้ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนะคะไม่ใช่ผู้ช่วยเมีย” เป็นต้น ซึ่งการพูดในลักษณะนี้เป็นการสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์อีกทางหนึ่ง

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบังไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เพื่อศึกษาเหตุการณ์สื่อสาร และลำดับการสื่อสาร อันจะทำให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารที่ตรงกันของคนในชุมชนและประชาชนทั่วไปได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบังไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบังไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้า สามารถแสดงให้เห็นโครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบังไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ว่าประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารใด และมีลำดับอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

เก็บข้อมูลจาก สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบังไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ปี พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2553

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ

1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2553 โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.2.1 สัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีบุญบั้งไฟ

1.2.2 สังเกตและมีส่วนร่วมในงานประเพณีบุญบั้งไฟตั้งแต่ช่วงเตรียมงาน ช่วงวันรวม และช่วงวันจุดบั้งไฟ

1.2.3 บันทึกข้อมูลโดยใช้สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และกล้องวิดีโอ

1.2.4 ถอดข้อความการสื่อสารจากเครื่องบันทึกเสียง กล้องวิดีโอและการจดบันทึกประกอบกัน

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดข้อความการใช้ภาษาในการสื่อสารมาจัดหมวดหมู่ และตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะลงมือวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1 วิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ

2.1.1 องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสาร

2.1.2 สรุปการวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์สื่อสาร

2.2 วิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ ดังนี้

2.2.1 เหตุการณ์สื่อสารในช่วงวันเตรียมงาน

2.2.1.1 การแจ้งให้ทราบ

2.2.1.2 การประชุม

2.2.1.3 การฝึกซ้อมรำเซิ้ง

2.2.1.4 การเตรียมอุปกรณ์

2.2.1.5 การตกแต่งขบวนบั้งไฟ

2.2.2 เหตุการณ์สื่อสารในช่วงวันรวม

2.2.2.1 การทักทาย

2.2.2.2 การเปิดงาน

2.2.2.3 การแนะนำ

2.2.2.4 การดำเนินงาน

2.2.2.5 การประกาศผล

2.2.2.6 การมอบรางวัล

2.2.3 เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ

2.2.3.1 การทักทาย

2.2.3.2 การเตรียมบั้งไฟ

2.2.3.3 การจุดบั้งไฟ

2.2.3.4 การปิดงาน

2.2.4 สรุปลักษณะองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร

3. การเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการสื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2524) ได้กล่าวถึงวิธีการทำบั้งไฟ และมูลเหตุของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟของชาวอีสานว่า เกิดขึ้นจากความเชื่อในอำนาจของพญาแถนที่สามารถบันดาลให้พืชผล ตลอดจนข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ได้ ชาวอีสานถือว่า พญาแถนเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมฝนฟ้าให้ตกต้องตามฤดูกาล หากทำการบูชาพญาแถนแล้วจะทำให้การทำนาในปีนั้นได้ผลดี และหากหมู่บ้านใดทำบุญบั้งไฟติดต่อกันถึง 3 ปี ข้าวปลาอาหารในหมู่บ้านนั้นๆ จะสมบูรณ์ บางท้องถิ่นเชื่อว่าการทำบุญบั้งไฟ เป็นการส่งสัญญาณให้พญาแถนได้ทราบว่าได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว และขอให้พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมาตามฤดูกาล การจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นการจัดงานรื่นเริงครั้งยิ่งใหญ่ของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา เป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้ชาวอีสานมีความมั่นใจว่า การทำนาปีนั้นจะได้ผลดี รวมทั้งเป็นการทดสอบความพร้อมของประชาชนว่ามีความสามัคคีกันหรือไม่

นอกจากนี้ จารุวรรณ ธรรมวัตร ยังได้กล่าวอีกว่า วันแรกของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟนั้น เรียกว่า วันโฮม หรือวันรวม คือวันที่ชาวบ้านรวมตัวกันจัดขบวนแห่บั้งไฟ มีการประกวดขบวนแห่บั้งไฟที่เรียกว่า ขบวนเซ็ง และประกวดการเอ้บั้งไฟ หรือตกแต่งบั้งไฟให้สวยงาม ขบวนแห่บั้งไฟแต่ละขบวนจะประกอบด้วย ขบวนรำเซ็งที่ประกอบด้วยผู้ชาย-หญิง แสดงศิลปะการรำเซ็งประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน และยังมีขบวนการเล่นสนุกของชาวบ้าน มีการชักหุ่นลามาจนารเกี่ยวกับเรื่องเพศต่างๆ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่า การแสดงภาพลามกเกี่ยวกับเรื่องเพศเป็นสัญลักษณ์ของการก่อให้เกิดชีวิตใหม่ โดยในขบวนแห่บั้งไฟนั้นจะมีผู้ขับร้องกาพย์เซ็งด้วย ซึ่งกาพย์เซ็งที่นิยมร้องกันมี 3 แบบ คือ

1. การเซ็งขอ เป็นการเซ็งเพื่อขอบริจาคปัจจัย ซึ่งอาจจะเป็นทรัพย์สินของ หรืออาหาร เพื่อนำไปใช้ในขบวนแห่หรืออาจจะขอเพื่อนำไปเป็นปัจจัยถวายพระ
2. การเซ็งให้พร เป็นการเซ็งเพื่ออวยพรแก่ผู้ที่บริจาคปัจจัยให้กับขบวนแห่ โดยคำให้พรของกาพย์เซ็งมักสะท้อนให้เห็นความสำคัญในการดำรงชีวิต เช่น ขอให้ทำนาได้ผลดี เป็นต้น
3. การเซ็งเล่านิทาน การเซ็งประเภทนี้จะเป็นการนำนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ เรื่องผาแดง

นางไอ่ ซึ่งชาวอีสานถือว่าเป็นตำนานการทำบุญบั้งไฟ และเรื่องกลองข้าวน้อยฆ่าแม่

เจริญ ตันมหาพราน (2541) กล่าวว่า บุญบั้งไฟเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานานของชาวภาคอีสาน จะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในเดือนหก เพื่อแสดงให้เห็นว่า ช่วงเวลาของการทำนาทำไร่ ได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว การจัดงานนั้นจะมีการจัดกันอย่างยิ่งใหญ่ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรที่กลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด หากพิจารณาตามจุดประสงค์ของการจัดประเพณีบุญบั้งไฟ จะเห็นว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับพิธีแห่ขบวนของภาคกลางคือ ต้องการขอฝนเพื่อให้ข้าวปลาอาหารในท้องถิ่นของตนมีความอุดมสมบูรณ์ แต่งานประเพณีบุญบั้งไฟนั้น ยังมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ สร้างกำลังใจในการทำไร่ทำนา และเพื่อให้มีความมั่นใจว่าการทำนาทำไร่ในปีนั้นๆ จะได้ผลผลิตดี

บรรเทิง พาพิจิตร (2549) ได้กล่าวว่า งานประเพณีบุญบั้งไฟ มีการจัดขึ้นในภาคต่างๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดยโสธร อุบลราชธานี ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นพุทธบูชา และเพื่อให้พืชผลเจริญงอกงามได้ผลดี เพื่อให้ฝนตกลงมา การจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะนิยมทำกันในเดือน 6 โดยก่อนนำบั้งไฟไปจุดนั้น จะมีการแห่และประกวดขบวนเซิ้งบั้งไฟ ส่วนสถานที่จุดบั้งไฟจะจัดไว้ห่างจากหมู่บ้านเพื่อความปลอดภัย โดยลักษณะของบั้งไฟจะทำด้วยไม้ไผ่ อัดดินปืน ทำลักษณะคล้ายจรวด และเมื่อจุดแล้วบั้งไฟจะพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้า ระหว่างการจุดบั้งไฟจะมีการตีฆ้อง ตีกลอง และการฟ้อนรำ

เบญจมาส เกตแก้ว (2521) กล่าวว่า ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสาน เพราะเชื่อว่า หากไม่จัดทำฝนจะไม่ตก ประเพณีบุญบั้งไฟแสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้กับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แห้งแล้งเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้ยังเป็นงานประเพณีที่มีเรื่องของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นการสร้างสนุกสนานให้แก่ชาวบ้าน ปัจจุบันความเชื่อเรื่องเทพเจ้าได้ลดลงไป มีวิทยาศาสตร์และวิทยาการใหม่ๆ ได้เข้าสู่ภาคอีสาน แต่ก็ไม่สามารถช่วยได้มากนัก อย่างไรก็ตามประเพณีบุญบั้งไฟก็ยังถือว่าเป็นประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ควรที่จะรักษาเอาไว้เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของอีสานต่อไป

ปรีชา พิณทอง (2534) ได้กล่าวถึง การแห่บั้งไฟในหนังสือประเพณีโบราณไทยอีสานว่าเป็นการเล่นที่สนุกสนาน มีการขบวนรำร่าทั้งชายและหญิงตามจังหวะของกลอง นอกจากนี้ยังมีขบวนเล่นตลก เช่น ทอดแห หาบปลา ขายยา ฯลฯ ในการแห่บั้งไฟจะมีการขับร้องกาพย์เซิ้ง ซึ่งกาพย์เซิ้งมักสอดแทรกคำหยาบโลนอยู่บ้างแต่ก็ไม่มีใครถือสา นอกจากนี้ ยังได้มีการบันทึกตัวอย่างกาพย์เซิ้ง เช่น คำเซิ้งกลอง คำเซิ้งขอลีของ คำเซิ้งบั้งไฟ คำเซิ้งแห่บั้งไฟ กลอนเซิ้งขอเงินตามบ้านเรือน กลอนเซิ้งขอเงินหญิงสาว กลอนเซิ้งตลก กลอนเซิ้งถามหาเต่า กลอนเซิ้งขอเงินแม่คำ กลอนเซิ้งขอเงินแม่คำข้าวปุ้น (ขนมจีน) กลอนเซิ้งขอขนมห่อหมก เป็นต้น รวมทั้งบอกวิธีการทำบั้งไฟ และมูลเหตุของการทำบุญบั้งไฟเอาไว้อย่างละเอียด

จากการศึกษาเอกสารทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า การจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟเป็นประเพณีขอฝนที่ยิ่งใหญ่และเกิดขึ้นจากความเชื่อเรื่องพญาแถนว่า สามารถลดบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และสามารถทำให้ข้าวปลาอาหารในท้องถิ่นอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งยังเป็นการส่งสัญญาณให้พญาแถนทราบ

ฤดูกาลทำนาได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว ให้พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมา นอกจากนี้ยังถือว่า การจัดงานประเพณี บุญบั้งไฟเป็นการจัดงานที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีในหมู่คณะที่ร่วมมือกันจัดงานรื่นเริงครั้งยิ่งใหญ่ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการทำไร่ทำนา โดยในการจัดงานจะมีการแสดงของขบวนเซิ้งบั้งไฟ มีการขับร้อง กาพย์เซิ้งกันอย่างสนุกสนาน ซึ่งจากจากเอกสารที่เกี่ยวข้องนี้สามารถทำให้ผู้วิจัยเข้าใจความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และสภาพความเป็นอยู่ของชาวอีสานได้ดียิ่งขึ้น

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ

บุญส่ง ครุศรี และปรีชา ชูรัตน์ (2524) ได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญบั้งไฟ ว่ามาจากนิทานพื้นบ้านเรื่องผาแดงนางไอ่ และเรื่องพญาคันคาก การจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟนั้น เชื่อว่า เพื่อเป็นการขอฝนจากพญาแถน ปัจจุบันพิธีกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ ไม่มีการแข่งขันตีกลอง แต่ละคุ่มไม่นิยมทำบั้งไฟเองและมักจ้างผู้อื่นทำ ด้านความเชื่อยังคงสืบทอดความเชื่อที่มีมาดั้งเดิม จากบรรพบุรุษ ปัจจุบันประเพณีบุญบั้งไฟได้เปลี่ยนแปลงไปมากเนื่องจากการได้รับการส่งเสริมจากการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงของสภาพทางสังคมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเพณี บุญบั้งไฟ แตกต่างไปจากเดิม

อร่ามจิต ชินช่าง (2531) ได้ศึกษาภาพเซิ้งบั้งไฟที่ใช้ขับร้องในงานประเพณีบุญบั้งไฟ ของอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ในด้านเนื้อหาของกาพย์เซิ้งบั้งไฟ พบว่า ลักษณะเนื้อหาของกาพย์เซิ้งบั้งไฟ จะเป็นการบวงสรวงอันวอนพญาแถนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อช่วยดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล นอกจากนี้ ยังเล่าถึงตำนานการทำบุญบั้งไฟ การขอบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อนำไปสมทบการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ การอวยพรผู้ให้บริจาค เรื่องเบ็ดเตล็ดที่เป็นเหตุการณ์ในสังคม เช่น ปีการท่องเที่ยว ปีพระชนมพรรษา ครบ 5 รอบของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และยุคอีสานเขียว นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องตลกขบขัน หยาบโหล ที่ทำให้ผู้มาร่วมงานสนุกสนานรื่นเริง และได้สื่อความคิดทางสังคมไว้หลายด้าน เช่น ประพฤติปฏิบัติ ตามประเพณีโบราณ การเป็นคนดี ความสามัคคี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น การแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ กาพย์เซิ้งบั้งไฟยังสร้างความสนุกสนานครั้งยิ่งใหญ่ ให้แก่ประชาชน เป็นทางออกและแหวกกรอบประเพณีเพื่อหลีกหนีความเป็นจริง ความจำเจของสังคม เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวันก่อนที่จะลงมือทำนาต่อไป

2. ด้านคำประพันธ์ พบว่า กาพย์เซิ้งบั้งไฟเป็นคำประพันธ์ท้องถิ่นอีสานที่ใช้ร้อง ในขบวนแห่บั้งไฟ แต่งด้วยกาพย์อีสาน มีลักษณะบังคับ ดังนี้

- 2.1 คณะ ไม่กำหนดแน่นอนว่าบทหนึ่งมีจำนวนกี่บาท กล่าวคือ เริ่มต้นจนจบ เรื่องถือว่าเป็น 1 บท

- 2.2 กาพย์เซิ้งบั้งไฟมี 2 ชนิดคือ กาพย์บาทกึกหรือกาพย์ดี บาทหนึ่งมี 7 คำ แบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนหน้า 3 คำ ตอนหลัง 4 คำ หรือจะเขียนเป็นตอนเดียว 7 คำเลขก็ได้ ส่วน กาพย์บาทคู่หรือกาพย์บาทขอนั้นบาทหนึ่งมี 8 คำ แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนหน้า 4 คำ ตอนหลัง 4 คำ หรือจะเขียนเป็นตอนเดียว 8 คำก็ได้

2.3 สัมผัส เน้นการสัมผัสนอก และเป็นสัมผัสเสียงสระ คือ คำสุดท้ายของบาทที่ 1 จะสัมผัสกับคำที่ 3 ของบาทต่อไปถ้าขัดข้องอนุโลมให้สัมผัสกับคำที่ 1 หรือ 2 ก็ได้

2.4 คำที่นำมาสัมผัส นิยมนำคำที่มีระดับเสียงวรรณยุกต์เดียวกันสัมผัสกัน เพื่อความไพเราะยิ่งขึ้น

3. ในด้านพิธีกรรม พบว่า การจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟเป็นการสร้างความรื่นเริง สนุกสนาน เป็นส่วนหนึ่งของการขอความร่วมมือในการแสดงออกถึงความสามัคคีในการร่วมงานของ ส่วนรวม และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนองความเชื่อที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คือ อำนาจเหนือธรรมชาติว่า ได้ทำถูกต้องตามประเพณีที่ดั้งเดิม และยังแสดงสัญญาณให้ภูษาแก่ได้รับทราบว่าจะขณะนี้ ลูกหลานต้องการฝนเพราะเริ่มทำนาแล้ว

4. ในด้านนาฏกรรม พบว่า การเซิ้งบั้งไฟเป็นการละเล่นพื้นเมืองชนิดหนึ่ง ซึ่งเล่นกันทั่วไปในภาคอีสาน เป็นการพ่อนประกอบการขับกาศเซิ้ง ส่วนศิลปะการพ่อนเซิ้งบั้งไฟในยุคแรก ไม่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอนเพียงแต่พ่อนขึ้นลงตามจังหวะซ้ำๆ ของกลองตุ้ม พังฮาด และโพน การเซิ้งบั้งไฟนิยมเซิ้งเป็นกลุ่มตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป มีหัวหน้าเป็นต้นเสียงขับกาศนำ ส่วนคนอื่นร้องตามไปเรื่อยๆ ปัจจุบันทำราในการพ่อนเซิ้งมีการพัฒนาขึ้นให้มีความอ่อนช้อย สวยงาม โดยการเลียนแบบจากทำงานในชีวิตประจำวัน เช่น ทำดำนาน ทำถอนกล้า ทำเกี่ยวข้าว เป็นต้น

5. บทบาทด้านวรรณกรรม พบว่า กาศเซิ้งบั้งไฟเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสาน เป็นงานสร้างสรรค์ มีการใช้ถ้อยคำ 3 ระดับคือ ใช้คำที่เป็นศัพท์สูง ศัพท์สามัญ และคำหยาบโลน ซึ่งเนื้อหาของกาศเป็นการแสดงความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ คำนิยม สังคม โลกทัศน์ ให้คนทั่วไปได้รับทราบ นอกจากนี้กาศเซิ้งบั้งไฟยังแสดงแนวคิด กลวิธีการเขียนรูปแบบ และฉันทลักษณ์อย่างหนึ่งของวรรณกรรมอีสานประเภทกาศไว้อย่างชัดเจน

6. ด้านโลกทัศน์ พบว่า ในกาศเซิ้งบั้งไฟแสดงโลกทัศน์ดังนี้คือ ความต้องการให้ลูกเรียนสูงๆ ได้เป็นเจ้านาย ได้รับการเคารพยกย่องจากคนในท้องถิ่น ต้องการชีวิตที่สมบูรณ์ สวยงาม ความไม่แก่ สุขภาพดี แข็งแรง อายุยืน ส่วนโลกทัศน์ต่อผู้นำนั้น รูปธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญ แต่ความดีสำคัญกว่า ในด้านความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์นั้น ชาวอีสานก็มีไม่น้อยไปกว่าจังหวัดอื่นๆ โลกทัศน์ต่อแนวทางในการดำเนินชีวิตนั้น ชาวจังหวัดยโสธรปฏิบัติตาม ฮีตสิบสอง อย่างเคร่งครัด ที่เด่นที่สุดคือ ประเพณีบุญเดือนหก (บุญบั้งไฟ) โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ เชื่อว่า ธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน หากทำตัวให้สอดคล้องกับธรรมชาติก็จะปลอดภัยและมีความสุข ส่วนโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ เชื่อในศาสนาพุทธ เรื่องดวงวิญญาณ ภูตผีปีศาจ เป็นต้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานประเพณีบุญบั้งไฟนั้น ส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความเชื่อของการจัดงานบุญบั้งไฟ และศึกษากาศเซิ้งบั้งไฟในด้านต่างๆ เช่น เนื้อหา ลักษณะคำประพันธ์ ภาษา โลกทัศน์ที่ปรากฏในกาศเซิ้ง เป็นต้น แต่ยังไม่มีการศึกษาการสื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ โดยใช้ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาก่อน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภาษาที่ใช้สื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจสิ่งที่คนในท้องถิ่นต้องการสื่อสารได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร

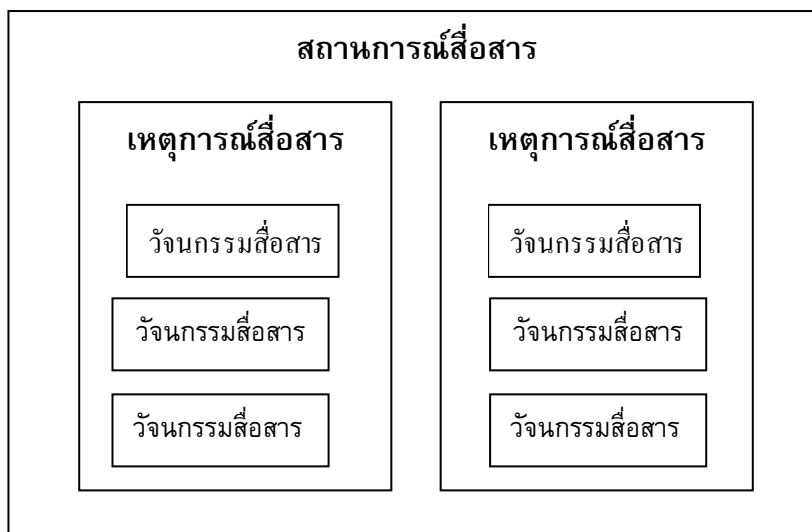
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร

เดลล์ ไฮม์ส์ (นิศณัชชา เหล่าตระกูล. 2549; อ้างอิงจาก Hymes. 1972) ได้กล่าวถึงคำว่า "ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร" ว่ามาจากคำ "Ethnography of communication" ซึ่ง เดลล์ ไฮม์ส์ (Hymes. 1972) ใช้เป็นคนแรก มีความหมายเดียวกับคำว่า "Ethnography of Speaking" โดย อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ แปลว่า ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการพูด และได้กล่าวไว้ว่า "ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการพูด (Ethnography of Speaking) เป็นการศึกษาบทบาทของภาษาในการสื่อสารของคนในชุมชน หรือการศึกษาถึงวิธีการใช้ภาษาในวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ศึกษาหน้าที่และการใช้วัจนลีลาต่างๆ ภาษาย่อยและภาษาต่างๆ ตลอดจนการวิเคราะห์ศิลปะในการพูด และวัจนกรรมในแต่ละสังคม

ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการพูด จัดเป็นวิชาที่บูรณาการความรู้จากหลายวิชา เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา คณิตศาสตร์ และภาษาศาสตร์ วิชาที่ศึกษาได้หลายด้าน การวิเคราะห์สัมพันธสาร ก็อาจรวมอยู่ในวิชานี้ได้ หัวข้อที่เป็นที่นิยมศึกษา ได้แก่ วัจนกรรมที่ใช้เป็นกิจวัตรและวัจนกรรมที่เป็นพิเศษในบางโอกาส เช่น การเล่าเรื่องตลก การเล่านิทาน การกล่าวอวยพร และการกล่าวถ้อยคำในพิธีกรรมต่างๆ โดยมีความเชื่อว่า ภาษาเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเหมือนพฤติกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ในสังคม คือ มีกฎควบคุมอยู่และเราสามารถพรรณนากฎเหล่านั้นได้ ต่อมา ไฮม์ส์ ได้เปลี่ยนมาใช้คำว่า Ethnography of communication (ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร) แทนคำว่า Ethnography of speaking (ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการพูด) แต่ยังคงความหมายและแนวคิดเดิมไว้ โดยความคิดหลักของไฮม์ส์ในการวิเคราะห์ คือ การเข้าถึงพฤติกรรมการพูดหรือการสื่อสารจากมุมมองของมโนทัศน์ที่เรียกว่า เหตุการณ์สื่อสาร (Speech event / Communication event) หมายถึง เหตุการณ์ที่ผู้พูดใช้ภาษาเพื่อสื่อสารตามวัตถุประสงค์ที่เขาต้องการ เช่น การทักทาย การอำลา การอวยพร การแสดงความเสียใจ การกล่าวเปิดงาน เป็นต้น กล่าวคือ ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร เป็นการศึกษาแนวภาษาศาสตร์สังคมที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสาร โดยพยายามศึกษาความหมายของวัจนภาษาและรวบรวมตีความหมายเหล่านั้นในการสื่อสาร การศึกษาทางทฤษฎีนี้ จะทำให้เข้าใจถึงทฤษฎีของการพูดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แยกความแตกต่างของสังคมและแสดงให้เห็นความสามารถของคนในการใช้ภาษาอีกด้วย

การวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารตามทฤษฎีของชาวิลล์-ทรอยด์

การวิเคราะห์ภาษา ตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของชาวิลล์-ทรอยด์ (สุดาตวง เกิดโมพี. 2537; อ้างอิงจาก Saville-Troike. 1982) ดำเนินรอยตามทฤษฎีของไฮม์ส์ ในหนังสือเรื่อง The Ethnography of communication โดยแบ่งหน่วยที่ใช้ในการสื่อสารออกเป็น 3 หน่วย คือ สถานการณ์สื่อสาร (Communicative situation) เหตุการณ์สื่อสาร (Communicative event) และวัจนกรรมสื่อสาร (Communicative act) และในทั้ง 3 หน่วยนี้ ทรอยด์ถือว่า เหตุการณ์สื่อสารเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารเป็นส่วนประกอบของสถานการณ์สื่อสาร กล่าวคือ สถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารหลายเหตุการณ์ และแต่ละเหตุการณ์สื่อสารก็ประกอบด้วยวัจนกรรมสื่อสารหลายวัจนกรรม ดัง ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 หน่วยการสื่อสาร

จากหน่วยที่ใช้ในการสื่อสารทั้ง 3 หน่วย ซาวิลล์ ทรอยด์ ได้ให้รายละเอียด ดังนี้

1. สถานการณ์สื่อสาร (Communicative situation)

สถานการณ์สื่อสารเป็นบริบทที่เกิดขึ้นในการสื่อสาร เช่น พิธีกรรมในโบสถ์ การพิจารณาคดี งานเลี้ยงคอกเทล การประมูลราคา กิจกรรมภายในห้องเรียน ทรอยด์กล่าวว่า สถานการณ์สื่อสารนี้อาจยังคงเป็นสถานการณ์เดิม แม้จะมีการเปลี่ยนสถานที่ เช่น สถานการณ์การเดินทางโดยรถไฟ รถประจำทาง หรือรถยนต์ แต่สถานการณ์สื่อสารจะเปลี่ยนไปเป็นคนละสถานการณ์สื่อสาร แม้จะอยู่ในสถานที่เดิม ถ้ามีกิจกรรมที่แตกต่างกันมากในเวลาต่างกัน เช่น สถานการณ์สื่อสาร ณ มุมถนนแห่งหนึ่ง ซึ่งมีผู้คนติดต่อธุรกิจมากมายในเวลากลางวัน เมื่อเปรียบเทียบกับเวลากลางคืน หรือสถานการณ์สื่อสารในการประชุมขณะเปิดการประชุมกับสถานการณ์สื่อสารหลังปิดการประชุม

2. เหตุการณ์สื่อสาร (Communicative event)

เหตุการณ์สื่อสารเป็นหน่วยพื้นฐานที่ใช้บรรยายชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารหนึ่ง ประกอบด้วยกลุ่มขององค์ประกอบดังนี้ คือ มีวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เรื่องที่พูด ผู้ร่วมสถานการณ์ วิชาภาษา กฎการปฏิสัมพันธ์ และกาลเทศะเดียวกัน เหตุการณ์สื่อสารหนึ่งๆ จะสิ้นสุดลงเมื่อมีการเปลี่ยนผู้ร่วมสถานการณ์หลัก เปลี่ยนบทบาทความสัมพันธ์ของผู้ร่วมสถานการณ์ หรือมีการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของความเห็นใจ และขอบเขตของเหตุการณ์สื่อสารอาจถูกกำหนดโดยระยะเวลาของความเงียบหรือการเปลี่ยนนอกปฏิกิริยาของผู้ร่วมสถานการณ์

ซาวิลล์ ทรอยด์ กล่าวว่า การไม่ต่อเนื่องของเหตุการณ์ อาจเกิดขึ้นได้ หากมีการขัดจังหวะระหว่างการสื่อสารแล้วจากนั้น มีการเริ่มการสื่อสารต่อ โดยไม่มีการเปลี่ยนองค์ประกอบหลักของการสื่อสารเดิม โดย ซาวิลล์ ทรอยด์ ได้ยกตัวอย่างของการสนทนาระหว่างอาจารย์และนักศึกษา

ในสถานศึกษาแห่งหนึ่ง ถูกขัดจังหวะการสนทนาโดยมีผู้โทรศัพท์ติดต่อกับอาจารย์ หลังจากนั้นอาจารย์และนักศึกษาที่มีการสนทนาดังกล่าวโดยกล่าวว่า “Now where were we?” เพื่อเริ่มการสนทนาต่อจากจุดที่ถูกขัดจังหวะตอนนั้น

ส่วนประกอบของเหตุการณ์สื่อสารและชนิดของเหตุการณ์สื่อสารหนึ่งๆ อธิบายได้ด้วยวัจนกรรมสื่อสาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร อาจจะแสดงให้เห็นโดยการใช้ภาษาที่แตกต่างกันหรือประเภทของการพูดที่แตกต่างกัน

3. วัจนกรรมสื่อสาร (Communicative act)

ในการวิเคราะห์วัจนกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของจอห์น อาร์ เซอล (สุดาตวง เกิดโมพี. 2537; อ้างอิงจาก Searle. 1969) ซึ่ง เซอล กล่าวว่า ในการศึกษาภาษา เพื่อใช้ในการสื่อสารนั้นหน่วยสำคัญมิใช่คำหรือประโยคเท่านั้น แต่ต้องดูถึงจุดมุ่งหมายความตั้งใจของผู้พูดด้วย ซึ่งการรู้เจตนาของผู้พูดจะทำให้เข้าใจถึงข้อความที่ผู้พูดกล่าวได้ดีขึ้น นอกจากนี้ เซอล ยังได้กล่าวว่า ถ้อยคำที่ใช้จะสื่อความหมายได้ต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดหน้าที่ในการสื่อความหมายต่างๆ ในการสื่อความหมายที่ต่างกันจะมีเกณฑ์กำหนดที่แตกต่างกัน เช่น วัจนกรรมที่แสดงการขอร้องมีเกณฑ์คือ ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำการสิ่งหนึ่งในอนาคตให้กับผู้พูดและผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังสามารถทำได้ วัจนกรรมที่แสดงการขอบคุณมีเกณฑ์คือ ต้องมีการกระทำที่ผู้ฟังได้กระทำให้ขึ้น เพื่อผู้พูดและผู้พูดรู้สึกชื่นชมและสำนึกถึงบุญคุณในการกระทำนั้น หรือวัจนกรรมที่แสดงการทักทาย มีเกณฑ์คือ ผู้พูดพึงจะพบกับผู้ฟังเป็นครั้งแรกหรือพึงจะได้รับการแนะนำให้รู้จักกับผู้ฟังเป็นครั้งแรก

ซาวิลล์ ทรอยด์ กล่าวว่า วัจนกรรมสื่อสารโดยทั่วไป จัดอยู่ในขอบเขตเดียวกับหน้าที่ทางการปฏิสัมพันธ์เป็นเจตนาที่แสดงออกในการสื่อสารอาจเป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษาก็ได้ เช่น การขอร้องหรือการออกคำสั่ง วัจนกรรมสื่อสาร “การขอร้อง” ในภาษาอังกฤษไม่เพียงแต่จะแสดงวัจนภาษาได้หลายรูป เช่น I'd like a cigarette. Do you have a cigarette? และ May I please have a cigarette? แต่อาจจะแสดงออกทางอวัจนภาษาโดยการเลิกคิ้ว และมองแบบแสดงคำถาม หรือถอนหายใจยาว

ในบริบทของเหตุการณ์สื่อสารความเจียม อาจเป็นการแสดงเจตนาอย่างหนึ่งซึ่งในวัจนกรรมสื่อสารอาจหมายถึง การแสดงคำถาม การสัญญา การปฏิเสธ การเตือน การดูถูก การขอร้อง หรือการออกคำสั่งก็ได้ ซาวิลล์ ทรอยด์ ได้กล่าวอ้าง เซอร์ล (Searle. 1969) ว่า เราอาจแสดงคำพูดโดยไม่ต้องกล่าวข้อความใดๆ “One can utter words without saying anything” และในการแสดงออกที่เหมือนกันอาจเป็นวัจนกรรมสื่อสารหรือไม่ก็ได้ ในที่ซึ่งมีชุมชนวัจนะ (Speech community) ต่างกัน เช่น การเรอหลังการรับประทานอาหารไม่จัดเป็นวัจนกรรมสื่อสาร ถ้าแสดงถึงการย่อยอาหารที่ไม่สมบูรณ์ แต่จะเป็นวัจนกรรมสื่อสารในสังคมที่การเรอเป็นเครื่องแสดงถึงการรู้คุณค่า และการขอบคุณในอาหารมือนั้น

ซาวิลล์ ทรอยด์ ได้ยกตัวอย่างหน่วยของการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน 3 หน่วย ได้แก่ สถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจนกรรมสื่อสาร โดยยกตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสาร “พิธีกรรมทางศาสนา” ดังนี้

พิธีกรรมทางศาสนาในศาสนาคริสต์ เป็นสถานการณ์สื่อสารหนึ่งประเภท ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร 6 เหตุการณ์ ดังนี้

สถานการณ์สื่อสาร พิธีกรรมทางศาสนา ประกอบด้วย

- พิธีสักการะ (Call worship)
- การอ่านพระคัมภีร์ (Reading of scriptures)
- การอธิษฐาน (Prayer)
- การประกาศ (Announcements)
- การเทศนา (Sermon)
- การขอพร (Benediction)

แม้องค์ประกอบของเหตุการณ์นี้จะประกอบด้วยผู้ร่วมเหตุการณ์ กาลเทศะ และวัตถุประสงค์โดยทั่วไปร่วมกัน แต่สามารถแยกเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ออกจากกันได้ โดยวิเคราะห์จากวิธีการพูดที่แตกต่างกัน ตำแหน่งร่างกายที่ต่างกัน ทั้งของผู้นำและคริสต์ศาสนิกชนที่ชุมนุมกันในโบสถ์ ระยะเวลาแห่งความเงียบหรือดนตรีที่บรรเลงสลับ ในเหตุการณ์สื่อสารหนึ่งๆ จะประกอบด้วยวัจนกรรมสื่อสารเรียงลำดับ เช่น เหตุการณ์สื่อสาร “การอธิษฐาน” ประกอบด้วยวัจนกรรมสื่อสารต่างๆ เรียงลำดับ ดังนี้

เหตุการณ์สื่อสาร การอธิษฐาน ประกอบด้วย

- การเอ่ยถึงพระเจ้า (Summons)
- การสรรเสริญพระเจ้า (Praise)
- การสารภาพบาป (Supplication)
- การกล่าวขอบคุณพระเจ้า (Thanks)
- บทลงท้าย (Closing formula)

องค์ประกอบในเหตุการณ์สื่อสาร

การวิเคราะห์การสื่อสารประกอบด้วยหน่วยวิเคราะห์ 3 หน่วยหลัก คือ สถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจนกรรมสื่อสาร ซึ่งเหตุการณ์สื่อสารถือว่าเป็นหน่วยพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ และสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารคือ การบรรยายองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร โดย ซาวิลล์ ทรอยค์ (สุดาตวง เกิดโมพี. 2537; อ้างอิงจาก Saville-Troike. 1982) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ชนิดของเหตุการณ์ (genre or type of event) เช่น เรื่องตลก เรื่องเล่า การบรรยายทางวิชาการ การทักทาย การสนทนา เป็นต้น
2. หัวข้อของการสื่อสาร (topic) หรือจุดเน้นของการสื่อสารที่วิเคราะห์
3. วัตถุประสงค์หรือหน้าที่ (Purpose or function) คือจุดมุ่งหมายหลักในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาแต่ละคน

4. กาลเทศะหรือเวลา-สถานที่ (Setting) ซึ่งรวมถึงเวลาของวัน ฤดูของปี สถานที่ สื่อสารและแง่มุมต่างๆ ทางกายภาพของสถานการณ์ เช่น ขนาดของห้อง การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ ฯ

องค์ประกอบทั้ง 4 นี้ อาจรวมเรียกว่า Scene ซึ่งเป็นบริบทที่อยู่ภายนอก ตัวบุคคลของเหตุการณ์ใน 4 องค์ประกอบนี้ มีเพียงเวลา-สถานที่ เท่านั้นที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง ซึ่งในการทำวิจัยทั่วไป คำถามที่จะใช้เพื่อตรวจสอบได้ว่า Scene ครบหรือไม่ คือ เหตุการณ์สื่อสารนั้น เป็นเหตุการณ์ชนิดใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ทำไมจึงเกิดขึ้น เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร

5. ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participants) ต้องคำนึงถึงอายุ เพศ ชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม กล่าวคือ เป็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบว่า ใครมีส่วนร่วมในเหตุการณ์

6. รูปแบบของการสื่อสาร (Message form) รวมถึงการใช้เสียงและไม่ใช้เสียง การใช้ภาษาอะไรในการสื่อสาร รวมถึงลักษณะของรหัสที่ใช้ เช่น ใช้วัจนภาษาหรืออวัจนภาษา

7. เนื้อหาของการสื่อสาร (Message content) ผู้วิเคราะห์ควรตั้งคำถามว่า การสื่อสารเกี่ยวกับอะไร ประเด็นสำคัญได้แก่อะไรบ้าง รวมถึงการอ้างถึงความหมายแฝงด้วย การที่จะเข้าใจเนื้อหาของข้อความ ต้องรู้ความหมายของสิ่งที่ไม่ได้พูดออกมาและสิ่งที่สรุปล่วงหน้า โดยสมาชิกของกลุ่ม เช่นเดียวกับสิ่งที่ถูกกล่าวออกมาเป็นคำพูด ความเงียบอาจถูกใช้เพื่อแสดงการถาม การสัญญา การปฏิเสธ การเตือน การตักเตือน การขอร้อง หรือคำสั่งก็ได้ ความเงียบเป็นวัจนภาษาอย่างหนึ่ง มีความแตกต่างจากการหยุด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอวัจนภาษา

8. การลำดับวัจนกรรม (Act sequence) การเรียงลำดับของวัจนกรรมสื่อสาร รวมถึงการเรียงลำดับวัจนกรรมภายในเหตุการณ์ (Event) การเรียงลำดับมักจะถูกจำกัดมากในเหตุการณ์สื่อสารที่เป็นพิธีการ เช่น การทักทาย การอำลา การอวยพร การแสดงความเสียใจ แต่จะถูกจำกัดให้น้อยลงในการสนทนา การบรรยาย เกี่ยวกับการเรียงลำดับของการกระทำในการสื่อสาร มักจะเป็นระดับของนามธรรม ซึ่งนับรวมถึงรูปแบบที่เป็นประจำสม่ำเสมอในเหตุการณ์ที่เกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก

9. กฎการปฏิสัมพันธ์ (Rules of interaction) ได้แก่ การอธิบายกฎของการใช้ภาษาพูด และคำพูด ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับเหตุการณ์สื่อสาร กฎเช่นนี้ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมว่า ควรจะแสดงออกอย่างไร และเกิดจากค่านิยมของชุมชนภาษาแต่ละชุมชน เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ว่าเป็นทางบวกหรือทางลบ เราอาจเห็นกฎเหล่านี้ได้จากคำพังเพย สุภาษิต และกฎหมายของชุมชนนั้นๆ

10. บรรทัดฐานของการตีความ (Norms of interpretation) รวมถึงความรู้ทั่วไป ที่มีอยู่ร่วมกัน ข้อสมมติฐานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ความเข้าใจร่วมกันของชุมชนภาษาและวัฒนธรรมนั้นๆ ความรู้ในระดับพื้นผิวไม่เพียงพอต่อการตีความหมายได้ บรรทัดฐานของการตีความนี้ถูกสร้างจากมาตรฐานของความเข้าใจในสมาชิกของชุมชนภาษาร่วมกัน และบรรทัดฐานเหล่านี้อาจเกี่ยวข้องกับกฎของการใช้ความเคยชินที่เคยมีมาก่อน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

สุทตวง เกิดโมฬี (2537) ได้นำทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของชาวิลส์-ทรอยก์ มาใช้พรรณนาการปราศรัยการหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในประเทศไทยว่า ประกอบด้วยเหตุการณ์ สื่อสารอะไรบ้าง และเรียงลำดับอย่างไร รวมทั้งพรรณนารูปแบบและองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการปราศรัยหาเสียงบนเวที โดยใช้ข้อมูลการปราศรัยหาเสียงของพรรคพลังธรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษา จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ในสถานการณ์สื่อสาร การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 17 เหตุการณ์ โดยยึดเกณฑ์การเปลี่ยนของผู้ร่วมสถานการณ์หลัก วัตถุประสงค์และเนื้อหาในการแยกเหตุการณ์สื่อสารออกจากกัน ซึ่งจากการวิเคราะห์ เหตุการณ์สื่อสาร สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ การกล่าวเปิด การปราศรัย การแนะนำ และการสรุป

ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสาร พบว่า องค์ประกอบของชนิดเหตุการณ์ หัวเรื่อง วัตถุประสงค์ เนื้อหาการสื่อสาร และการลำดับวัจนกรรมนั้น มีลักษณะเฉพาะของแต่ละเหตุการณ์ ในขณะที่องค์ประกอบของรูปแบบการสื่อสาร กฎการปฏิสัมพันธ์และบรรทัดฐานของการตีความในแต่ละเหตุการณ์ มีลักษณะใกล้เคียงกัน

จากการวิเคราะห์วัจนลีลาของการปราศรัยพบว่า ใช้การซ้ำคำมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้ถ้อยคำสัมผัสคล้องจอง แสดงให้เห็นว่ากลวิธีเช่นนี้เป็นกลวิธีที่ใช้โน้มน้าว ชักจูงให้ผู้ฟังสนใจหรือเชื่อ เช่นเดียวกับภาษาโฆษณาและภาษาหาเสียงที่เคยมีผู้ศึกษามาแล้ว

พิกุลกานต์ รุจิราภา (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การแสดงผลพระธรรมเทศนาทางวิทยุ : การศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสาร รวมทั้งพรรณนารูปแบบและองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น จากการศึกษาพบว่า ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งสิ้น 15 เหตุการณ์ ซึ่งแต่ละเหตุการณ์มีการเกิดขึ้นเป็นลำดับเรียงกันแบบตายตัว ดังนี้ การกล่าวเปิดการแสดงผลพระธรรมเทศนาทางวิทยุ การประกาศอุโบสถ การอาราธนาอุโบสถศีล การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน การกล่าวถึง สรณคมน์ การสมทานอุโบสถศีล การบอกอานิสงส์ของศีล การอาราธนาธรรม การกล่าวถึงคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศน์ การกล่าวบทอุเทศ การเทศน์ การกล่าวคำอนุโมทนา การกล่าวคำสาธุการ การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา และการกล่าวปิดการแสดงผลพระธรรมเทศนา

ณิศณัชชา เหล่าตระกูล (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานการณ์สื่อสารการสืบพยานคดีอาญาในศาลไทย ตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารว่า ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารใดบ้างและเรียงลำดับอย่างไร รวมทั้งเพื่อพรรณนาองค์ประกอบของแต่ละเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารดังกล่าว โดยเก็บข้อมูลจากการบันทึกการสืบพยานคดีอาญาในศาลจังหวัดนครปฐม จำนวน 6 คดี

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สถานการณ์สื่อสาร “การสืบพยานคดีอาญา” ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 8 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการเปิดการสืบพยาน การสาบานตน

การถามข้อมูลส่วนตัวพยาน การซักถาม การถามค้าน การถามตง การอ่านคำเบิกความ และการปิด การสืบพยาน โดยผู้วิจัยใช้วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารออกจากกัน

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารสรุปได้ว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสาร การสืบพยานประกอบด้วยผู้พิพากษา เจ้าของคดี ทนายฝ่ายที่นำพยานเข้าเบิกความ ทนายฝ่ายตรงข้าม และพยานเป็นฝ่ายถามตอบ ส่วนผู้พิพากษาที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่บัลลังก์ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จำเลย และผู้ร่วมฟังการสืบพยานคนอื่น ๆ ไม่มีบทบาทในการพูด สถานที่ของเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด คือ ห้องพิจารณาคดีของศาล ซึ่งจัดแบ่งเป็นส่วนต่างๆ แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์อย่างชัดเจน คือ บัลลังก์ศาล สำหรับผู้พิพากษา คอกพยานสำหรับพยาน โต๊ะประจำตำแหน่งของทนายทั้ง 2 ฝ่าย และเจ้าหน้าที่บัลลังก์ และที่นั่งสำหรับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ผู้ต้องขัง และผู้ร่วมฟังการสืบพยานคนอื่น ๆ เหตุการณ์สื่อสาร การสืบพยานสามารถแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ได้แก่ การเปิด การสอบถาม การถามตอบ การสรุป และการปิด หัวข้อหลักของการสืบพยานคือ การหาความจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นคดีความ และวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้รายละเอียดของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นคดีความ เนื้อหาหลักของการสื่อสารคือ การถามตอบ เกี่ยวกับรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นคดีความของผู้พิพากษา ทนายทั้ง 2 ฝ่าย และพยาน ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้นมีการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ศัพท์กฎหมาย และอวัจนภาษาต่างๆ ประกอบ การสื่อสาร ด้านการลำดับวจนกรรม พบว่า มีวจนกรรมที่เกิดขึ้นจำนวน 17 วจนกรรม ได้แก่ สั่ง เคารพ สอบถาม อ้างอิง ถาม ตอบ เล่าความ อธิบาย ตัดบท เตือน แย้ง เน้นย้ำ ขออนุญาต ขอร้อง ตอบรับ ขอบคุณ และแจ้งให้ทราบ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นสลับกันได้ โดยจากการวิเคราะห์วจนกรรม พบว่า วจนกรรม แสดงความเคารพเป็นวจนกรรมที่เด่นที่สุด ด้านกฎการปฏิสัมพันธ์แบ่งออกเป็นกฎทางพิธีกรรม กฎ ในการกล่าวข้อความ และการถามตอบของผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งสามารถนำมาตีความบรรทัดฐานได้ว่า คนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับสถานภาพทางสังคมเป็นอย่างมาก

ปอรรช์ม ยอดเนร (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกร และวิทยากร รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและการกำหนดประเด็นในการนำเสนอ แบบแผนปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากร และทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ โดยศึกษาจากรายการพลิกฟื้นสุขภาพคนเมืองและรายการ วาไรตี้พลิกฟื้นสุขภาพ โดยใช้แนวคิดเรื่องระบบการแพทย์แผนไทยและการแพทย์สมัยใหม่ ทฤษฎี ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของ เดลล์ ไซมส์ และ ชาวิลล์-ทรอยก์ แนวคิดเรื่องภาษาแสดงความสุขภาพ ของ บราวน์ และ เลวินสัน และแนวคิดเรื่องวาทกรรมกับการวิเคราะห์วาทกรรมเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ จากผลการวิจัยพบว่า รายการพลิกฟื้นสุขภาพคนเมือง มีการกำหนดประเด็นในการนำเสนอโดยมุ่งเน้น เรื่องโรคที่เกี่ยวกับอวัยวะเฉพาะส่วนมากที่สุด ส่วนรายการวาไรตี้พลิกฟื้นสุขภาพจะเน้นการนำเสนอ ในเรื่องการดูแลสุขภาพทั่วไป

จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรร่วมรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ สามารถ แบ่งออกเป็น 4 เหตุการณ์ ได้แก่ การกล่าวเปิดช่วง การแนะนำวิทยากร การถามตอบ การกล่าวปิดช่วง โดยใช้เกณฑ์ตามการเปลี่ยนเนื้อหาการสื่อสารในการแยกเหตุการณ์สื่อสารออกจากกัน ด้านการลำดับ วจนกรรมพบว่า ประกอบด้วย วจนกรรมเกริ่นนำ วจนกรรมแนะนำวิทยากร วจนกรรมทักทาย วจนกรรม

เรียกขาน วัฒนธรรมแจ้งให้ทราบ วัฒนธรรมอธิบาย วัฒนธรรมย้ำเตือน วัฒนธรรมสั่งการวัฒนธรรมเล่าความ วัฒนธรรมอ้างอิง วัฒนธรรมขอบคุณ และวัฒนธรรมเชิญชวน ทิศนคติของผู้ชมที่มีต่อรายการ คือ ต้องการให้รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ มีทั้งสาระและความสนุกสนานผสมกัน โดยผู้ชมจะเชื่อในสิ่งที่แพทย์พูดมากกว่าวิทยากรทั่วไป

สุธาสิณี พลอยขาว (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารของการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ตตามกรอบทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร และศึกษากลวิธีในการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้จากกระดานสนทนาของเว็บไซต์ 2 กลุ่ม กลุ่มละ 100 ข้อความ รวม 200 ข้อความ แบ่งออกเป็น การแสดง ความไม่พอใจด้วยถ้อยคำ 2,290 ถ้อยคำ และการแสดงความไม่พอใจด้วยภาพ 101 ภาพ

จากการศึกษาพบว่า ปรวิบทที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต คือ ปรวิบทการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต ปรวิบททางธุรกิจ และปรวิบททางวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยพบว่า การแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ตให้ความสำคัญกับปรวิบทการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและปรวิบททางธุรกิจ ส่งผลให้ผู้ส่งสารกล้าแสดงความไม่พอใจด้วยกลวิธีแบบตรงเท่านั้น 10 กลวิธี และไม่ปรากฏการแสดงความไม่พอใจด้วยกลวิธีแบบอ้อมเลย กลวิธีที่น่าสนใจ ได้แก่ การบอกความรู้สึกทางลบ การบริภาษ การข่มขู่ การกล่าวตัดสัมพันธ์ การกล่าวแข่ง และการกล่าว ทำหาย เพราะเป็นการแสดงอารมณ์และความรู้สึกไม่พอใจออกมาตรงๆ กับการใช้คำหยาบ ทั้งคำสรรพนาม คำกริยา และคำลงท้าย นอกจากนี้ ยังมีการใช้รูปภาพ สัญลักษณ์แอสกี และสัญรูปเพื่อบอกความผิด บริภาษ การบริการ และบอกความรู้สึกทางลบของผู้ส่งสารด้วย

นอกจากนี้ การแสดงความไม่พอใจในแต่ละข้อความนั้น ถ้าเป็นข้อความที่มีถ้อยคำน้อยผู้ส่งสารจะใช้กลวิธีการบริภาษโดยตรงไปตรงมา แต่ถ้าเป็นข้อความที่มีถ้อยคำมากขึ้น ผู้ส่งสารจะใช้กลวิธีหลายๆ กลวิธีรวมกัน โดยเน้นที่กลวิธีการบอกความผิด การกล่าวประจาน และการบริภาษการบริการ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปรวิบทการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและปรวิบททางธุรกิจมีความสำคัญต่อการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ตอย่างยิ่ง ในขณะที่ปรวิบททางวัฒนธรรมของไทยที่ให้ความสำคัญกับความเกรงใจ และการรักษาความสัมพันธ์ อันดีระหว่างกัน มีปรากฏน้อยมาก จะปรากฏในกลวิธีการเสียดสีประชดประชันที่มีได้ปรากฏรวมกับการใช้คำหยาบ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้เป็นกรอบความคิดและแนวทางในการวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้าน ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอลำดวน จังหัดยโสธร ว่าประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารอะไรบ้าง มีการเรียงลำดับเหตุการณ์เป็นอย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์รูปแบบและองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ โดยสังเกตจากลักษณะของการใช้วัฒนธรรมสื่อสารระหว่างบุคคลในท้องถิ่น

บทที่ 3

สถานการณ์สื่อสาร “งานประเพณีบุญบั้งไฟ”

สถานการณ์สื่อสาร หมายถึง บริบทของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารซึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารหลายเหตุการณ์ โดยสถานการณ์สื่อสารถือเป็นหน่วยที่ใหญ่ที่สุดในการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

ในบทนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และลำดับของเหตุการณ์สื่อสาร

องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ

ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสาร งานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยใช้วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ออกจากกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยพบว่า ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร ดังแสดงใน ตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการแยกเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ออกจากกันโดยใช้วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ในการแยก

ลำดับที่	เหตุการณ์สื่อสาร	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	เวลา/สถานที่
1	การแจ้งให้ทราบ	เพื่อแจ้งกำหนดการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ	แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวัน/เวลาและสถานที่ในการจัดงาน	27 เม.ย. 2552 06.00 – 06.20 น. ศาลาร่วมใจ
2	การประชุม	เพื่อแบ่งหน้าที่ในการทำงานตามความถนัดของแต่ละคน	ปรึกษารื้อหรือเพื่อแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคน	27 เม.ย. 2552 20.00 – 20.30 น. ศาลาร่วมใจ
3	การฝึกซ้อมรำเซิ้ง	ฝึกซ้อมการรำเซิ้งเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงและสวยงาม	สอนการรำเซิ้งและทำการฝึกซ้อม เพื่อความพร้อมเพรียง	29 เม.ย. – 7 พ.ค.2552 20.00 – 22.30 น. ศาลาร่วมใจ
4	การเตรียมอุปกรณ์	เพื่อเตรียมอุปกรณ์ประกอบขบวนเซิ้งบั้งไฟ เช่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ตกแต่งขบวนเซิ้ง บั้งไฟเอ้ เป็นต้น	เตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในงานประเพณีบุญบั้งไฟ	4 – 6 พ.ค. 2552 13.30 – 15.00 น. ศาลาร่วมใจ

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	เหตุการณ์สื่อสาร	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	เวลา/สถานที่
5	การตกแต่งขบวน เชิงบั้งไฟ	เพื่อตกแต่งบั้งไฟเอ้และรถ ที่จะใช้ประกอบขบวนเชิง บั้งไฟ	บอกรายละเอียดเกี่ยวกับ การทำและการซื้อบั้งไฟ	7 พ.ค. 2552 10.00 – 16.00 น. ศาลาร่วมใจ
6	การทักทาย	เพื่อแจ้งให้ผู้ร่วมงานทราบ ว่างานประเพณีบุญบั้งไฟ กำลังจะเริ่มต้นขึ้น	ทักทายผู้ร่วมงาน	9 พ.ค. 2552 8.45 – 9.00 น. โรงเรียนบ้านคึมยาว
7	การเปิดงาน	เพื่อแจ้งให้ทราบว่า เฉลิมฉลองงานประเพณี บุญบั้งไฟได้เริ่มขึ้นแล้ว	กล่าวถึงประวัติ วัตถุประสงค์ของการจัดงาน และมอบเงินสนับสนุนการ จัดงาน	9 พ.ค. 2552 9.00 – 10.45 น. โรงเรียนบ้านคึมยาว
8	การแนะนำ	เพื่อแนะนำคณะกรรมการ ในการตัดสินและบอก เกณฑ์การให้คะแนน	แนะนำรายชื่อ คณะกรรมการและบอกบอก เกณฑ์การให้คะแนน	9 พ.ค. 2552 10.50 -11.30 น. สนามโรงเรียนบ้านคึมยาว
9	การดำเนินงาน คือ การแสดงขบวน เชิงบั้งไฟของ หมู่บ้านต่าง ๆ ได้แก่ - บ้านท่าลาด - บ้านคึมยาว 1 - บ้านคึมยาว 2 - บ้านโนนชาด - บ้านโนนหาด - บ้านสร้างมิ่ง - บ้านแสน สำราญ - บ้านหนองเซียง โท - บ้านโคกกอก - บ้านหินเหล็กไฟ - บ้านกุดเสถียร - บ้านเหล่าอาภรณ์	เพื่อแสดงความสามารถ ทางด้านการบินขบวนบั้งไฟ เชิง การรำเซิ้ง และให้ผู้ชม ได้ชมความสวยงามของ ขบวนเชิง	กล่าวถึงความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของชาวบ้าน	9 พ.ค. 2552 11.40 – 15.40 น. สนามโรงเรียนบ้านคึมยาว

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	เหตุการณ์สื่อสาร	วัตถุประสงค์	เนื้อหา	เวลา/สถานที่
10	การประกาศผล	เพื่อแจ้งการตัดสินการประกวดชบวนเชิงบั้งไฟและมอบรางวัลให้แก่ผู้ชนะ	แจ้งผลการตัดสิน และเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมชมการจุดบั้งไฟ	9 พ.ค. 2552 16.00 – 16.30 น. สนามโรงเรียนบ้านคึมยาว
11	การมอบรางวัล	เพื่อมอบรางวัลแก่ชบวนเชิงบั้งไฟที่ชนะเลิศ	การมอบรางวัลและกล่าวลาผู้ฟัง	9 พ.ค. 2552 16.30 – 17.00 น. สนามโรงเรียนบ้านคึมยาว
12	การทักทาย	เพื่อแจ้งว่าการจุดบั้งไฟกำลังจะเริ่มต้นขึ้น	ทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์ แจ้งลำดับการจุดบั้งไฟ และบอกเกณฑ์การตัดสินบั้งไฟ	10 พ.ค. 2552 13.00 – 13.30 น. ด้านทิศตะวันออก วัดบ้านคึมยาว
13	การเตรียมบั้งไฟ	เพื่อเตรียมบั้งไฟให้พร้อมก่อนนำไปจุด	บอกรายละเอียดของการล้างบั้งไฟเพื่อเตรียมนำไปจุด	10 พ.ค. 2552 13.00 – 15.00 น. ด้านทิศตะวันออก วัดบ้านคึมยาว
14	การจุดบั้งไฟ	เพื่อบูชาพญาแถนและสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ร่วมงาน	แจ้งรายชื่อผู้ส่งบั้งไฟเข้าประกวด แจ้งผลของการจุดบั้งไฟในแต่ละครั้ง	10 พ.ค. 2552 13.30 – 15.30 น. ด้านทิศตะวันออก วัดบ้านคึมยาว
15	การปิดงาน	เพื่อแจ้งว่างานประเพณีบุญบั้งไฟได้สิ้นสุดลงแล้ว	แจ้งผลรางวัลของการจุดบั้งไฟและกล่าวปิดงาน	10 พ.ค. 2552 15.40 – 16.00 น. ด้านทิศตะวันออก วัดบ้านคึมยาว

จากตาราง 1 การแสดงจำนวนเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร จำนวน 15 เหตุการณ์สื่อสาร ซึ่งในแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร ผู้วิจัยแยกความแตกต่างของวัตถุประสงค์ในการสื่อสารเป็นหลัก นอกจากนี้การเปลี่ยนเวลา-สถานที่ในการสื่อสารก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการแยกเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ออกจากกัน

เหตุการณ์สื่อสารส่วนที่ 1 ลำดับที่ 1 – 5 ได้แก่ การแจ้งให้ทราบ การประชุม การฝึกซ้อมรำเซิ้ง การเตรียมอุปกรณ์ และการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟ เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

เหตุการณ์สื่อสารส่วนที่ 2 ลำดับที่ 6 – 11 ได้แก่ การทักทาย การเปิดงาน การแนะนำ การดำเนินงาน การประกาศผล และการมอบรางวัล เป็นเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าการเฉลิมฉลอง

งานประเพณีบุญบั้งไฟได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตำบลสร้างมิ่ง ได้อย่างชัดเจนผ่านการสื่อสาร และการแสดงของขบวนเซิ้งบั้งไฟ ซึ่งความคิด ความเชื่อในส่วนนี้จะนำไปสู่การจุดบั้งไฟต่อไป

เหตุการณ์สื่อสารส่วนที่ 3 ลำดับที่ 12 – 15 ได้แก่ การทักทาย การเตรียมบั้งไฟ การจุดบั้งไฟ และการปิดงาน เป็นบทสรุปของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ เนื่องจากการจุดบั้งไฟนั้นชาวบ้านเชื่อว่า เป็นการบูชาพญาแถน และเพื่อให้ฝนตกลงมาก่อนที่จะลงมือทำอะไรทำนาต่อไป การจุดบั้งไฟนั้นถือว่า เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้มีการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้น

สรุปการวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์สื่อสาร

จากการวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในข้างต้นสรุปได้ว่า สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟประกอบด้วย เหตุการณ์สื่อสาร 15 เหตุการณ์ เรียงลำดับเป็นขั้นตอน แต่ละเหตุการณ์สื่อสาร มีขอบเขตที่ชัดเจน โดยผู้วิจัยใช้วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ออกจากกัน เหตุการณ์สื่อสารต่างๆ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ เหตุการณ์ช่วงเตรียมงานประเพณีบุญบั้งไฟ ประกอบด้วย การแจ้งให้ทราบ การประชุม การฝึกซ้อมรำเซิ้ง การเตรียมอุปกรณ์ และการตกแต่งขบวนเซิ้งบั้งไฟ ส่วนที่ 2 คือ เหตุการณ์ช่วงวันรวม ประกอบด้วย การทักทาย การเปิดงาน การแนะนำ การดำเนินงาน การประกาศผล และการมอบรางวัล ส่วนที่ 3 คือ เหตุการณ์สื่อสารวันจุดบั้งไฟ ประกอบด้วย การทักทาย การเตรียมบั้งไฟ การจุดบั้งไฟ และการปิดงาน

บทที่ 4

เหตุการณ์สื่อสารในงานประเพณีบุญบั้งไฟ

จากผลการวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยใช้วัตถุประสงค์ของการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ออกจากกัน พบว่า สามารถแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมและ เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ ซึ่งเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 3 ส่วนนี้ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 15 เหตุการณ์ ดังนี้

1. เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน ประกอบด้วย
 - 1.1 การแจ้งให้ทราบ
 - 1.2 การแบ่งหน้าที่
 - 1.3 การฝึกซ้อมรำเซิ้ง
 - 1.4 การเตรียมอุปกรณ์
 - 1.5 การตกแต่งขบวนเซิ้งบั้งไฟ
2. เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม ประกอบด้วย
 - 2.1 การทักทาย
 - 2.2 การเปิดงาน
 - 2.3 การแนะนำ
 - 2.4 การดำเนินงาน
 - 2.5 การประกาศผล
 - 2.6 การมอบรางวัล
3. เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ ประกอบด้วย
 - 3.1 การทักทาย
 - 3.2 การเตรียมบั้งไฟ
 - 3.3 จุดบั้งไฟ
 - 3.4 การปิดงาน

การวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ทั้ง 15 เหตุการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์ของ ซาวิลล์ ทรอยค์ (Saville-Troike. 1982) เป็นหลักในการวิเคราะห์ โดยจะวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 10 ประการของเหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ ได้แก่ ชนิดของเหตุการณ์ หัวข้อ วัตถุประสงค์ เวลา-สถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ รูปแบบของการสื่อสาร เนื้อหาของการสื่อสาร การลำดับกิจกรรม กฎการปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานของการตีความ

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในสถานการณ์งานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรตามลำดับ ดังนี้

1. เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน

เหตุการณ์สื่อสารในช่วงเตรียมงานครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การเตรียมงานของบ้านหินเหล็กไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เป็นกรณีศึกษา โดยการเตรียมงานเกิดขึ้นในช่วงวันที่ 27 เมษายน ถึง วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 การเตรียมงานในบางช่วงมักจะกระทำในช่วงเวลากลางคืน เพราะเป็นช่วงที่ว่างจากการทำงาน เช่น การประชุม การฝึกซ้อมรำเซิ้ง เป็นต้น จากการเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์ชาวบ้าน พบว่า เหตุการณ์ช่วงเตรียมงานประเพณีบุญบั้งไฟสามารถแบ่งออกเป็น 5 เหตุการณ์ ได้แก่ การแจ้งให้ทราบ การประชุม การฝึกซ้อมรำเซิ้ง การเตรียมอุปกรณ์ และการตกแต่งขบวนเซิ้งบั้งไฟ

การวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารในช่วงเตรียมงานนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ “สถานที่” เพียงครั้งเดียว เพราะสถานที่ที่ใช้ในการเตรียมงานคือบ้านหินเหล็กไฟ

จากข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบ “สถานที่” ของเหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงานได้ ดังนี้

สถานที่

บ้านหินเหล็กไฟ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีครัวเรือนอาศัยอยู่จำนวน 84 ครัวเรือน จำนวนประชากรประมาณ 340 คน การเตรียมงานประเพณีบุญบั้งไฟของบ้านหินเหล็กไฟ ใช้สถานที่ในการเตรียมงานคือ “ศาลาร่วมใจ” หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ศาลากลางบ้าน” ตั้งอยู่บริเวณใจกลางของหมู่บ้าน ตัวศาลามีลักษณะโล่ง กว้าง พื้นของศาลาเป็นพื้นปูนซีเมนต์ เพื่อให้ชาวบ้านนั่งเมื่อมีการประชุม มีเวทีที่สร้างขึ้นจากปูนซีเมนต์อยู่ทางด้านหน้า สูงประมาณ 60 เซนติเมตร รอบๆ ตัวศาลาฉาบด้วยปูนซีเมนต์สูงประมาณ 120 เซนติเมตร ด้านขวาของเวทีมีเครื่องขยายเสียง 1 เครื่อง พร้อมไมโครโฟน 1 ตัว เพื่อประกาศข่าวสารต่างๆ ให้ชาวบ้านได้รับรู้ ด้านหลังของศาลาแบ่งเป็นห้อง 1 ห้อง สำหรับใช้เป็นสภกรณ์ร้านค้าประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ตัวศาลายังติดกับถนนลาดยางที่ตัดผ่านหมู่บ้าน โดยในเวลากลางคืน มักไม่ค่อยมียานพาหนะผ่านไปมามากนัก ชาวบ้านจึงใช้เป็นสถานที่ในการฝึกซ้อมรำเซิ้งเนื่องจากมีเนื้อที่กว้าง มีแสงสว่างจากเสาไฟฟ้าและอยู่ในใจกลางของหมู่บ้าน จึงค่อนข้างมีความสะดวกในการนัดหมาย นอกจากนี้ยังใช้เป็นสถานที่ในการประชุม การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งการตกแต่งขบวนบั้งไฟก็ใช้ศาลาร่วมใจในการจัดทำเช่นเดียวกัน

ในหัวข้อต่อไป ผู้วิจัยจะวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารในช่วงเตรียมงาน ซึ่งประกอบด้วย การแจ้งให้ทราบ การประชุม การฝึกซ้อมรำเซิ้ง การเตรียมอุปกรณ์ และการตกแต่งขบวนเซิ้งบั้งไฟ ตามลำดับ

1.1 เหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบ

เหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบ เป็นการแจ้งรายละเอียดต่างๆ ของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟให้ชาวบ้านทราบ มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบนี้ จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การแจ้งให้ทราบ”

1.1.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบนี้ คือ แจ้งรายละเอียดต่างๆ และนัดหมายการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่งให้ชาวบ้านทราบ

1.1.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบมีวัตถุประสงค์ เพื่อประกาศให้ชาวบ้านทราบว่างานประเพณีบุญบั้งไฟประจำปีของตำบลสร้างมิ่งกำลังจะเริ่มต้นขึ้น

1.1.4 เวลา-สถานที่ เหตุการณ์สื่อสาร การแจ้งให้ทราบเกิดขึ้นที่บ้านหินเหล็กไฟ ในวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2552 เวลา 06.30 น. เป็นระยะเวลา 11 วัน ก่อนวันงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง โดยการแจ้งให้ทราบนี้ เป็นการประกาศเสียงตามสายของ นายณรงค์ ไชยรักษ์ ใช้เวลาในการแจ้งให้ทราบประมาณ 10 นาที โดยในช่วงระยะเวลาของการแจ้งให้ทราบนั้นเป็นช่วงเวลาที่บ้านส่วนใหญ่ยังทำการกิจอยู่ในหมู่บ้านและยังไม่ออกไปทำไร่นา

1.1.5 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้ร่วมเหตุการณ์ของเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบประกอบด้วย นายณรงค์ ไชยรักษ์ ทำหน้าที่ประกาศแจ้งให้ชาวบ้านทราบเกี่ยวกับนัดหมายการประชุม รวมทั้งการบอกรายละเอียดของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ และชาวบ้านในหมู่บ้านหินเหล็กไฟ คือ ผู้ฟัง

1.1.6 รูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบนี้ ปรากฏการใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา โดยในรูปแบบของวจนภาษา ผู้ประกาศเสียงตามสายใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสาร เนื่องจากเป็นภาษาพื้นบ้านและสามารถเข้าใจได้โดยทั่วกัน นอกจากนี้ยังมีการใช้อวจนภาษาโดยใช้ท่าทางประกอบคำพูดเป็นระยะๆ เช่น ผู้ประกาศแจ้งให้ทราบยกมือสวัสดีเมื่อกล่าวทักทายชาวบ้านว่า “ทราบสวัสดิ์พ่อแม่พี่น้องบ้านเฮา...” แม้ว่าจะไม่สามารถมองเห็นชาวบ้านทุกคนที่กำลังอยู่ในบ้านเรือนของตนเอง แต่ผู้ประกาศแจ้งให้ทราบก็ยังยกมือขึ้นสวัสดี ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความเคารพและนอบน้อมต่อผู้ฟังทั้งต่อหน้าและลับหลัง

1.1.7 เนื้อหาของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์พบว่าเนื้อหาของการสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบประกอบด้วย การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับวันและสถานที่ในการจัดงาน การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับงบประมาณของหมู่บ้านในการจัดงาน การชักชวนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเตรียมงานประเพณีบุญบั้งไฟ และการนัดหมายการประชุม ซึ่งมีเนื้อหารายละเอียด ดังนี้

1.1.7.1 การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับวันและสถานที่ในการจัดงาน คือกล่าวว่า

“พ่อแม่พี่น้องครับงานบุญบั้งไฟประจำปีของเฮาจะใกล้เข้ามาแล้วนะครับ กะคือวันที่ 9 ฮอดวันที่ 10 พฤษภาคม กะเดือนหน้านี้แล้วนะ”

1.1.7.2 การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับงบประมาณของหมู่บ้านในการจัดงาน คือกล่าวว่า

“งานบุญบั้งไฟปีนี้ตำบลสร้างมิ่งเฮาจะไต่งบประมาณในการจัดงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่งหมู่บ้านละ 15,000 เหนาะพี่น้อง ส่วนในการแข่งขันนั้นทุกหมู่บ้านกะสิได้เงินบำรุงทีมช้อกันคือหมู่บ้านละ 15,000 แต่หมู่บ้านได้คั้นแข่งชนะกะสิได้ถ้วยรางวัลกับเกียรติบัตรเพิ่มเข้ามา”

1.1.7.3 การชักชวนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเตรียมงานประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อแสดงความสามัคคีและเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เช่น กล่าวว่

“อยากใ้พี่น้องเสียสละเวลาส่วนโทแหนดจกหนอยเพื่อใ้งานบ้านเฮามันออกมาดีเนาะ งานมันบ่ได้มีอยู่ชู่มี้อปีหนึ่งเฮามีเทียบเดียวร่อนั้นเดะ”

1.1.7.4 การนัดหมายการประชุม เป็นการนัดหมายให้ชาวบ้านเข้าร่วมการประชุมเพื่อแจ้งรายละเอียดต่างๆ คือกล่าวว่

“มือแลงนะครับหลังจากพ่อแม่พี่น้องเสร็จจากภารกิจแล้ว ผู้ใหญ่บ้านเพิ่นกะสิเอิ้นมาประชุมเนาะกะเรื่องงานบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่งเฮาหนีหละ เพิ่นลีนัดเนาะเรื่องงานต่างๆ ใ้พี่น้องได้รับทราบกันเนาะ กะประมาณ 2 ทุ่มกว่าๆ ฟู่นหละ อย่าลืมเต้อพี่น้อง ประมาณ 2 ทุ่ม”

1.1.8 การลำดับวัจนกรรม จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบพบว่า ลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การทักทาย การแจ้งให้ทราบ การขอร้อง การเรียกขาน การอวยพร และการลา ลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่า ต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ดังนี้ ดังนี้

1.1.8.1 การทักทาย เกิดขึ้นเมื่อผู้ประกาศใช้เสียงตามสาย แจ้งให้ผู้ฟังทราบ เป็นครั้งแรกในวันนั้น โดยประกาศยกมือกล่าวสวัสดิ์ พร้อมกล่าวทักทายผู้ฟังว่า “กราบสวัสดิ์พ่อแม่พี่น้องบ้านเฮา...”

1.1.8.2 การแจ้งให้ทราบ เป็นการบอกรายละเอียดต่างๆ ของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟให้ชาวบ้านทราบ เช่น

“...งานบุญบั้งไฟประจำปีของเฮากะใกล้เข้ามาแล้วนะครับ กะคือวันที่ 9 ฮอดวันที่ 10 พฤษภาคมนี้ กะเดือนหน้านี้แล้วเนาะอีกอาทิตย์กว่าๆ แล้วเนาะพ่อแม่พี่น้อง...”

“...งานบุญบั้งไฟปีนี้ตำบลสร้างมิ่งเฮากะได้งบประมาณในการจัดงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่งหมู่บ้านละ 15,000 เนาะพี่น้อง ส่วนในการแข่งขันนั้นทุกหมู่บ้านกะสิได้เงินบำรุงทีมช้อกันคือหมู่บ้านละ 15,000 แต่หมู่บ้านได้คั้นแข่งชนะกะสิได้ถ้วยรางวัลกับเกียรติบัตรเพิ่มเข้ามา กะแจ้งใ้พี่น้องบ้านเฮาได้ทราบโดยทั่วกันเนาะ...”

1.1.8.3 การขอร้อง โดยปรากฏคำว่า “ขอให้,อยากใ้” ในเนื้อหาของกรแจ้งให้ทราบซึ่งผู้พูดใช้เพื่อขอร้องใ้ผู้ฟังปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนต้องการ เช่น

“...ผมกะอยากใ้พี่น้องบ้านเฮาได้มีส่วนร่วม ส่วนช่วยเหลือใ้งานบุญบ้านเฮาสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเนาะ กะขอให้พี่น้องช้อยกันคนละไม้คนละมือเนาะครับ ใ้มีหน้าที่เฮ็ดอียังกะขอให้เฮ็ดกันเต็มทีนะครับเพราะว่างานนี้ปีหนึ่งมีเทียบเดียว...”

“...อยากใ้พี่น้องเสียสละเวลาส่วนโทแหนดจกหนอยเพื่อใ้งานบ้านเฮามันออกมาดีเนาะ...”

1.1.8.4 การเรียกขาน คือ คำที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังขณะการแจ้งให้ทราบเพื่อแสดงความเป็นกันเองและใ้ผู้ฟังสนใจในสิ่งที่ผู้พูดได้พูดออกไป ได้แก่คำว่า พี่น้องบ้านเฮา พ่อแม่พี่น้อง

บ้านเฮา พี่น้อง นอกจากนี้ ผู้พูดยังใช้คำเรียกขานผู้ฟังและตนเองโดยรวมว่า “เฮา” เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชาวบ้านและแสดงให้เห็นถึงความเป็นกันเองของผู้พูดและผู้ฟัง

1.1.8.5 การอวยพร เป็นการแสดงถึงความปรารถนาดีและห่วงใยผู้ฟังคือ จะอวยพรเกี่ยวกับเรื่องของสุขภาพร่างกาย ดังนี้

“...มือนี่กะขอให้พี่น้องโชคดี มีสุขภาพแข็งแรงกันถ้วนหน้า...”

1.1.8.6 การลา เป็นการแสดงให้เห็นว่าการประกาศแจ้งให้ทราบได้จบลงแล้ว เห็นได้จากกรกล่าวคำว่าคำว่า “จบ สวัสดิ์” ดังตัวอย่าง

“...สำหรับมือนี่ผมกะขอจบเสียงตามสายไว้ก่อนนะครับ สวัสดิ์ครับ”

1.1.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามการแสดงผลออกและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง โดยแยกวิเคราะห์เป็นหัวข้อ ดังนี้

1.1.9.1 การแสดงออกของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดใช้ภาษาที่แสดงถึงความ เป็นกันเองกับผู้ฟังโดยการใช้คำเรียกขานผู้ฟังว่า พ่อแม่พี่น้อง พี่น้อง เป็นต้น ในขณะที่แจ้งให้ทราบ ผู้พูดจะออกมายืนบริเวณด้านหน้าของศาลาร่วมใจและมองออกไปรอบๆ หมู่บ้าน เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดนั้นได้ประกาศให้ชาวบ้านทุกคนทราบโดยทั่วกัน

1.1.9.2 การแสดงออกของผู้ฟังที่มีต่อผู้พูด จากข้อมูลพบว่า ผู้ฟังจะฟังผู้พูดอยู่ที่ บ้านของตนเองพร้อมกับทำภารกิจส่วนตัวไปด้วย และมีการหยุดทำภารกิจเป็นระยะๆ เพื่อตั้งใจฟัง สิ่งที่คุณพูดต้องการจะได้แจ้งให้ทราบ

1.1.9.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดจะยืนอยู่ยู่ที่ศาลาร่วมใจ และใช้เสียงตามสายสื่อสารไปยังผู้ฟังในหมู่บ้าน ส่วนผู้ฟังนั้นพบว่าจะหยุดฟังผู้พูดเป็นระยะๆ

1.1.10 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบสามารถ วิเคราะห์องค์ประกอบด้านบรรทัดฐานของการตีความได้ว่า การที่ผู้พูดใช้คำเรียกขานแบบลำดับเครือญาติ กับผู้ฟัง เช่น พ่อแม่พี่น้อง พี่น้อง เป็นต้น ถือเป็น การสร้างความสนิทสนมและเป็นกันเองกับผู้ฟัง ดังที่ เจิม ชุมเกต (2525: 75) กล่าวว่า สังคมของไทยเป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของครอบครัวและญาติ พี่น้อง นอกจากจะนับถือกันทางเครือญาติแล้ว คนในสังคมยังมีการสร้างเครือญาติ ซึ่งเกิดจากความสนิทสนมทางสังคมได้อีกด้วย เช่น การใช้คำเรียกญาติที่สนิทกันทางสังคมว่า พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น ซึ่งระบบเครือญาตินี้สามารถสร้างความอบอุ่นใจให้แก่คนไทยได้เป็นอย่างดี

1.2 เหตุการณ์สื่อสารการประชุม

1.2.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการประชุมจัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การประชุม”

1.2.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการประชุมคือ การบอกเนื้อหาของเตรียมงาน ประเพณีบุญบั้งไฟ

1.2.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการประชุมมีวัตถุประสงค์ เพื่อแจ้งรายละเอียดในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ และแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของชาวบ้าน

1.2.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้ร่วมเหตุการณ์ในการประชุม ประกอบด้วย

ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายพล ทุ่มโหมง ทำหน้าที่บอกรายละเอียดของการจัดงานประเพณี บุญบั้งไฟให้ชาวบ้านรับทราบ รวมทั้งแบ่งหน้าที่ในการเตรียมงานให้ชาวบ้าน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คือ นายจันทร กิรินทร์ ทำหน้าที่จัดรายละเอียดของการประชุม ชาวบ้านหินเหล็กไฟ ทำหน้าที่เข้าร่วมประชุม เพื่อรับทราบรายละเอียดของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

1.2.5 เวลา-สถานที่ เหตุการณ์สื่อสารการประชุมเริ่มขึ้นในวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2552 ช่วงเวลา 20.00 – 21.15 น. สถานที่ในการประชุม คือ ศาลาร่วมใจ

1.2.6 รูปแบบการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการประชุมพบว่ารูปแบบของการประชุมเป็นไปแบบไม่เคร่งครัดและไม่เป็นทางการมากนัก ส่วนภาษาที่ใช้ในการสื่อสารนั้นพบทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยผู้ใหญ่บ้านใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารกับชาวบ้าน รวมทั้งมีการใช้อวัจนภาษาโดยการเน้นเสียงหรือหยุดพูดเป็นระยะเพื่อให้ชาวบ้านมีปฏิกริยาโต้ตอบ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ท่าทางประกอบคำพูด เช่น ยกมือ ชี้อือ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

“...เริ่มจากอื๋อหยังก่อนน้อพี่น้อง เอาจั้งชีเนาะเอาพวกนางร้านางเข็งก่อน ให้เจ้าเนาะ ม้วน (ชี้อือ) เป็นผู้จัดการกับผู้ช้อยจัน...”

“...อันเรื่องเสื่อผ่านางร้านี่ผมสิให้เมียผู้ช้อยจัดการเนาะ ม้วนเนาะ ทั้งของนางร้านี่ทั้งของกินรินั้น หละหรือว่าสิตัดชุดใหม่ มันแพงเตะ (เน้นเสียง) ว่าจั้งได้ละ (หยุดพูด) (ชาวบ้านส่ายหน้า) บ่เนาะ”

“...ต่อไปผมสิบอกเกณฑ์การให้คะแนนคณะเข็งบั้งไฟให้ได้อู้กันก่อน มันกะคือชู้ปีนั้นหละแต่ผมสิย้าให้ฟังอีกเทื่อหนึ่งเนาะกันสิ้ม เกณฑ์การให้คะแนนกะประกอบด้วย (ยกกระดาดขึ้นดู)”

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ใหญ่บ้านจะมองชาวบ้านโดยทั่วถึง ไม่มองเพียงจุดใดจุดหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่า พูดกับชาวบ้านทุกคน ส่วนชาวบ้านนั้นจะนั่งฟังเฉยๆ ไม่ค่อยมีการแสดงความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้ง

1.2.7 เนื้อหาของการสื่อสาร เนื้อหาของการสื่อสารการประชุมเป็นการบอกรายละเอียดของการจัดงาน บอกเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับขบวนเข็งบั้งไฟ การแบ่งหน้าที่ต่างๆ ในการเตรียมงานให้ชาวบ้านรับผิดชอบ และการนัดแนะฝึกซ้อมรำเข็ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.7.1 การบอกกรายกำหนดการของการจัดงาน มีดังนี้

“ช่วงไปโฮมกันนี้กะประมาณ 2 โมง เค็งเต้อ คั้นไปกันครบชู้บ้านแล้วจากนั้นประมาณ 3 โมงเค็งกะจะทำการเปิดงานโดยท่าน สส.พิภฏ ศรีชนะ กะบ่โดนเนาะประมาณ 4 โมงเพิ่นกะสิเริ่มปล่อยขบวนเข็ง คั้นบ่ซันมันสิค้ำก่อน ละกะเขาสิไปตัดสินกันอยู่วัดนะครับ ผมคาดว่กั้วสิเข็งแล้วชู้บ้านกะประมาณบ่ 3 พูนหละ ชู้สิรวมคะแนน ชู้สิประกาศผลกะ 4 โมงเติ่นๆ พูนหละ...ส่วนในวันที่ 2 นะครับ มื้อนี้กะเป็นมือจูดเนาะพี่น้องเห็นว่ท่านนายกฯ เพิ่นหาบั้งไฟเสนามาให้เบ็งกันหลายบั้งอยู่นะครับ พระฉั้นเพลแล้วพูนละเพ็งสิเริ่มจูด”

1.2.7.2 การบอกเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับขบวนแข่งบั้งไฟ มีรายละเอียด ดังนี้

“ต่อไปผมสืบบอกเกณฑ์การให้คะแนนคณะแข่งบั้งไฟให้ได้อีกก่อน มันกะคือขู่ปีนั้นแหละแต่ผมลืมาให้ฟังอีกทีหนึ่งนะกะลิ้ม เกณฑ์การให้คะแนนกะประกอบด้วย (ยกกระดาดขึ้นดู)

- 1) การแต่งกาย เอ่อ การแต่งกายตามประเพณี 15 คะแนน 2) กลอนแข่งหรือว่าต้นเสียง มีความไพเราะร้องบ่เพี้ยน ไปพร้อมกลอง 15 คะแนน บ้านเฮากะมีอยู่แล้วนะอ้อผู้ร้องกาพย์ แม่บ้านผมเอง (หัวเราะ)
- 3) จำนวนนางรำห้ามต่ำกว่า 20 คน อันหลายกัวนั้นกะบ่เกียงนะครับ แสงดี อ่า จำนวนนางรำนี่เพิ่นให้ 10 คะแนนนะครับ 4) ดนตรีพื้นเมืองหรือกลองยาวนะครับพี่น้อง มีลีลาดีเสียงม่วน มีความพร้อมเพรียงในการตี เพิ่นให้ 10 คะแนน สะกะ 5) การรักษาเวลาในการแสดง 15 นาที ห้ามเกินกว่านี้นะครับ 10 คะแนน 6) ความพร้อมเพรียงในการแสดงรำแข่ง 20 คะแนน สุดท้ายรีวิวประกอบแต่ละคณะแล้วแต่บ้านได้สืเฮ็ดเนาะ เป็นเงาะ เป็นรจนา หรือจั่งได้กะได้เพิ่นกะให้ 20 คะแนน ทั้งเบ็ดกะรวมเป็น 100 คะแนนนะครับ กะประกาศให้ทราบโดยทั่วกันนะ

1.2.7.3 การแบ่งหน้าที่ต่างๆ ในการเตรียมงานให้ชาวบ้านรับผิดชอบ มีทั้งการจัดหา คณะกลองยาว การฝึกซ้อมของผู้รำ การเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ การทำการแสดงประกอบขบวนแข่งบั้งไฟ คัดเลือกผู้แสดงประกอบขบวนแข่งบั้งไฟมีรายละเอียด ดังนี้

“...เออจั่งซีเนาะเอาพวกนางรำนางแข่งก่อน ให้เจ้าเนาะม่วน (ซีมือ) เป็นผู้จัดการกับผู้ชายจัน เจ้าเคยเฮ็ดอยู่คู่ปีกะไปเอิ้นผู้เพิ่นเคยเข็งมาซ้อมนำกัน ไผอยากสิเข็งกะพากันไปซ้อมได้เด้อ เจ้าสองคนเป็นผู้จัดการเรื่องหาคณะกลองยาวนำเด้อว่าสิเอาบ้านใดมาตีกลองให้...”

“...ต่อไปนะครับกะเป็นฝ่ายจัดอุปกรณ์ ปีกลายอุปกรณ์บั้งไฟของเฮากะเก็บเอาไว้ในวัดนะครับ เบ็ดทุกอย่างนั้นแหละ ทั้งบั้งไฟเอ้ เสื้อผ้า ของประกอบรีวิวกะหลายอย่างอยู่ คันสิเอาอีหยังกะไปเอากุญแจไขเอา กุญแจอยู่กับปู่เฒ่าเด้อ อันเรื่องเสื้อผ้านางรำนี่ผมสิให้เมียผู้ช่วยจัดการนะ...”

“...เว้าถึงเรื่องแต่งหน้าใผสิเป็นผู้แต่งละ ให้สาวตอกกับจิววรรณบะ แพรพราวสิมาสอนนำอยู่เบาะ อ้อ มาอยู่เนาะ...”

“...บั้งไฟโบราณนั้นแหละเฮาต้องเฮ็ดกันเอง มันกะมีอันเก่าอยู่ อ่า เฮากะเอา เอามาตกแต่งใหม่ให้มันงามๆ ทาสีหัวพญานาคใหม่ ตัดลายกระดาดติดบั้งไฟซออันกะได้อันใหม่แล้ว สะกะเอาขึ้นรถ อ้าว เอรารถไผละบ้าน รถบักหม้อมันกะขายซื้อใหม่แล้ว เอาคันเก่าๆ กะได้ ไผสิเสี่ยสะหน้อบ้าน เฮือนผมกะบ่มีตอกรถใหญ่นั้นมีแต่รถอีฮ้างคันมีผมสิให้ไปเลยบ่คิดเงิน (หัวเราะ) เอรารถพ่อใหญ่ปีเบาะ เพิ่นสิให้อีหลีบ้อ ให้อยู่เนาะ คันซันตกลองเอารถพ่อใหญ่ปีเป็นรถบั้งไฟโบราณ พ่อใหญ่โจมว่าเพิ่นสิให้รถเพิ่นเป็นรถผาแดงว่าซัน โอ้ย ขอบคุณหลายๆ เด้อพ่อใหญ่ เดี่ยวเรื่องรถเอั้นผม อบต.ลลิตผู้ช่วยนพ พ่อใหญ่ปี สะกะพ่อใหญ่โจมสิจัดการเองนะ...”

“...ให้อีนางนุชกับอีฮ้อยถือพานดอกไม้ อันให้อีฮ้อยกับอีฮ้อยถือรูป บักไนกับบักจ้อยกะให้มันถือธง สะกะสาวลุ่มถือป้ายบ้านเฮาว่าซัน อัน (หยุด) รีวิวบ้านเฮานี้พ่อใหญ่บรรณเพิ่นอาสาเป็นเงาะให้ อ้ายดลเพิ่นอยากเป็นรจนากะให้เพิ่นเนาะหรือว่าไผอยากเป็นแทนหื้อ ออย่าแยงเพิ่นเต้ว่าซัน (หัวเราะ) ผู้แต่งโตเป็นลิงนี่พ่อใหญ่เขี้ยวเพิ่นกะจองแล้ว กะมีซอนี้แหละ เดี่ยวๆ ลี้ม ผาแดงกับนางไถ่ฮ้อยสิให้เซอร์กับบักชายเป็นคือเก่าเด้อ...”

1.2.7.4 การนัดแนะเวลา-สถานที่ในการฝึกซ้อมรำเชิง มีรายละเอียด ดังนี้

“...สิซ้อมอยู่ศาลากลางบ้านนี่หละว่าซัน มันจ้งกว้าง พวกกลองยาวเพิ่นสิมาซ้อมให้โดนอยู่...”

“...นางเซ็งๆ พวกกลองยาวเพิ่นนัดมีื่อวันที่ 3 เตอ แค้าสิมาซ้อมให้ประมาณ 2 ทุ่มว่าซัน...”

1.2.8 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการประชุม พบว่า ลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเรียกขาน การเล่าความ การขอร้อง การสั่ง การแจ้งให้ทราบ การถาม การตอบ การแสดงความคิดเห็น การหยอกล้อ การเน้นย้ำ การขอบคุณ และการลา ซึ่งลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่า ต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

1.2.8.1 การเรียกขาน เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะเรียกให้ผู้ฟังสนใจในข้อความที่กล่าว และแสดงความเป็นกันเองกับผู้ฟัง เช่น ใช้คำว่า พ่อแม่พี่น้อง พี่น้อง และการเรียกชื่อผู้ฟัง

1.2.8.2 การเล่าความ เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดเจตนาที่จะเล่าเรื่องหรือบอกเรื่องที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีตให้ผู้ฟังทราบ เช่น

“...กะตามทีพ่อใหญ่รงค์ได้แจ้งไปมีื่อเข้าเนาะว่าตำบลสร้างมิ่งเฮาสิจัดงานบุญบั้งไฟ...”

1.2.8.3 การขอร้อง เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้โดยปรากฏคำว่า “ช่วย, ขอ” เช่น

“...เฮ้อ จันช้อยจตไ้้นำเตอว่าไผเฮ็ดอียัง มันจ้งนำถัก...”

“...กะขอความร่วมมือนำเตอช้อยกันซ้อมให้พร้อมเพรียงกัน...”

1.2.8.4 การสั่ง เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีตำแหน่งสูงกว่าแสดงเจตนาที่จะให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้ที่ตนเองต้องการ เช่น

“...อย่าโสกันหลายฟังกันแนคราวเดีวนี้...”

“...เสียบๆ แหนพี่น้องจักสิโสอียังกัน ปานบ่ได้เคยเห็นกันเนาะอยู่บ้านเดีวกันคักๆ กะตาย...”

1.2.8.5 การแจ้งให้ทราบ เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะแจ้งรายละเอียดต่างๆ ให้ผู้ฟังทราบ เช่น

“...ช่วงไปโฮมกันนี้กะประมาณ 2 โมงเค็งเตอ คั้นไปกันครบชู้บ้านแล้วจากนั้นประมาณ 3 โมงเค็งกะจะทำการเปิดงานโดยท่าน สส.พิภฏ ศรีชนะ กะบ่โดนเนาะประมาณ 4 โมงเพิ่นกะสิเริ่มปล่อยขบวนเซ็ง คั้นบ่ซันมันสิค้ำก่อน ละกะเขาสีไปตัดสินกันอยู่วัดนะครับ...”

“...นางเซ็งๆ พวกกลองยาวเพิ่นนัดมีื่อวันที่ 3 เตอ แค้าสิมาซ้อมให้ประมาณ 2 ทุ่มว่าซัน ไผติดธุระทางได้กะฟ้าวเฮ็ดฟ้าวกลับมาให้มันทันเตอนางเซ็ง...”

“...ปีนี้ทางนายกฯ เพิ่นฝากบอกมาว่า มีเงินให้นำเป็นเงินขวัญถุงนี้หละ เออรางวัลที่ 1 กะ 1,500 บาท ที่ 2 กะ 1,000 ที่ 3 กะ 500 บาทว่าซัน...”

1.2.8.6 การถาม เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากผู้ฟัง ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ผู้พูดไม่มีข้อมูลในเรื่องนั้นๆ หรือทราบข้อมูลอยู่แล้วแต่ต้องการความแน่ชัดจากผู้ฟัง อีกครั้ง เช่น

“ผู้ใหญ่บ้าน: อันหม่อมข้อมนั้นสิข้อมอยู่กลางบ้านหรือไผ่สิเสนออีหยังบ่ สิข้อมหม่อมอี๋อยู่เบาะ”

1.2.8.7 การตอบ เป็นวัจนกรรมที่ผู้ฟังมีเจตนาที่จะตอบคำถามที่ผู้พูดถาม เช่น

“ม่่วน: เค้าว่าสิข้อมอยู่ศาลากลางบ้านนี้หละว่าซัน มั่นจั่งกว้าง พวกกลองยาวเพิ่นสิมาข้อมให้ไค่นอยู่”

1.2.8.8 การแสดงความคิดเห็น เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้ฟังทราบ เช่น

“...ช่วงกลองเพิ่นบ่ทันมาผมว่าข้อมกับแผ่น CD เอาก่อนเต๋ยมั่นสิบ่ทันมี้องน มั่นสิจำทำกันบ่ได๋เนาะ...”

“...เกือบสิมผู้สิถือป้าย ถือธง ถือรูป ผมว่าให้พวกเขาวชนถือเนาะ...”

1.2.8.9 การหยอกล้อ เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะสร้างความสนุกสนานด้วยการกล่าวหยอกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ เช่น

“...รีวิวบ้านเฮาปีนี่พอใหญ่บรรณเพิ่นอาสามาเป็นเงาะให้ อ้ายดลเพิ่นอยากเป็นรจนากะให้เพิ่นเนาะหรือว่าไผ่อยากเป็นแทนที่อ ออย่าแย่งเพิ่นเต๋ว่าซัน (หัวเราะ)...”

“...คั้นซันผมกะบ่รบกวนเวลาพักผ่อนของพี่น้องล่หละ ลางคนกะติดหนังฟ้าไปเบิ่งหนังคือซัดคักเท้าวาซัน (หัวเราะ)...”

1.2.8.10 การเน้นย้ำ เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะเน้นย้ำข้อความที่กล่าวเพื่อเตือนผู้ฟังอีกครั้ง เช่น

“นางเข็งๆ พวกกลองยาวเพิ่นนัดมี้อวันที่ 3 เต๋อ เค้าว่าสิมาข้อมให้ประมาณ 2 ทุ่มว่าซัน...พวกนางเข็งอย่าสิมเต๋มี้ออื่น 2 ทุ่ม ไปรวมกันอยู่เฮือนพอใหญ่ใส...”

1.2.8.11 การขอบคุณ เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะขอบคุณเมื่อมีผู้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ เช่น

“...พอใหญ่โจมว่าเพิ่นสิให้รถเพิ่นเป็นรถผาแดงว่าซัน โอ้ย ขอขอบคุณหลายๆ เต๋อพอใหญ่...”

1.2.8.12 การลา เป็นวัจนกรรมสุดท้ายที่พบในเหตุการณ์สื่อสารการประชุม ซึ่งผู้พูดมีเจตนาเพื่อบอกให้ผู้ฟังทราบว่า การประชุมได้สิ้นสุดลงแล้ว คือ

“...เอาเป็นว่าผมขอจบการประชุมอันนี้ละเนาะ สิได้กลับเมื่อเฮือนเมื่อชานกันมันเด็กแล้ว พวกนางเข็งอย่าสิมเต๋มี้ออื่น 2 ทุ่ม ไปรวมกันอยู่เฮือนพอใหญ่ใส เอ้า แยกย้ายกันตัวบ้านเชิญครับพี่น้อง...”

1.2.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการประชุม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตามการ แสดงออกและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและผู้ร่วมชมงาน โดยแยกเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1.2.9.1 การแสดงออกของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดสื่อสารอย่างเป็นกันเอง กับผู้ฟัง มีการถามและหยุดฟังความคิดเห็นของผู้ฟังเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่ามีส่วนร่วม

1.2.9.2 การแสดงออกของผู้ฟังที่มีต่อผู้พูด พบว่า ผู้ฟังจะนั่งฟังเรื่อยๆ ไม่ค่อยมีข้อแย้ง เชื่อฟังและคล้อยตามในสิ่งที่ผู้พูดกล่าว จะแสดงความคิดเห็นเมื่อถูกถามตรงๆ เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ฟังจะยิ้ม หัวเราะ หรือพยักหน้าเมื่อเข้าใจและรู้สึกพอใจในสิ่งที่ผู้พูดได้กล่าว

1.2.9.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดและผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กันทางสายตา โดยผู้พูดจะมองผู้ฟังรอบๆ ไม่มองที่จุดใดจุดหนึ่งและผู้ฟังก็จะมองผู้พูดเช่นกัน

1.2.10 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการประชุมสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบด้านบรรทัดฐานของการตีความได้ว่า การที่ผู้พูดใช้คำเรียกขานแบบลำดับเครือญาติกับผู้ฟัง เช่น พ่อใหญ่ พี่น้อง อ้าย เป็นต้น ถือเป็นการสร้างความสนิทสนมและเป็นกันเองกับผู้ฟัง ดังที่เจิม ชุมเกต (2525: 75) กล่าวว่า สังคมของไทยเป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของครอบครัวและญาติพี่น้อง นอกจากจะนับถือกันทางเครือญาติแล้ว คนในสังคมยังมีการสร้างเครือญาติซึ่งเกิดจากความสนิทสนมทางสังคมได้อีกด้วย เช่น การใช้คำเรียกญาติที่สนิทกันทางสังคมว่า พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น ซึ่งระบบเครือญาตินี้สามารถสร้างความอบอุ่นใจให้แก่คนไทยได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่า คนในสังคมนับถือผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงาน เพราะเชื่อว่า เป็นผู้ที่ได้รู้ได้เห็นประสบการณ์ในการทำงานมามาก ย่อมเป็นคนที่สามารถเข้าใจและรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองได้และสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 เหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเช็ง

1.3.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเช็งจัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การสอน”

1.3.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเช็งคือ การฝึกซ้อมท่าทางในรำเช็งของนางรำชาย-หญิง

1.3.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเช็งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างความพร้อมเพียงในการรำเช็งให้กับนางรำชาย-หญิง

1.3.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ประกอบด้วย

ผู้ขับร้องกาพย์เช็ง คือ นางเขียว ทุ่มโม่ง ทำหน้าที่ในการขับร้องกาพย์เช็ง

ผู้รำชาย-หญิง จำนวน 35 คน แบ่งออกเป็นผู้รำที่แสดงเป็นกนิรี 7 คน ผู้รำประกอบ ขบวนจำนวน 28 คน

คณะกลองยาว จำนวน 15 คน ทำหน้าที่บรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านประกอบการรำเช็ง เช่น กลองยาว ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น

ผู้ร่วมชมเหตุการณ์ ได้แก่ ชาวบ้านหินเหล็กไฟ

1.3.5 เวลา-สถานที่ ระยะเวลาในการฝึกซ้อมรำเชิงของบ้านหินเหล็กไฟเริ่มตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน ถึงวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ในช่วงเวลาประมาณ 20.00-22.00 น. ของทุกวัน ซึ่งสถานที่ในการฝึกซ้อมคือ บริเวณศาลาร่วมใจ

1.3.6 รูปแบบการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมนั้นมีรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมเหตุการณ์ ทั้งวิชาภาษาและอวัจนภาษา ซึ่งรูปแบบของการสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเชิงนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสาร โดยการใช้อวัจนภาษา เพราะการฝึกซ้อมนั้น เน้นการใช้ท่ารำเชิงและความพร้อมเพรียงมากกว่าการพูดคุยกัน จากรูปแบบการสื่อสารสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การสื่อสารระหว่าง ผู้ร่วมเหตุการณ์นั้น ใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสาร มีการนับจังหวะในการรำเชิงเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียง เช่น

“...ย่าขาเป็นจังหวะเต๋อ เอ้า 1, 2, 3, 4, 5 เอ้า มือตั้งวงขึ้น นับ 2, 3, 4, 5 เปลี่ยน...”

การใช้อวัจนภาษานั้นผู้นำขบวนซึ่งมีการใช้ท่าทางประกอบคำพูดเพื่อให้ผู้ร่วมมองเห็นภาพมากยิ่งขึ้น และเนื่องจากเป็นการฝึกซ้อมผู้รำ จึงค่อนข้างตั้งใจและใช้สมาธิในการฝึกซ้อม ท่าที่ที่แสดงออกส่วนใหญ่จึงเป็นท่าทางในการรำเชิง นอกจากนี้ ผู้รำจะพยักหน้าและทำตามเมื่อเข้าใจในสิ่งที่ผู้นำขบวนซึ่งบอก จะนิ่งเมื่อไม่สามารถปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้นำขบวนซึ่งบอกได้ ทำให้ในบางครั้งผู้นำขบวนซึ่งต้องแสดงให้ผู้รำดูซ้ำๆ หลายรอบเพื่อให้ผู้รำเข้าใจและปฏิบัติตามได้

1.3.7 เนื้อหาของการสื่อสาร เนื้อหาของการสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเชิง เป็นการกล่าวถึงลักษณะของท่ารำเชิงที่ใช้รูปแบบการจัดขบวน และกายัพธ์เชิงบังไฟที่ใช้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.3.7.1 ลักษณะของท่ารำเชิงที่ใช้ ส่วนใหญ่เป็นการใช้ท่ารำที่ประยุกต์มาจากกิจวัตรประจำวันของชาวบ้าน เช่น ท่าไหว้ครู ท่าถอนกล้า ท่าดำนา ท่าเกี่ยวข้าว ท่าสอนฮวก (สอน หมายถึง ซ้อน ฮวก หมายถึง ลูกอืด ดังนั้น สอนฮวก หมายถึง การซ้อนลูกอืด) ท่าประแป้ง ท่ามัดข้าว เป็นต้น

“ตัวอย่างการฝึกซ้อมท่าถอนกล้า ทำนี้เมื่อรำจะยกเท้าขึ้นตามจังหวะกลอง ส่วนมือทั้งสองจับคว่ำไ้โน้มลงต่ำพร้อมกับลำตัวเคลื่อนตามด้วย เมื่อโน้มตัวลงแล้วก็เงยขึ้นเป็นท่าก้มๆ เงยๆ เหมือนคนถอนกล้า”

1.3.7.2 รูปแบบการจัดขบวน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของผู้รำประกอบขบวนและกิณีรี ดังนี้

“...ตั้งเป็นสองแถวคือเก่านั้นหละ ให้ผู้พื่นซึ่งงามๆ อยู่ทางหน้า...กิณีรีไปตั้งแถวอยู่ทางหลังก่อน บ้านยามฮอดจ้งหะแห่เฮาจ้งค่อยๆ เลื่อนมาทางหน้าคือเฮาซ้อมนั้นหละ แต่ว่ามีอันนี้อือฮีลี ลองเบ็งก่อนคั้นมันบคือจ้งเปลี่ยนใหม่...”

“...กิณีรีฟังแน ข่อยว่า บ่ต้องเชิงมาจากทางหลังดอกแต่ว่า ให้มาอยู่ทางหน้าเลยตั้งแต่ที่แรก ท่าเชิงกะยังคือเก่านั้นหละ ปีนี่ข่อย บักเจ้งสะกะพอใหญ่บรรณสิรำอยู่ทางหลังก่อน บ้านยามดนตรีมันฮอดจ้งหะเชิงเร็วข่อยจ้งสิหยับขึ้นมาอยู่ทางหน้า สะกะให้พวกกิณีรีรำเป็นวงกลมรอบข่อยข่อยกะสิโยนพวงมาลัยไปให้พอใหญ่บรรณ คือ ตอนนางรจนาเลือกคู่่นั้นหนา ได้พวงมาลัยแล้วกะให้

พ่อใหญ่บรรณมาอยู่ทางหลังให้บัก เจ้งออกไปอยู่ทางหน้าแทน เป็นเงาะถอดรูป”

1.3.7.3 ภาพยนตร์เซ็ง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทักทายคณะกรรมการ การขอคะแนน และการเล่านิทานหรือตำนานการเกิดประเพณีบุญบั้งไฟ ดังนี้

“โอ้เฮาโอ้พวกเซ็งเฮาโอ้	โอมพุทธโรนะโมสี่ครั้ง
มาเด้อท่านยามเซ็งบั้งไฟ	แม่นผู้ได้มาร่ำม่วนซื่น
เซ็งทุกปีมีมือนี้กรรมการ	ท่านชำนาญในการสำรวจ
ผู้เฟิ่นตรวจขบวนแห่ของเขา	มาเฮามายกมือไหว้ก่อน
ห้อมมืออ่อนให้สุดเกศา	ไหว้วันทาขอขมาบ่นน้อม
ให้คนพื่อนซื่นอยู่ในใจ	ให้ผู้ได้รางวัลที่หนึ่ง
บ่ซาบซึ่งกะฟังแนค้ำกลอน	ฉั้นพวกฉั้นกำลังเรียงซิ่นใหม่
คั่นอยากได้กะม่วนแนหน้าฉั้น	บักล้ำประชันกับท่านแนวหน้า
บักล้ำถ้าอวดเก่งคือเขา	ถ้าท่านเข้าใจขอคะแนนกับฉั้นแน
กะแล้วแต่พวกท่านกรรมการ	ผู้ชำนาญในการมองเบิ่ง
คนมาเบิ่งมากหน้าหลายตา	ขอเวลาทำที่ของเขา
พอไหลๆ บั้งไฟทางก้าน	เซ็งมาผ่านสร้างมิ่งสามัคคี
ถึงขบวนปีทำบุญบั้งไฟใหญ่	เฟิ่นบอกให้มาเบิ่งล้ากลอน
ต่อเป็นกลอนพวกเฮานำเอ็น	รีบมาเบิ่งนำเฟิ่นบั้งไฟ
แห่ไหลๆ ไวๆ มาเบิ่ง	รีบมาเบิ่งสาวแห่ไวๆ
หินเหล็กไฟมาแล้วคุณพ่อ	ตั้งใจต่อตั้งหน้าทำบุญ
เพื่อเป็นทุนในภายภาคหน้า	เพื่อผู้เข้าไบบ้านหินเหล็กไฟ
มีบั้งไฟผู้เข้าแต่เก่า	จุดถึงเข้าจุดไหว้ทวยแถน
ไหลโฮมๆ มาตั้งนำแน	ได้มาแห่กันทั่วทั้งบ้าน
เป็นตำนานผาแดงนางไอ่	ทำบั้งไฟไปทั่วเมืองแดน
แห่ไปกันทำบุญศรีแก้ว	ให้พวกเจ้าได้เอาบั้งไฟนำกัน
พากันทำเอาบุญบั้งไฟใหญ่	บ่ได้ใส่กะพากินพาเอ็น
ไปบ่กินกะพากันแข่ง	ให้สมแพงนางไอ่ใจน้อง
เตรียมเสปียงอาหารต่างๆ	ซุ่มต่างๆ ให้มาหุ้มมาโฮม
ได้บุญทุกคนเทิงหัวเทิงหัว	ฟ้าวละเจ้าบั้งไฟมีผาแดง
กินข้าวแลงละจุดบั้งไฟก่อน	ซิ่นไปส่งหม่องพญาแถน
ตกลงแดนอย่าตกลงบ้าน	คนสียานให้ตื่นตกใจ
ไวเฮาไวเอาบั้งไฟมาจุด	ซู่ซู่ดๆ บ่อยู่คาค้าง
ผาแดงพาทายหลังลัมถ่วน	ได้มาม่วนนางไอ่อยู่ในเมือง
บ่ได้เคื่องอีหยังจ๊กอย่าง	บ่อยากย่างคิ่นสูผาแดง
หลานขอลงเอาไว้สาก่อน”	

1.3.8 การลำดับวาทกรรม ในเหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเชิงประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารย่อย 9 เหตุการณ์ เรียงลำดับจากการฝึกซ้อมตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน ถึงวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นเหตุการณ์สื่อสารที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ดังนั้นในการนำเสนอผลวิเคราะห์องค์ประกอบของลำดับวาทกรรม ผู้วิจัยจะนำเสนอภาพรวมของการลำดับวาทกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเชิง โดยไม่แยกวิเคราะห์ย่อย เพื่อให้เห็นลำดับวาทกรรมของการฝึกซ้อมได้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ผู้วิจัยจะนำวาทกรรมที่ปรากฏตั้งแต่ 6 เหตุการณ์จาก 9 เหตุการณ์ขึ้นไป ถือเป็นวาทกรรมหลัก ซึ่งสามารถสรุปลำดับวาทกรรมที่พบว่าประกอบด้วย การทักทาย การอธิบาย การเรียกขาน การหยอกล้อ การสั่ง การขอร้อง การเน้นย้ำ การถาม การตอบ และการแจ้งให้ทราบ ลำดับวาทกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่า ต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟังอธิบายได้ ดังนี้

1.3.8.1 การทักทาย เป็นคำพูดที่ผู้พูดมีเจตนาทักทายผู้ฟังเมื่อพบกันเป็นครั้งแรก เช่น

“...กินข้าวแลงละบ้อ...”

“...เป็นจิ้งใต้แห่นละมือนี่...”

1.3.8.2 การอธิบาย เป็นวาทกรรมที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะอธิบายท่ารำและรูปแบบการจัดแถวให้ผู้รำทราบ เช่น

“...นับเอากะได้มันกะมีจิ้งหะมันอยู่ ตึง ตึง ตึง ตึง ตึง ตึง ตึง ตึง จิ้งซี่ (ทำท่ารำ) เห็นบ่ มือกับขาให้มันไปนำกัน บ่แม่นไปแต่ขามือบ่ไป...”

“...ปีนี่ช้อย บักเจ็งสะกะพอใหญ่บรรณสิรำอยู่ทางหลังก่อน บ่านยามดนตรีมันฮอด จิ้งหะเชิงเร็วช้อยจิ้งสิหยับขึ้นมาอยู่ทางหน้า สะกะให้พวกกินรำเป็นวงกลมรอบช้อย ช้อยกะสียอนพวงมาลัยไปให้พอใหญ่บรรณ คือตอนนางรจนาเลือกคู่หน้าหน้า ได้พวงมาลัยแล้วกะให้พอใหญ่บรรณมาอยู่ทางหลังให้บักเจ็งออกไปอยู่ทางหน้าแทน เป็นเงาะถอดรูป...”

1.3.8.3 การเรียกขาน คือ คำที่ผู้พูดมีเจตนาที่จะเรียกผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังสนใจในข้อความที่กล่าว โดยปรากฏคำว่า แม่ใหญ่ หน้า เอื้อย หน้าสาว และการเรียกเรียกชื่อผู้ฟัง

1.3.8.4 การหยอกล้อ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดมีเจตนาที่จะสร้างความสนุกสนาน ให้แก่ผู้ฟังเพื่อไม่ให้ผู้รำเกิดความเครียดในการซ้อมมากเกินไป เช่น

“...พระสังข์คืออ้วนแหวะบ้านเฮา (หัวเราะ) หยอกเล่นช้อยๆ ดอก อย่าเฮ็ดหน้าบูดหลาย...”

“...นางรำแหว่อ่อนๆ แหน่ อ่อนหลายมือแลงนอนบ่หลับชะละะ สิปวดหลังเต๊ะแวงมีแต่แม่ใหญ่ (หัวเราะ) เด็กน้อยเคำบ่เป็นหยิงดอก ยังวัยรุ่น แต่เฮาเนี่ยตีมันสิตาย (หัวเราะ)...”

1.3.8.5 การสั่ง เป็นคำพูดที่ผู้พูดซึ่งเป็นหัวหน้าผู้รำมีเจตนาที่จะให้ผู้รำกระทำการใดสิ่งหนึ่งตามที่ตนต้องการ เช่น

“...เฮ้า ลูกซ่าหม้อย่าคาแต่นั่งเว้าพื้นผู้อื่นหลาย ปานบ่พ้อหน้ากันโดนเนาะ เอือนใกล้ๆ กันหนึ่งพวกเจ้ากะตาย มาๆ (กวักมือ) ตึงแถว...”

“...เดี่ยว ๆ หยุดก่อน (เป่านกหวีด) มันยังบ่ได้ คือไปผู้สะทางสะหือ ทางหลัง นั้นเบิ่งผู้ทางหน้าหน้าแหน อย่าสิฟ้าวหลายเพิ่นบ่ทันเป่ากะไปก่อน...”

1.3.8.6 การขอร้อง เป็นคำพูดที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ โดยปรากฏ คำว่า ขอ ซ่อย เช่น

“...มีะบ้านลูก ๆ เขาเมื่อຍสะบ้อขออีกเที่ยวหนึ่ง ใหงาม ๆ ให้มันพร้อม ๆ กัน เต้อบ้าน...”

“...กลองยาวพร้อมแล้วเนาะ สาวปลาซ่อยเป่านกหวีดให้สัญญาณนำเต้อ เอ้า ดนตรีขึ้นเลย...”

1.3.8.7 การเน้นย้ำ เป็นคำพูดที่ผู้พูด มีเจตนาที่จะเน้นย้ำข้อความที่กล่าว เพื่อให้ ผู้ฟังจำได้และเข้าใจมากยิ่งขึ้น เช่น

“...ท่าเซ็ดมือ ทำนี้้งาย ๆ หนึ่งเอามือทั้งสองข้างถูข้างสะโพกไปมา ยกศอกขึ้นจ๊กหนอย สะกะย่ำขาตามจังหวะกลองยาว จั้งซี (ทำท่าประกอบ) เห็นบ่ เอามือไว้หมองสะโพก ขาทัง 2 ข้าง จะ ย่ำให้เป็นจังหวะนำกลองยาว ลองเฮ็ดเบิ่ง ผู้เป็นแล้วกะสอนผู้มาใหม่ นำ ซ่อยกัน...”

“ต่อไปเป็นท่าถอนกล่า ทำนี้เอามือทัง 2 จีบคว่ำลงจั้งซี (ทำท่าประกอบ) จีบแล้ว กะยี่นมาทางหน้า ก้มลงจ๊กหนอย ทำท่าคือยามเฮาถอนกล่าอยู่นานนั้นหนา ก้ม ๆ เงย ๆ ขากะไปตาม จังหวะกลองนำแหนหละ บ่แม่นมือไปทาง ขาไปทาง เดี่ยวซ่อยสิเฮ็ดให้เบิ่งอีกเทื่อหนึ่ง เบิ่งเต้อนางรำ ผู้มาใหม่นั้น เดี่ยวมันสิบ่เป็น ย่ำขาตามจังหวะกลอง มื่อยี่นไปทางหน้า สะกะจีบคว่ำลง โนมโตไปทาง หน้าจ๊กหนอย จั้งซี (ทำท่าประกอบ) จำได้บ่ ลองเบิ่งบ้าน...”

1.3.8.8 การถาม เป็นคำพูดที่ผู้พูดต้องการคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากผู้ฟัง ซึ่ง อาจเป็นเรื่องที่ผู้พูดไม่มีข้อมูลในเรื่องนั้นๆ หรือทราบข้อมูลอยู่แล้วแต่ต้องการความแน่ชัดจากผู้ฟังอีกครั้ง เช่น

“...มาครบแล้วแม่นบ่ เฮาสิเริ่มซ้อมกันเลยเต๊ะ มันจั้งบ่เสียเวลา...”

“...เป็นจั้งได้สะมือนี กินข้าวมาสะบ้อนำสาว...”

1.3.8.9 การตอบ เป็นเจตนาที่ผู้ฟังต้องการจะตอบคำถาม เช่น

“หัวหน้านางรำ (ถาม): จบแล้ว (ดูนาฬิกา) ใช้เวลาไปประมาณ 17 นาที มัน เกินเต๊ะบ้าน สิเฮ็ดจั้งได้ (หยุด) เอาเรื่องเวลาก่อนเนาะ เรื่องทำเอาไว้ก่อน เดี่ยวไปถามหัวหน้ากลอง ยาวว่าซิเฮ็ดจั้งได้ ว่าจั้งได้สะหัวหน้าเจ้าว่ามันพอสิแก้ได้บ่

หัวหน้าคณะกลองยาว (ตอบ): อันผมว่ากลองเข็งบ้านเจ้ามันยาว เวลามันกะ เลยเกินไปจ๊กหนอย แต่ว่าเรื่องกลองเข็งบ่มีปัญหาดอกมันเข้าจังหวะแล้ว เดี่ยวพวกผมสิลองตัดจั้งหวะ เข็งช่วงหลัง ๆ ลงอีก ให้มันสั้นลงเพราะว่าเว็งหันพวกเจ้ากะเข็งจบก่อนกลองเต๊ะละ...”

1.3.8.10 การแจ้งให้ทราบ สามารถพบได้ในทุกๆ เหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเข็ง เป็นการแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับเวลาในการฝึกซ้อมครั้งต่อไป เช่น

“...มีอันนี้พบก่อนมันดีแล้ว มีอันนี้จึงมาซ่อมใหม่ 2 ทุ่มคือเก่าแต่อย่าลืม”

“...มีอันนี้กลองยาวพื้นสิมาซ่อมให้ ประมาณ 2 ทุ่ม มาให้พร้อมกันแต่อย่าลืม มาซ่อม
น้ำกัน เอ้า แยกย้ายตัวบ้าน เอือนไผเอือนมัน”

1.3.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการฝึกซ้อมรำเชิง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตาม การแสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ โดยแยกเป็นข้อ ดังนี้

1.3.9.1 การแสดงออกที่ผู้นำขบวนเชิงมีต่อผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้วิจัยพบว่าทุกครั้งที่มีการฝึกซ้อมนั้นผู้นำขบวนเชิงจะทักทายผู้รำหรือคณะกลองยาวก่อนเสมอเมื่อพบหน้ากัน เช่น “เป็นจังได้” “กินข้าวล่ะปะ” เป็นต้น ในขณะที่ฝึกซ้อมผู้นำขบวนเชิงจะเป็นผู้นำในการแสดงท่าทางต่างๆ และจะส่งสัญญาณ นกหวีดเมื่อต้องการเปลี่ยนท่าทาง

1.3.9.2 การแสดงออกที่ผู้ร่วมเหตุการณ์มีต่อผู้นำขบวนเชิง พบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ ทั้งผู้รำ ผู้ขับร้องกาพย์เชิง คณะกลองยาวและชาวบ้าน มีการแสดงออกต่อผู้นำขบวนเชิงคือ เมื่อผู้นำ ขบวนเชิงทักทายจะพยักหน้า หรือตอบคำถาม จะยิ้มและหัวเราะเมื่อมีการกล่าวหยอกล้อกัน

1.3.9.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำขบวนเชิงและผู้รำ พบว่า ผู้นำขบวนเชิงกับผู้รำ มีปฏิสัมพันธ์กันทางสายตา โดยในขณะที่ฝึกซ้อมผู้นำขบวนเชิงจะมองผู้รำรอบๆ ไม่มองเพียงคนใดคนหนึ่ง เพื่อให้ทราบว่าผู้รำคนใดยังรำไม่ได้หรือการรำนั้นมีความพร้อมเพียงกันหรือไม่

1.3.9.4 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝึกซ้อมรำเชิงกับผู้ร่วมชมเหตุการณ์ พบว่า ผู้ร่วม ชมเหตุการณ์จะยื่นหรือนั่งดูการฝึกซ้อมรำเชิงเงียบๆ ส่วนผู้รำนั้นจะตั้งใจและใช้สมาธิในการฝึกซ้อม โดยไม่สนใจผู้ร่วมชมเหตุการณ์

1.3.10 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลข้างต้น สามารถนำมาตีความบรรทัดฐาน ได้ว่า ชาวบ้านให้การนับถือผู้ที่มีคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ในการทำงานคือ ผู้นำขบวนเชิงบั้งไฟ ประจำหมู่บ้านที่ได้รับมอบหมายหน้าที่มาเป็นเวลาหลายปี ทำให้ชาวบ้านเชื่อในสิ่งที่ผู้นำขบวนเชิง สอนทุกอย่างโดยไม่มีข้อโต้แย้ง เนื่องจากเชื่อว่า ผู้นำขบวนเชิงนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ เรื่องการบั้งไฟมากกว่าชาวบ้านทั่วไป ซึ่งการที่ผู้ร่วมเหตุการณ์ไม่มีข้อโต้แย้งนั้น แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมเป็นคนที่ไม่ชอบการขัดแย้ง ไม่ชอบการซักถาม ไม่แสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้มีอำนาจ มากกว่า

นอกจากนี้ การหยอกล้อกันและการใช้คำเรียกขานของผู้นำขบวนเชิงบั้งไฟที่มีต่อผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น พี่น้อง พ่อแม่พี่น้อง น้ำ แม่ใหญ่ เป็นต้น นอกจากแสดงให้เห็นถึงความเคารพแล้วยังแสดงถึงความสนิทสนมกันจนเครือญาติ ทำให้ผู้ที่ได้ฟังเกิดความอบอุ่นใจได้เป็นอย่างมาก

จากเนื้อหาของกาพย์เชิงบั้งไฟแสดงให้เห็นว่า คนในสังคมเชื่อว่าการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นการทำบุญครั้งยิ่งใหญ่ เพื่อถวายแด่พญาแถน รวมถึงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการจัดทำ ประเพณีบุญ บั้งไฟว่า เกิดจากนิทานเรื่องผาแดงนางไอ่ ส่วนเนื้อหาการทักทายคณะกรรมกร เพื่อ เป็นการขอคะแนนนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า คนในสังคมให้ความเคารพน้อมต่อผู้ที่มีฐานะทางสังคม หรือ หน้าที่การงานสูงกว่า

1.4 เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์

1.4.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การปรึกษา”

1.4.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์คือ ตรวจสอบอุปกรณ์ที่จะใช้ในขบวนเชิงบั้งไฟ

1.4.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดแยก และเตรียมอุปกรณ์ประกอบขบวนเชิงบั้งไฟ เช่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ตกแต่งรีวิขบวนเชิงบั้งไฟ เป็นต้น

1.4.4 เวลา-สถานที่ การเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในขบวนเชิงบั้งไฟจะเตรียมในช่วงก่อนงานประเพณีบุญบั้งไฟคือวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เวลา 13.30 – 15.00 น. สถานที่ในการเตรียมอุปกรณ์คือ ศาลาร่วมใจ

1.4.5 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ประกอบด้วย

นายพล ทุ่มโหมง ผู้ใหญ่บ้านหินเหล็กไฟเป็นหัวหน้าฝ่ายจัดเตรียมอุปกรณ์ ทำหน้าที่แบ่งงานให้ฝ่ายจัดเตรียมอุปกรณ์และควบคุมการทำงาน

นางทองม้วน กิณรีวงศ์ เป็นผู้ช่วยหัวหน้า ทำหน้าที่ตรวจสอบความเรียบร้อยของอุปกรณ์ต่างๆ

ชาวบ้านชาย-หญิงจำนวน 7 คน คือ ฝ่ายจัดเตรียมอุปกรณ์ ทำหน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

1.4.6 รูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์นี้รูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้วจนภาษาในการสื่อสารเป็นภาษาถิ่นอีสาน และมีการใช้อวจนภาษาโดยการใช้ท่าทางประกอบคำพูด เช่น กวักมือ ชีมือ เป็นต้น เพื่อเสริมคำพูด นอกจากนี้ยังมีการเน้นเสียงเพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์สนใจข้อความที่กล่าวและมีการหยุดพูดเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์มีปฏิริยาโต้ตอบ ดังตัวอย่างเช่น

“...ม้วน ชุดนางรำกองนี้ (ชีมือ) เจ้าเอาไปแจกนำเต๋อ หรือให้เขาเจ้ามาเองอยู่เฮือนกะได้...”

“...อั้น หัวพญานาคคือเอามาไว้หม่องนี่นะ จันๆ (กวักมือ) เอาไปไว้เทิงเวที่นมม้ออั้นข่อยสิเอ็งบั้งไฟอยู่ เตียวเด็กน้อยสิมาเล่น...”

“...พวกเจ้าว่ารีวิบ้านเฮามันพอละบ่ (หยุดพูด) ม้ออั้นคั้นมันบ่คำข่อยว่าเฮาน่าสิเพิ่ม อั้น พวกแสดงเศรษฐกิจพอเพียง เฮ็ดเป็นกระท่อมน้อยๆ ใส่ธไป ข่อยคือสิดีเภาะ...”

1.4.7 เนื้อหาของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์พบว่า เนื้อหาของการสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์นั้นประกอบด้วย การแยกอุปกรณ์ที่ต้องใช้ประกอบขบวนเชิงบั้งไฟออกจากกัน เช่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนางรำ หัวพญานาค บั้งไฟเอ้ ผ้าสำหรับตกแต่งรถบั้งไฟและรถของผาแดงนางไอ่ อุปกรณ์ช่างต่างๆ ได้แก่ ลวด ตะปู เลื่อย กรรไกร กาว ไม้ไผ่ กระดาษสีสำหรับตกแต่งบั้งไฟ

ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการตกแต่งการแสดงประกอบขบวน
ชิงช้าไฟ ได้แก่ รูปแบบของการแต่งรถที่ใช้ชิงช้าไฟโบราณและรถของผาแดงนางไอ่

1.4.8 การลำดับวัจนกรรม จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์ ผู้วิจัยพบว่า
ลำดับวัจนกรรมเกิดขึ้น ได้แก่ การทักทาย การเรียกขาน การแสดงความคิดเห็น การถาม การตอบ
การขอร้อง การสั่ง การหยอกล้อ และการลา ลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้สามารถเกิดสลับกันไปมา
ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่า ต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

1.4.8.1 การทักทาย แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดมีเจตนาที่จะทักทายผู้ฟังเมื่อพบกันเป็น
ครั้งแรก เช่น

“...เฮ้า มาๆ กินข้าวมาละบ้อ เป็นจั่งได้แหงละมือนี้ ยางออกบ...”

“...เป็นได้ม้อคั้นไปตัดยางอยู่เบาะ ได้จักแผ่นละมือนี่...”

1.4.8.2 การเรียกขาน แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดมีเจตนาที่จะเรียกผู้ฟังเพื่อให้สนใจในสิ่ง
ที่ผู้พูดกล่าวและเป็นการแสดงออกถึงความสนิทสนม โดยปรากฏการเรียกชื่อผู้ฟัง เช่น จัน ม้วน นพ
ผู้ใหญ่ อ้ายทิด เป็นต้น

1.4.8.3 การแสดงความคิดเห็น เป็นการแสดงเจตนาของผู้พูดที่จะเสนอความคิดเห็น
ของตนเองให้ผู้ฟัง เช่น

“...ม้ออื่นคั้นมันบ่ค่าข่อยว่าเฮาน่าสิเพิ่ม อั้น พวกการแสดงเศรษฐกิจพอเพียง
เฮ็ดเป็นกระท่อมน้อยๆ ใส่รถไป ข่อยว่าคือลิตีเนาะ...”

“...เสื่อผ้านางรำของบ้านเฮามีตั้งหลายชุด ข่อยว่าบ่ต้องไปตัดใหม่กะดีคือกัน
ปีหน้ากะชุดนี้อีกเนาะ ประหยัดงบหมู่บ้านดี...”

1.4.8.4 การถาม เป็นการถามที่ผู้พูดต้องการคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากผู้ฟัง ซึ่ง
อาจเป็นเรื่องที่ผู้พูดไม่มีข้อมูลในเรื่องนั้นๆ หรือทราบข้อมูลอยู่แล้ว แต่ต้องการความแน่ชัดจากผู้ฟัง
อีกครั้ง เช่น

“...แม่ใหญ่คำเห็นหัวพญานาคบ่ จักเอาไวใส่แหล้วยบ้าน ซ่อยกันหาแหน...”

“...เฮ้า แล้วละแม่บ่บ่ ของครบบ่ละ บ่แม่ฮอดมื่องานสะหาบ่พอเตอะ...”

1.4.8.5 การตอบ เป็นการแสดงเจตนาที่ผู้พูดต้องการจะตอบคำถามเมื่อถูกถาม เช่น
“ผู้ใหญ่บ้าน (ถาม): แม่ใหญ่คำเห็นหัวพญานาคบ่ จักเอาไวใส่แหล้วยบ้าน ซ่อย
กันหาแหน

แม่ใหญ่คำ(ตอบ): ฟุ่น (ซี้มือ) ตั้งอยู่เทิงเวที่ฟุ่น ข้างบั้งไฟนั่นแหละ หาเบ็ง”

1.4.8.6 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะผู้ฟังช่วยกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ โดย
ปรากฏคำว่า “ข่อย” เช่น

“...ผู้ซ่อยนพมาซ่อยพ้อใหญ่หลัดเอาบั้งไฟโบราณลงจากชื่อแหน เตียวมันลิตก...”

“มาๆ มาซ่อยกันแยกอุปกรณ์ก่อน เตียวจั่งแบ่งกันว่าไหลจัดอันได้...”

1.4.8.7 การหยอกล้อ เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะสร้างความขบขันและความสนุกสนานให้แก่ผู้ฟัง เช่น

“...ผู้ช่วยฉันช่อยกถุงผ่านทางรามาไว้ทางนี้ก่อน ยกขึ้นบ่น้อปาน บ่แม่นแอสสิ หักเบาะ แสงเฒ่าๆ อยู่ (หัวเราะ) เว้าเล่นซื่อๆ ดอก บ่ทันได้แกดอก...”

“...โฮ้ๆ ผ้าแต่งรถบ้านเฮาคือสีบาดตาแท้วะ ปานผ้าผูกตันโพธิ์ (หัวเราะ) แม่นบ่ อ้ายทิด...”

1.4.8.8 การลา เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนา เพื่อบอกให้ทราบว่าการเตรียมอุปกรณ์ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว คือ

“...เฮ้า แล้วละแม่นบ่ ของครบบ่ละ บ่แม่นฮอดมีองงานสะหาบพ้อเต๊ะ คั้นครบ แล้วกะแยกย้ายตัว มีอื่นจ้งพ้อกันใหม่อีก มาช่อยแต่งรถนำกันเด้อ”

1.4.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ กฎการปฏิสัมพันธ์ในเหตุการณ์สื่อสาร การเตรียมอุปกรณ์นี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามการแสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ สามารถแยกเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1.4.9.1 การแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง จากการวิเคราะห์พบว่าผู้พูดมีเป็นกันเองกับผู้ฟังเห็นได้จากการใช้คำเรียกขาน เช่น อ้ายทิด พ้อใหญ่ การเรียกชื่อ เป็นต้น ซึ่งเป็นคำเรียกขานที่แสดงให้เห็นถึงความสนิทสนม และมีการพูดหยอกล้อกันเป็นระยะๆ

1.4.9.2 การแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้พูด พบว่า ผู้ฟังจะพยักหน้าเมื่อเห็นด้วย หรือเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดกล่าว และจะปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้พูดหรือขอร้องให้ทำโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

1.4.9.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ฟังกับผู้พูด พบว่า ผู้พูดและผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กันทางสายตาในขณะที่พูดคุยกัน

1.4.10 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมอุปกรณ์สามารถวิเคราะห์บรรทัดฐานการตีความได้ว่า ชาวบ้านเชื่อฟัง และปฏิบัติตามที่ผู้ใหญ่บ้านพูดหรือขอร้องโดยไม่มีข้อโต้แย้ง แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมให้ความสำคัญกับผู้ที่มีความรู้และมีตำแหน่งหน้าที่สูงกว่า เนื่องจากเชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความรู้มักจะมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าชาวบ้านทั่วไป ส่วนการหยอกล้อกันและการใช้คำเรียกขานของผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น คำว่า พ้อใหญ่ แม่ใหญ่ อ้ายทิด การเรียกชื่อเล่น เป็นต้น นอกจากแสดงให้เห็นถึงความเคารพแล้ว ยังแสดงถึงความสนิทสนมกันจนเผลอญาดิ ทำให้ผู้ที่ได้ฟังเกิดความอบอุ่นใจได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเตรียมอุปกรณ์ยังแสดงให้เห็นว่า คนในสังคมมีความรักความสามัคคี มีความทุ่มเทเพื่อให้งานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

1.5 เหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งขบวนแข่งบั้งไฟ

1.5.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งขบวนแข่งบั้งไฟจัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การนำเสนอ”

1.5.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟ คือ การตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟ

1.5.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟมีวัตถุประสงค์คือ เตรียมความพร้อมของการแสดงที่จะใช้ประกอบชบวนเชิงบั้งไฟ ได้แก่ รถบั้งไฟโบราณ และรถผาแดงนางไอ่

1.5.4 เวลา-สถานที่ เหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟเกิดขึ้นในวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ช่วงเวลา 10.00 – 16.00 น. สถานที่จัดทำคือ ศาลาร่วมใจ

1.5.5 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้ร่วมเหตุการณ์ในเหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟประกอบด้วย

นายพล ทุ่มโมง ผู้ใหญ่บ้านหินเหล็กไฟ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าควบคุมการทำงาน และดูแลความเรียบร้อยในการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟ

ชาวบ้านจำนวน 4 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการเตรียมความพร้อมและตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟให้มีความสวยงาม

1.5.6 รูปแบบการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมเหตุการณ์ในเหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟพบทั้งแบบวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยจากการวิเคราะห์พบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสาร และมีการแสดงออกโดยการใช้ท่าทางประกอบคำพูด ได้แก่ การชี้มือ ยกมือ สายหน้า พยักหน้า ตัวอย่างเช่น

“...พ่อใหญ่ปีเอาไม้ไผ่อันนั้น (ชี้มือ) มาให้ช่วยแน่...”

“...นพตัดละปะกระตาสีหนะะ ยกขึ้นเบ็งกันหนะะ (ยกมือทั้ง 2 ข้าง) เออ เออ (พยักหน้า) เดี่ยวเอาไปติดบั้งไฟเลย...”

“...ไม้อันนี้ยกขึ้นเทิงพุ่น (ชี้มือ) เอาค้ำบั้งไฟไว้ เอลวดผูกแน่ๆ ...”

1.5.7 เนื้อหาของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์พบว่า เนื้อหาของการสื่อสารการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟนี้ คือ การนำเสนอความคิดความเชื่อผ่านการตกแต่งชบวนเชิงบั้งไฟ ได้แก่ การตกแต่งรถบั้งไฟ และ ผาแดงนางไอ่ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อเรื่องการทำบั้งไฟเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และการกำเนิดประเพณีบุญบั้งไฟจากนิทานเรื่องผาแดงนางไอ่

1.5.8 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งประกอบชบวนเชิงบั้งไฟ พบว่า ลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารดังกล่าวได้แก่ การทักทาย การเรียกขาน การอธิบาย การสั่ง การถาม การตอบ การแย้ง การขอร้อง การตอบรับ และการหยอกล้อ ซึ่งลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่า ต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

1.5.8.1 การทักทาย เป็นการแสดงเจตนาของผู้พูดที่ต้องการทักทายผู้ฟัง เมื่อพบกันเป็นครั้งแรกของวัน เป็นการแสดงออกถึงความมีมารยาททางสังคม เช่น

“หัวหน้า (ถาม) : อ้าว มาละเบาะ คือมาเร็วแท้ กินข้าวมาละบ่

ผู้ช่วย (ตอบ): กินมาแล้วเตอะ ย่านผู้ใหญ่บ้านบ่เลี้ยงข้าว”

1.5.8.2 การเรียกขาน เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะเรียกผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังสนใจในสิ่งที่ผู้พูดกล่าว เช่น

“หัวหน้า : จัน ๆ มานี่ ๆ มาช้อยยกบั้งไฟขึ้นรถแห่น มั่นหนัก”

“หัวหน้า : ไผสิเฮ็ดผ้านี้ละปาน พ่อใหญ่หลัดเจ้าเฮ็ดเด้อ คั้นให้ช้อยเฮ็ดมันสิ ฟัง ช้อยเฮ็ดบั้งเป็น”

1.5.8.3 การอธิบาย เป็นการให้รายละเอียดของการทำงาน เพื่อให้ผู้ช่วยเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น เช่น

“หัวหน้า : กระดาษสีทองนี้เตี่ยวตัดเป็นลาย พับเป็นสามเหลี่ยมก่อน ละกะเอา มีดตัดตัดขอบเข้าไปทางในเฉียง ๆ อย่าให้มันขาดเด้อ (ทำให้ผู้ช่วยดูเป็นตัวอย่าง)”

“หัวหน้า : รถนี้กะเอาไม้ไผ่มามัดรอบ ๆ แต่อย่าให้ถึกรถพื้นเต๊ะเตี่ยวสิมันสิลอก เอาไม้มาพาด ๆ กันจั้งซี่ (ยกมือประกอบ) ละกะเอาลวดมามัดไว้บให้มันหลุด บนนั่นจั้งเอาผ้าสีมาแต่ง ที่หลัง”

1.5.8.4 การสั่ง เป็นเจตนาที่ผู้พูดมีอำนาจและมีสถานภาพสูงกว่าหรือเท่าเทียมกับผู้ฟังต้องการให้ผู้ฟังปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนต้องการ เช่น

“หัวหน้า : จันเอาบั้งไฟมาไว้ก่อน (ชี้มือ) เตี่ยวจั้งเอาขึ้นรถ”

“หัวหน้า : ดลกับบักนพเอารถมอไซค์ขึ้นมาเทิงรถชำแห่ม มันค่าแล้ว สิได้ไป เฮ็ดอันอื่นอีก”

1.5.8.5 การถาม เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดต้องการข้อมูลจากผู้ฟัง ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นอาจเป็นข้อมูลที่ผู้พูดไม่มีความรู้หรืออาจจะเป็นข้อมูลที่ผู้พูดรู้อยู่แล้วแต่ต้องการความแน่ชัดจากผู้ฟัง เช่น

“ผู้ช่วย (ถาม) : เอาคีมหนีบลวดมาให้ช้อยแห่น เห็นบ่

หัวหน้า (ตอบ) : บมี ในถุงเครื่องมือกะบมี บเห็นตั้งแตงงานบุญชุดก่อนพุ่น...”

“ผู้ช่วย (ถาม) : พ่อใหญ่พลมานี่แห่น มาเบิงให้แน่วกระดาษลายนี้เฮาสิตัดทับ อันเก่าเลยได้บ่

หัวหน้า (ตอบ) : ฮ่วย บ่ได้เด้อ มันกะมีะสิงามนะ ลอกออก ๆ ให้เบิดอันเก่านั้น”

1.5.8.6 การตอบ เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะบอกรายละเอียด ตอบรับหรือปฏิเสธ คำถาม การตอบมักจะตามด้วยการอธิบายเพื่อเป็นการให้รายละเอียดหรือเหตุผล ดังตัวอย่าง ในการถาม ข้างต้น

1.5.8.7 การแย้ง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดต้องการปฏิเสธข้อความที่ไม่เห็นด้วย เช่น

“หัวหน้า : ฮ่วย ๆ เฮ็ดจั้งช้นบ่ได้เด้อพ่อใหญ่บ่ ไผเขาเอา มีดตัดตัดผมไปตัดลวด มันกะมีะสิตัดขาดนะ พ่อใหญ่อันนี้กะตาย”

“ผู้ช่วย : รถมอไซค์สิเอาตั้งไว้ช้อย ๆ ดี ช้อยว่าเอาผ้ามาปกไว้จักหน้อยแห่น”

1.5.8.8 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ฟังกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ตนต้องการ โดยใช้ถ้อยคำที่นุ่มนวล เช่น

ผู้ช่วย : พ่อใหญ่หัดเจ้าช้อยจับหัวพญานาคให้แทน เตี้ยวช้อยสิตอกตะปูให้มันติดกับบั้งไฟ”

หัวหน้า : จัน ๆ มานี้ ๆ ช้อยยกบั้งไฟขึ้นรถแทน”

1.5.8.9 การตอบรับ เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาตอบสนองต่อการขอร้องหรือคำสั่ง ซึ่งการตอบรับอาจเป็นการใช้วัจนภาษาประกอบกับการใช้ท่าทาง เช่น

หัวหน้า : จัน ๆ มานี้ ๆ มาช้อยกันยกบั้งไฟขึ้นรถแทน

ผู้ช่วย : ได้ ๆ (พยักหน้า)”

หัวหน้า : ผ้าสืออยู่ในสอบพูน (ซี้มือ) ดล ไปยกมาให้พ่อใหญ่หัดแต่งรถเร็ว

ผู้ช่วย : อ้อ (พยักหน้า)”

1.5.8.10 การหยอกล้อ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ฟัง เช่น

หัวหน้า : ผู้ช้อยจันเมียมานำ ฟ้าวไปแหมะ เตี้ยวถือสับเต๊ะ (หัวเราะ)”

หัวหน้า : โฮ้ ไผทาสีหัวพญานาคนี้ คือเขี้ยวดีแท้ณะ ปานงูเขี้ยว (หัวเราะ)”

1.5.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการตกแต่งขบวนขั้งบั้งไฟ ผู้วิจัยพบการแสดงออกและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ ดังนี้

1.5.9.1 การแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง พบว่า มีการพูดคุยอย่างสนิทสนม และเป็นกันเอง เนื่องจากเป็นคนในชุมชนเดียวกัน มีการหยอกล้อกันเป็นระยะๆ เพื่อให้การทำงานไม่ตึงเครียดจนเกินไป

1.5.9.2 การแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้พูด พบว่า เมื่อผู้พูดขอร้องหรือสั่งให้กระทำการสิ่งใด สิ่งหนึ่งผู้ฟังจะปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้แย้งหรือปฏิเสธ

1.5.9.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดกับผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กันทางสายตา โดยผู้พูดจะมองผู้ฟังขณะที่พูดและผู้พูดก็จะมองผู้ฟังเช่นกัน แต่ในบางครั้งพบว่าผู้ฟังนั้นจะตั้งใจทำหน้าที่ของตนเองมากกว่าการพูดคุยกัน

1.5.10 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลสามารถวิเคราะห์บรรทัดฐานการตีความได้ว่า คนในสังคมมีความสนิทสนมกันฉันเครือญาติ เห็นได้จากการพูดคุย และการใช้คำเรียกขานที่แสดงให้เห็นถึงความสนิทสนมและเป็นกันเอง ได้แก่คำว่า พ่อใหญ่ และการเรียกชื่อเล่น นอกพบว่า คนในสังคมเป็นคนที่มีความใจและมีความสามัคคี เห็นได้จากช่วยกันทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จสิ้น

2. เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม

เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมหรือวันโฮม เป็นวันเฉลิมฉลองงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร 6 เหตุการณ์ ได้แก่ การทักทาย การเปิดงาน การแนะนำ การดำเนินงาน การประกาศผล และการมอบรางวัล โดยในการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 6 เหตุการณ์ในช่วงวันรวมนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ “เวลา-สถานที่” ก่อน จากนั้น จึงจะวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 6 เหตุการณ์ตามลำดับ

เนื่องจากองค์ประกอบของ “เวลา-สถานที่” ของเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมนี้เป็นช่วง “เวลา-สถานที่” เดียวกัน

จากข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบ “เวลา-สถานที่” ของเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมได้ ดังนี้

เวลา-สถานที่

การจัดงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ประจำปี 2552 จัดขึ้นที่บ้านคึมยาว ตำบลสร้างมิ่ง ในวันเสาร์ที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เวลา 09.00 – 17.30 น. สถานที่จัดงานคือ สนามกีฬาโรงเรียนบ้านคึมยาว มีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่รอบๆ โรงเรียนและสนามกีฬา บริเวณสำหรับพิธีกร ประธาน รองประธาน และแขกผู้มีเกียรติ จัดเป็นเวทีสูงประมาณ ½ – 1 เมตร จากด้านหลังของเวทีมีแผ่นป้ายขนาดใหญ่เขียนว่า “โครงการสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง” พร้อมทั้งรูปภาพของประธานคือ สส.พิภพ ศรีชนะ คณะองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง และรูปงานประเพณีบุญบั้งไฟบางส่วนติดอยู่ ด้านล่างเวที มีแท่นยืนพูดสำหรับการกล่าวรายงาน การจัดงานแก่ประธานในพิธีตั้งอยู่ด้านซ้ายพร้อมทั้งไมโครโฟน 1 ตัว ส่วนด้านบนของเวที มีแท่นยืนพูดสำหรับการกล่าวเปิดงานของประธานในพิธีตั้งอยู่ด้านซ้ายพร้อมทั้งไมโครโฟน 1 ตัวเช่นกัน ด้านข้างของเวทีมีเครื่องขยายขนาดใหญ่เสียงตั้งอยู่ทั้ง 2 ด้าน มีกระถางต้นไม้ประดับอยู่บริเวณด้านหน้าของเวทีเพื่อความสวยงาม จำนวนหนึ่ง ส่วนบันไดขึ้น-ลงเวทีอยู่ทางด้านขวาของเวที และบริเวณด้านล่างห่างจากหน้าเวทีประมาณ 10 เมตร มีโต๊ะและเก้าอี้สำหรับประธาน รองประธาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง คณะกรรมการกำหนด ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งการแต่งกายของทุกคนรวมทั้งพิธีกรนั้นจะสวมเสื้อเชิ้ตลายดอกไม้สีชมพู ด้านหลังเขียนว่า “งานบุญบั้งไฟปี ’52”

บริเวณการจัดการแสดงของขบวนเซิ้งบั้งไฟนั้น จะอยู่ด้านหน้าห่างจากเวทีพอสมควร นอกจากนี้ ยังมีเชือกกันไว้สำหรับให้ขบวนเซิ้งบั้งไฟได้แสดงในบริเวณที่จัดเตรียมไว้ให้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย คณะกรรมการสามารถเดินดูขบวนเซิ้งได้อย่างทั่วถึงและไม่ให้ผู้ร่วมชมงานเข้าไปในบริเวณการแสดง

เนื่องจากการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟเป็นการจัดงานครั้งยิ่งใหญ่ที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ จึงทำให้มีการบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ ในงานไว้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในปีต่อไป รวมทั้งนำไปแจกจ่ายให้กับทุกๆ หมู่บ้านในตำบลสร้างมิ่งต่อไป โดยในการบันทึกภาพเหตุการณ์นั้นจะมีกล้องวิดีโอตั้งอยู่บนด้านหน้าของเวที พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ควบคุม เพื่อให้เห็นเหตุการณ์โดยรอบ

ในส่วนของจำนวนผู้เข้าร่วมชมงาน เนื่องจากเป็นงานที่ทุกคนให้ความสนใจ จึงทำให้มีผู้เข้าร่วมชมงานเป็นจำนวนมาก โดยผู้เข้าร่วมชมงานนั้นจะยืนชมการแสดงของขบวนเซิ้งบั้งไฟอยู่บริเวณรอบๆ เชือกที่กันเอาไว้และบริเวณทั่วไปในสนามกีฬาโรงเรียนบ้านคึมยาว ส่วนในบริเวณโดยรอบของการจัดงานนั้นมีเจ้าหน้าที่ตำรวจและอาสาสมัครดูแลความปลอดภัยจำนวนหนึ่ง

ต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมตามลำดับ ดังนี้

2.1 เหตุการณ์สื่อสารการตกทาย

เหตุการณ์สื่อสารการตกทาย มีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการตกทายผู้ร่วมชมงานจัดได้ว่าเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การตกทาย”

2.1.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการตกทายครั้งนี้มี 2 หัวข้อ คือ การตกทายผู้ร่วมชมงานและบอกลำดับการแสดงของขบวนเชิงบั้งไฟ

2.1.3 วัตถุประสงค์ การตกทายมีวัตถุประสงค์เพื่อตกทายผู้ร่วมชมงานและเป็นการบอกงานประเพณีบุญบั้งไฟกำลังจะเริ่มต้นขึ้น

2.1.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้ร่วมเหตุการณ์ ประกอบด้วย

พิธีกรหญิง ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินงาน

นายณรงค์ชัย บุญทอง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ทำหน้าที่จับฉลากและแจ้งลำดับการแสดงของขบวนเชิงบั้งไฟให้ผู้ร่วมชมงานทราบ

ผู้ร่วมชมงาน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

2.1.5 รูปแบบการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการตกทาย รูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมชมงานปรากฏการใช้รูปแบบการสื่อสารทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา จากข้อมูลพบว่าพิธีกรใช้ภาษาถิ่นอีสานและภาษาไทยมาตรฐานปนกันในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้ร่วมชมงานรู้สึกว่าได้อยู่ในงานที่เป็นทางการมากเกินไป ตัวอย่างเช่น

“...ปีนี้เราก็เลยจะทำกันแบบเร่งรัดและรวดเร็ว นะคะ เพื่อไม่ให้ค่าเกินไป เดียวสิลำบาก พ่อแม่พี่น้องเมื่อบ้านเมื่อเฮือนนะคะ...”

“...ต่อจากโคกกอกก็เป็นหมู่บ้านที่มีสวนยางเยอะๆ นะคะ บ้านหินเหล็กไฟคะ บ้านนี้เค้าว่าเป็นบ้านที่ไม่ง้ออบต. นะคะ แม่บ่นคะอบต.เขี้ยว...”

การใช้วจนภาษานั้น พิธีกรมีการใช้ท่าทางประกอบคำพูด เพื่อเสริมข้อความที่พูด มีการใช้น้ำเสียงคือ มีการเน้นเสียงใช้ระดับเสียงขึ้น-ลงเป็นระยะๆ นอกจากนี้พิธีกรจะใช้การหยุดระหว่างการพูดเพื่อให้ผู้ฟังมีปฏิกริยาตอบโต้ด้วยการปรบมือ ตัวอย่างเช่น

“...คะ ก็ขอกราบสวัสดิ์ (ยกมือไหว้) พ่อแม่พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่งและท่านผู้มีเกียรติที่มาร่วมงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง ประจำปี 2552 ในครั้งนี้ด้วยนะคะ...”

“...คะ ในลำดับต่อไปใครขอเรียนเชิญท่านนายกองค้การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง คุณณรงค์ชัย บุญทอง ได้กล่าวรายงานต่อท่านประธาน ขอกราบเรียนเชิญคะ (เน้นเสียง)”

“...ดิฉันขอเรียนเชิญให้ท่านนายก อบต.สร้างมิ่งนะคะ คุณณรงค์ชัย บุญทอง มาหยิบฉลากเพื่อที่จะเรียงลำดับว่า ขบวนเชิงบั้งไฟหมู่บ้านไหนจะได้แข่งก่อน แข่งหลังนะคะ(เน้นเสียง)...”

“...ปีนี้เราก็เลยจะทำกันแบบเร่งรัดและรวดเร็ว นะคะ เพื่อไม่ให้ค่าเกินไป เดียวสิลำบาก พ่อแม่พี่น้องเมื่อบ้านเมื่อเฮือนนะคะ ดิมัยคะ (หยุดพูด) (ผู้ร่วมเหตุการณ์ปรบมือ)...”

ส่วนรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมเหตุการณ์ที่มีต่อพิธีกรดำเนินงานนั้นเป็นการสื่อสาร โดยใช้ วจนภาษา เช่น พยักหน้า ยิ้ม หัวเราะ หรือปรบมือเมื่อรู้สึกพอใจในสิ่งที่พิธีกรพูด และจะปรบมือเมื่อ พิธีกรพูดจบ

2.1.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์พบว่าเนื้อหาของการสื่อสารการทักทายนี้ ประกอบด้วย พิธีกรทักทายผู้ร่วมชมงาน และบอกลำดับขั้นตอนของงานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.6.1 เนื้อหาการทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์ โดยกล่าวว่า

“...คะ ก็ขอกราบสวัสดีพ่อแม่พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่ง และท่านผู้มีเกียรติที่มา ร่วมงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง ประจำปี 2552 ในครั้งนี้ด้วยนะคะ...”

2.1.6.2 เนื้อหาการบอกลำดับขั้นตอนของงานประเพณีบุญบั้งไฟ

“...ดิฉันจะขอกล่าวถึงลำดับขั้นตอนของงานในวันนี้ให้ทุกท่านทราบก่อนนะคะ คะ หลังจากที่ท่านประธานได้กล่าวเปิดงานแล้วเพื่อเป็นการไม่เสียเวลานะคะเราก็จะให้ขบวนบั้งไฟแต่ละ หมู่บ้านเริ่มแข่งกันเลยนะคะ เพราะปีที่แล้วกว่าขบวนบั้งไฟของแต่ละหมู่บ้านจะแข่งเสร็จ กว่าจะรวม รวมคะแนน กว่าจะประกาศผลรางวัลก็มีค่าแล้วนะคะ ปีนี้เราก็เลยจะทำกันแบบเร่งรัดและรวดเร็ว นะคะเพื่อไม่ให้ค่าเกินไป...”

“...ขอเรียนเชิญให้ท่านนายก อบต. สร้างมิ่งนะคะ คุณณรงค์ชัย บุญทอง มา หยิบฉลากเพื่อที่จะเรียงลำดับว่าขบวนบั้งไฟหมู่บ้านไหนจะได้แข่งก่อน แข่งหลังนะคะ คะ เชิญบน เวทีเลยคะ เอ้า เชิญหยิบเลยคะ ได้แล้วนะคะ คะหมู่บ้านแรกนะคะที่จะได้แสดงก่อนคือ บ้านท่าลาด ต่อจากบ้านท่าลาดคือ บ้านคิมยาวนะคะ บ้านเจ้าภาพนะคะ บ้านคิมยาวปีนี้พิเศษกว่าทุกปีนะคะคือ ส่งเข้าประกวด 2 ทีมนะคะไปตกลงกันก่อนนะคะว่าทีมไหนจะแสดงก่อนหลังนะคะ กรรมการจะได้ไม่ สับสนนะคะ คะ ลำดับต่อไปเป็นบ้านโนนชาตนะคะ อดีตแชมป์ปีที่แล้วนะคะ ต่อจากบ้านโนนชาตเป็น บ้านโนนหาดนะคะ แล้วก็ตามมาติดๆ ด้วยบ้านสร้างมิ่งนะคะ ถัดไปเป็นบ้านแสนสำราญ ต่อจากบ้าน แสนสำราญก็จะเป็นบ้านหนองเชียงโตนะคะ เสร็จแล้วก็บ้านโคกกอก ต่อจากโคกกอกก็เป็นหมู่บ้าน ที่มีสวนยางเยอะๆ นะคะ บ้านหินเหล็กไฟคะ บ้านนี้เค้าว่าเป็นบ้านที่ไม่จ้อบต.นะคะ แม่นบ่คะ อบต. เขียว ล้อเล่นคะ คะ ถัดไปก็เป็นบ้านกุดเสถียร และบ้านเหล่าอารมณ์เป็นบ้านสุดท้ายนะคะ...”

2.1.7 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการทักทายพบว่า ลำดับ วัจนกรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารดังกล่าว ได้แก่ การทักทาย การให้ทราบ การถาม การเรียกขาน การแสดงความเคารพ การขอบคุณ และการแนะนำ ซึ่งลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถ เกิดสลับกันไปมาได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่า ต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบาย ได้ดังนี้

2.1.7.1 การทักทาย เกิดขึ้นเมื่อพิธีกรพบกับผู้ร่วมชมงานเป็นครั้งแรก โดยพิธีกร จะยกมือขึ้นสวัสดี พร้อมกับกล่าวทักทายผู้ร่วมชมงานว่า

“คะ ก็ขอกราบสวัสดีพ่อแม่พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่งและท่านผู้มีเกียรติที่มา ร่วมงาน สืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง ประจำปี 2552 ในครั้งนี้ด้วยนะคะ...”

2.1.7.2 การแจ้งให้ทราบ เป็นการแจ้งให้ผู้ร่วมชมงานทราบถึงลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานประเพณีบุญบั้งไฟ เช่น

“...ดิฉันจะขอล่าถึงลำดับขั้นตอนของงานในวันนี้ให้ทุกท่านทราบก่อนนะคะ หลังจากที่ท่านประธานได้กล่าวเปิดงานแล้ว เพื่อเป็นการไม่เสียเวลานะคะ เราก็จะให้ขบวนบั้งไฟแต่ละหมู่บ้านเริ่มแข่งกันเลยนะคะ เพราะปีที่แล้วกว่าขบวนบั้งไฟของแต่ละหมู่บ้านจะแข่งเสร็จ กว่าจะรวมรวมคะแนน กว่าจะประกาศผลรางวัลก็มีค่าแล้วนะคะ ปีนี้เราก็เลยจะทำกันแบบเร่งรัดและรวดเร็ว นะคะเพื่อไม่ให้ค่าเกินไป...”

“...หมู่บ้านแรกนะคะที่จะได้แสดงก่อนคือ บ้านท่าลาด ต่อจากบ้านท่าลาดคือ บ้านคิมยาวนะคะ บ้านเจ้าภาพนะคะ บ้านคิมยาวปีนี้พิเศษกว่าทุกปีนะคะคือ ส่งเข้าประกวด 2 ทีมนะ คะไปตกลงกันก่อนนะคะว่าทีมไหนจะแสดงก่อนหลังนะคะ กรรมการจะได้ไม่สับสนนะคะ คะ ลำดับต่อไป เป็นบ้านโนนชาตนะคะ อดีตแชมป์ปีที่แล้วนะคะ ต่อจากบ้านโนนชาตเป็นบ้านโนนหาดนะคะ แล้วก็ ตามมาติดๆ ด้วยบ้านสร้างมิ่งนะคะ ถัดไปเป็นบ้านแสนสำราญ ต่อจากบ้านแสนสำราญก็จะเป็นบ้าน หนองเชียงโทะนะคะ เสร็จแล้วก็บ้านโคกกอก ต่อจากโคกกอกก็เป็นหมู่บ้านที่มีสวนยางเยอะๆ นะคะ บ้านหินเหล็กไฟคะ บ้านนี้เค้าว่าเป็นบ้านที่ไม่ง้ออบต. นะคะ แม่บ่จะอบต.เขี้ยว ล้อเล่นคะ คะ ถัดไป ก็เป็นบ้านกุดเสถียร และบ้านเหล่าอาภรณ์เป็นบ้านสุดท้ายนะคะ...”

2.1.7.3 การถาม โดยการใช้คำว่า “มีย” เป็นการถามเพื่อให้ผู้ร่วมงานตอบรับหรือ ปฏิเสธข้อความที่พิธีกรกล่าว ดังนี้

“...ปีนี้เราก็เลยจะทำกันแบบเร่งรัดและรวดเร็วนะคะเพื่อไม่ให้ค่าเกินไป เตียวสิ ลำบากพ่อแม่พี่น้องเมื่อบ้านเมื่อเฮือนนะคะ ตีมียคะ...”

2.1.7.4 การเรียกขาน บ่งบอกโดยการที่พิธีกรใช้คำเรียกผู้ร่วมชมงานในขณะที่พูด เช่น พ่อแม่พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่ง ท่านผู้มีเกียรติ ท่านประธาน ท่านนายกอบต. เป็นต้น เพื่อทักทาย และเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้ร่วมชมงาน

2.1.7.5 การแสดงความเคารพ เป็นเจตนาที่ต้องการจะแสดงความเคารพต่อบุคคล ซึ่งตัวบ่งชี้เป็นทั้งอวัจนภาษาคือ การไหว้ และการใช้คำเรียกขานที่แสดงถึงความนอบน้อม ดังนี้

“...ขอกราบสวัสดิ์ (ยกมือไหว้) พ่อแม่พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่งและท่านผู้มีเกียรติ ที่มาร่วมงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง ประจำปี 2552 ในครั้งนี้ด้วยนะคะ...”

“...ในลำดับต่อไปใครขอเรียนเชิญท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง **คุณณรงค์ชัย บุญทอง** ได้กล่าวรายงานต่อท่านประธาน ขอกราบเรียนเชิญคะ...”

2.1.7.6 การขอบคุณ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการกล่าวขอบคุณผู้ที่ได้กระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้ มีตัวบ่งชี้คือคำว่า “ขอบคุณ” ดังนี้

“...วันนี้ก็ขอขอบคุณท่านสมชายที่ให้เกียรติมาร่วมเป็นประธานในพิธีเปิดงาน สืบสานประเพณีบุญบั้งไฟประจำปี 52 ในครั้งนี้ด้วยนะคะ...”

2.1.7.7 การแนะนำ โดยใช้คำว่า “ขอเรียนเชิญ...” และตามด้วยตำแหน่ง ชื่อและ นามสกุลของผู้กล่าวรายงานการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ว่า

“...ขอเรียนเชิญท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่งคุณณรงค์ชัย บุญทอง ได้กล่าวรายงานต่อท่านประธาน...”

2.1.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการทักทาย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตามการ แสดงออกและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและผู้ร่วมชมงาน โดยแยกเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

2.1.8.1 การแสดงออกที่พิธีกรมีต่อผู้ร่วมชมงาน จากการวิเคราะห์ พบว่า พิธีกรจะ ยกมือไหว้ และกล่าวทักทายผู้ร่วมชมงานก่อนที่จะแจ้งกำหนดการต่างๆ ของงาน คำพูดที่ใช้ขึ้นแสดงออกถึง ความเป็นกันเองกับผู้ร่วมชมงาน ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการคือใช้ภาษาถิ่นอีสานปนกับภาษาไทยมาตรฐาน และจะมองผู้ร่วมชมงานโดยรอบ ไม่มองเพียงจุดใดจุดหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่าพูดกับผู้ร่วมชมงานทุกคน

2.1.8.2 การแสดงออกของผู้ร่วมชมงานที่มีต่อพิธีกรพบว่า ผู้ร่วมชมงานจะยิ้ม พยักหน้า หัวเราะ หรือปรบมือเมื่อพอใจในสิ่งที่พิธีกรกล่าว และปรบมือเมื่อพิธีกรกล่าวจบ

2.1.7.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและผู้ร่วมชมงานพบว่า พิธีกรและผู้ร่วมชมงาน มีปฏิสัมพันธ์กันทางสายตาในขณะที่พูด โดยพิธีกรจะมองผู้ร่วมชมงานโดยรอบและผู้ร่วมชมงานก็จะมอง พิธีกรเช่นกัน

2.1.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย นั้น สามารถตีความบรรทัดฐานได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือวิยวุฒิ คุณวุฒิ เช่น เด็กต้องนอบน้อม ผู้ใหญ่ ผู้น้อยต้องเคารพหัวหน้า การแสดงการเคารพที่เป็นอวัจนภาษาอย่างหนึ่งคือ การไหว้ การที่ พิธีกรยกมือไหว้ผู้ร่วมชมงาน นอกจากจะเป็นการทักทายแล้วยังเป็นการแสดงถึงความเคารพนอบน้อม และให้เกิดดีต่อผู้ร่วมชมงานอีกด้วย

นอกจากนี้ การใช้คำเรียกขานที่แสดงความเป็นกันเองกับผู้ร่วมชมงานคือ คำว่า พ่อแม่พี่น้อง เป็นคำเรียกขานที่แสดงความนับถือและแสดงความสนิทสนมแบบเครือญาติ ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดความอบอุ่น และเป็นกันเองกับพิธีกร

2.2 เหตุการณ์สื่อสารการเปิดงาน

2.2.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการเปิดงานจัดได้ว่าเป็นเหตุการณ์สื่อสาร ประเภท “การกล่าวเปิด”

2.2.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการเปิดงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง มี 2 หัวข้อ คือ วัตถุประสงค์ของการจัดงานและการกล่าวเปิดงาน

2.2.3 วัตถุประสงค์ เพื่อประกาศให้ผู้ร่วมชมงานทราบว่า งานประเพณีบุญบั้งไฟของ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว

2.2.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ประกอบด้วย

สส.พิภพ ศรีชนะ ประธานในพิธี ทำหน้าที่กล่าวเปิดงาน

นายณรงค์ชัย บุญทอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ทำหน้าที่กล่าวรายงาน วัตถุประสงค์หลักของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

ผู้ร่วมชมงาน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

2.2.5 รูปแบบการสื่อสาร จากการวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสาร การเปิดงาน พบว่า รูปแบบการสื่อสารนั้นมีทั้งที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา ดังนี้

2.2.5.1 รูปแบบการสื่อสารแบบวัจนภาษา จากการวิเคราะห์พบว่า มีการใช้ภาษาไทย มาตรฐานในการเปิดงานเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเปิดงานพิธีอย่างเป็นทางการ และมีกรกล่าวนำเสนอ ข้อมูลเป็นตัวเลข เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและสร้างกำลังใจแก่ผู้ร่วมชมงาน ดังนี้

“...ในการจัดงานครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วน ตำบลสร้างมิ่ง 250,000 บาท...”

“...ผมทราบว่าปีต่อไปท่านจะจัดงบประมาณเพิ่มให้อีกไม่ต่ำกว่า 400,000 บาท...”

นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำประพันธ์เป็นบทกลอนในการกล่าวรายงาน แสดงให้เห็น ความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทย ดังนี้

“บุญบังไฟได้จัดมาแต่เก่าก่อน	ยโสธรเลื่องชื่อลือชานากล่าวาน
เป็นงานใหญ่ทั่วทั้งไทยได้ชื่นบาน	ถือเป็นงานของประเทศเขตชายแดน
มาปีนี้ฤกษ์ยามดีในท้องถิ่น	ได้ถวิลใสใจบังไฟแสน
อบต.สร้างมิ่งสิ่งตอบแทน	งบสองแสนห้าหมื่นทุนตำบล
สิบเอ็ดหมู่บ้านหมุนเวียนเปลี่ยนเจ้าภาพ	คิมยาวกราบขอขอบคุณทุกแห่งหน
ขอต้อนรับสื่อทั่วแดนแทนมวนชน	ที่มาเยือนคนพื่อนรำนำขบวน
บุญสร้างมิ่งหนองเชียงโทไ้อ่างมเด่น	เหมือนดังเช่นหินเหล็กไฟไม่หนึ่งเฉย
ท่าลาดเอียงก็เข้าท่าน่าชื่นชม	ฝ่ายโนนชาดพร้อมโนนหาดสามารถเก่ง
โคกกอกเล่นพื่อนงามจริงนำสุขสม	เหล่าอาภรณ์อ่อนพริ้วไปตั้งสายลม
ชวนนำชมแสนสำราญตระการตา	งบประมาณสานหัวใจให้เป็นหนึ่ง
หมู่บ้านจึงใฝ่ใจและใฝ่หา	ร่วมใจชวนรวมขบวนนำกันมา
9 พฤษภาคมนี้ วันดีเอย”	

2.2.5.2 รูปแบบการสื่อสารแบบอวัจนภาษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบรูปแบบการ สื่อสารของผู้ดำเนินงานและผู้ร่วมชมงาน ดังนี้

อวัจนภาษาของผู้ดำเนินงาน ประกอบด้วยนายณรงค์ชัย บุญทอง นายองค์การ บริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง และ สส.พิภพ ศรีชนะ ประธานในพิธี พบการใช้วัจนภาษาประเภทการ แสดง ท่าทาง 3 แบบ ได้แก่ การไหว้ ประนมมือ และยกมือ นอกจากนี้ยังมีการหยุดพูดเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ร่วม ชมงานได้มีปฏิริยาโต้ตอบ ดังตัวอย่าง

“...ขอกราบเรียนท่าน สส.พิภพ ศรีชนะ สส.ยโสธร เขต 2 ประธานในพิธีที่ เคารพอย่างสูง และสวัสดิ์ (ยกมือไหว้) ท่านผู้ที่เกียรติ พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่งที่เคารพรักทุกท่านครับ...”

“...คณะนายก รองนายก และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ใน ฐานะที่ท่านเห็นความสำคัญของการจัดงานในครั้งนี้ ผมคิดว่าเราน่าจะตบมือให้กำลังใจสำหรับท่านครับ

(ปรบมือ) ผมทราบว่าปีต่อไปท่านจะจัดงบประมาณเพิ่มให้อีกไม่ต่ำกว่า 400,000 บาท ตีมี๋ยครับ ถ้าตีตบมือให้ท่านด้วยครับ (ปรบมือ)..."

"...บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดงานโครงการสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟประจำปี 2552 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ณ บัดนี้ ครับ (เน้นเสียง) (ปรบมือ)"

อวัจนภาษาของผู้ร่วมชมงาน พบว่า ผู้ร่วมชมงานจะแสดงออกโดยการใช้ท่าทาง ได้แก่ ปรบมือ พยักหน้า และยิ้ม เมื่อพอใจในสิ่งที่ผู้ดำเนินงานพูดหรือเมื่อผู้ดำเนินงานกล่าวจบ เช่น

"...บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ขอให้ท่านประธานในพิธีได้พบปะกับพี่น้องพร้อมทั้งให้โอวาท และกล่าวเปิดงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่งประจำปีงบประมาณ 2552 ณ โอกาสนี้ขอกราบเรียนเชิญครับ (ปรบมือ)"

"...ผมทราบว่าปีต่อไปท่านจะจัดงบประมาณเพิ่มให้อีกไม่ต่ำกว่า 400,000 บาท ตีมี๋ยครับ ถ้าตีตบมือให้ท่านด้วยครับ (ปรบมือ)..."

2.2.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์พบว่าเนื้อหาของการสื่อสารประกอบด้วย การบอกภูมิหลังของการจัดงาน บอกวัตถุประสงค์ของการจัดงาน และการกล่าวเปิดงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.6.1 ภูมิหลังของการจัดงาน โดยกล่าวว่า สังคมชาวอีสานนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรม มีความเชื่อว่า เมื่อเข้าสู่ฤดูการทำนาจะต้องจุดบั้งไฟ เพื่อเตือนพญาแถนผู้เป็นเทพเจ้าแห่งฝน ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ทำให้เกษตรกรได้ทำนาหรือปลูกพืชมีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะชาวนาที่ต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูกนั้นได้มีการจัดงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟมาตั้งแต่โบราณ เพื่อเป็นการบูชาและขอฝนจากพญาแถน

2.2.6.2 การบอกวัตถุประสงค์ของการจัดงาน เป็นการบอกให้ผู้ร่วมงานทราบถึงวัตถุประสงค์ที่จำเป็นต้องจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้น ดังนี้

2.2.6.2.1 เพื่อเป็นการสืบสานงานประเพณีบุญบั้งไฟให้อยู่คู่สังคมท้องถิ่น

2.2.6.2.2 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีงาม

2.2.6.2.3 เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเกษตรกรในการทำนาปลูกข้าว

2.2.6.2.4 เพื่อสร้างความสามัคคีให้แก่เพื่อนในชุมชน

2.2.6.2.5 เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีของท้องถิ่น

2.2.6.3 การเปิดงาน ประกอบด้วย การกล่าวให้กำลังใจคณะองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ที่เป็นผู้สนับสนุนการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่งขึ้นและในฐานะที่เป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรของจังหวัดยโสธร สส.พิภภูมิ ศรีชนะ ได้สัญญากับประชาชนว่าจะทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดก่อนจะเปิดงานอย่างเป็นทางการ

2.2.7 การลำดับวัจนกรรม จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการเปิดงาน ผู้วิจัยพบว่า ลำดับวัจนกรรมเกิดขึ้นดังต่อไปนี้ การทักทาย การแนะนำตัว การแจ้งให้ทราบ การขอร้อง การเล่าความ การอธิบาย การอ้างอิง การเรียกขาน การแสดงความเคารพ การถาม การเสนอตัวทำงาน การแสดง

ความคิดเห็น การขอบคุณ และการอวยพร ซึ่งลำดับวันกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

2.2.7.1 การทักทาย เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดเจอกับผู้ร่วมชมงานเป็นครั้งแรก โดยใช้คำว่า “สวัสดี” พร้อมกับยกมือไหว้ ดังนี้

“...ขอกราบเรียนท่าน สส.พิสิฏฐ ศรีชนะ สส.ยโสธร เขต 2 ประธานในพิธีที่เคารพอย่างสูงและสวัสดิ์ (ยกมือไหว้) ท่านผู้ที่เกียรติ พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่งที่เคารพรักทุกท่าน ครับ...”

2.2.7.2 การแนะนำตัว โดยใช้คำว่า “กระผม” ตามด้วยชื่อ-นามสกุล และตำแหน่งหน้าที่ ดังนี้

“...กระผมนายณรงค์ชัย บุญทอง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง...”

2.2.7.3 การแจ้งให้ทราบ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการบอกให้ผู้ฟังทราบถึงข้อมูลต่างๆ เช่น

“...งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่งจำนวนทั้งสิ้น 250,000 บาท มีขบวนแข่งจำนวน 12 คณะ จาก 11 หมู่บ้าน มีผู้เข้าร่วมชมงานจากตำบลสร้างมิ่งและตำบลใกล้เคียง ประมาณ 3,000 คน และในวันนี้ในวันพรุ่งนี้จะมีการจุดบั้งไฟแสน บั้งไฟหมื่นให้ชมตลอด 2 วัน...”

“...ปีนี้ก็เป็นอย่างที่ดูที่เราได้รับจัดสรรงบประมาณชดเชยภัยแล้งมาเรียบร้อยแล้ว ซึ่งวันที่ 12 ท่านก็จะได้รับการโอนเงินในส่วนนี้ตามลำดับต่อไปนะครับ...”

2.2.7.4 การขอร้องเกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้พูดต้องการ โดยปรากฏคำว่า “ขอ,ขอให้” ดังนี้

“...ขอให้ท่านประธานในพิธีได้พบปะกับพี่น้องพร้อมทั้งให้โอวาทและกล่าวเปิดงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ประจำปีงบประมาณ 2552 ณ โอกาสนี้ ขอกราบเรียนเชิญครับ”

2.2.7.5 การเล่าความ เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาเล่าเรื่องให้ผู้ฟังได้รับรู้รายละเอียดของเรื่องราวในอดีตซึ่งเป็นสาเหตุของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ดังนี้

“...ก่อนอื่นกระผมใคร่ขอรายงานความเป็นมาของการจัดงานในวันนี้ พอสังเขป ด้วยสังคมชนบทโดยเฉพาะสังคมเกษตรกรรมของคนอีสาน ได้มีการจัดงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟ มาตั้งแต่โบราณ โดยมีความเชื่อว่าได้เข้าสู่ฤดูการทำนา จะต้องจุดบั้งไฟเพื่อเตือนพญาแถนผู้เป็นเทพเจ้าแห่งฝน ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ทำให้เกษตรกรได้ทำนา หรือปลูกพืชมีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะชาวนาที่ต้องพึ่งพาน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก ทั้งนี้ได้มีการจัดงานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟ โดยมีการแห่ขบวนแข่งบั้งไฟและมีการจุดบั้งไฟ...”

2.2.7.6 การอธิบาย เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการจะชี้แจงเหตุผลหรือรายละเอียดของข้อมูลประกอบข้อความข้างต้น มักใช้คำว่า “เป็น” ดังนี้

“...โครงการสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟ ประจำปี 2552 ของตำบลสร้างมิ่งในวันนี้ ถือว่าเป็นโครงการที่สืบสานประเพณีที่ดี เป็นการสร้างความรัก ความสามัคคี เป็นการรักษาประเพณีอันดีของคนไทยเอาไว้...”

2.2.7.7 การอ้างอิง เป็นการอ้างอิงข้อความที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น คือมีการใช้คำว่า “ตามที่...” ดังนี้

“ตามที่ท่านนายกได้กล่าวรายงานถึงความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟ ประจำปี 2552 ของตำบลสร้างมิ่งในวันนี้ ถือว่าเป็นโครงการที่สืบสานประเพณีที่ดี เป็นการสร้างความรัก ความสามัคคี เป็นการรักษาประเพณีอันดีของคนไทยเอาไว้...”

2.2.7.8 การเรียกขาน ผู้พูดใช้คำเรียกผู้ร่วมชมงานในขณะที่พูดเพื่อให้ผู้ร่วมชมงานสนใจและตั้งใจฟัง เช่น พี่น้องตำบลสร้างมิ่ง พี่น้อง ท่านผู้มีเกียรติ เป็นต้น

2.2.7.9 การแสดงความเคารพ เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะแสดงความเคารพต่อบุคคล ซึ่งตัวบ่งชี้เป็นทั้งอวัจนภาษา คือ การไหว้ และการใช้คำเรียกขานที่แสดงถึงความนอบน้อม เช่น

“...ขอกราบเรียนท่าน สส.พิภฏ ศรีชนะ สส.ยโสธร เขต 2 ประธานในพิธีที่เคารพอย่างสูง และสวัสดิ์ท่านผู้ทีเกียรติ พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่งที่เคารพรักทุกท่านครับ (ยกมือไหว้)...”

“...เรียนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ท่านณรงค์ชัย บุญทอง ท่านผู้อำนวยการสถานศึกษาทุกหน่วยในเขตตำบลสร้างมิ่ง หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลสร้างมิ่ง ท่านรองนายกทั้ง 2 ท่าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ท่านกำนัน ท่านผู้ใหญ่บ้าน ตลอดถึงพี่น้อง อสม. พี่น้อง อปพร. พี่น้องชาวตำบลสร้างมิ่งที่ร่วมในการทำกิจกรรมในครั้งนี้ที่เคารพรักทุกท่านครับ...”

2.2.7.10 การถาม โดยการใช้คำว่า “มี” เป็นการถามเพื่อให้ผู้ร่วมงานตอบรับหรือปฏิเสธข้อความที่ผู้ถามต้องการทราบ ดังนี้

“...ผมทราบว่าปีต่อไปท่านจะจัดงบประมาณเพิ่มให้อีกไม่ต่ำกว่า 400,000 บาท ดีมั๊ยครับ (ผู้ร่วมงานปรบมือ)”

2.2.7.11 การเสนอตัวทำงาน โดยใช้คำว่า “ขอทำหน้าที่...” เพื่อบอกให้ผู้ฟังทราบว่าผู้พูดพร้อมที่จะเป็นตัวแทนเพื่อทำงานรับใช้ประชาชน ดังคำกล่าว

“...ผมในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดยโสธร เขต 2 ที่ได้รับความไว้วางใจจากท่าน จะขอทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของท่าน...”

2.2.7.12 การแสดงความคิดเห็น ผู้พูดแสดงความคิดเห็นโดยใช้คำว่า “คิดว่า” เช่น

“...ผมคิดว่าเราทุกคนต้องให้กำลังใจสำหรับคนทำงาน โดยเฉพาะคณะนายก รองนายก และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ในฐานะที่ท่านเห็นความสำคัญของการจัดงานในครั้งนี้ ผมคิดว่าเราน่าจะตบมือให้กำลังใจสำหรับท่านครับ (ปรบมือ)...”

2.2.7.13 การขอบคุณ เป็นการแสดงเจตนาของผู้พูดเมื่อผู้ฟังได้กระทำตามสิ่งที่ผู้พูดต้องการ โดยใช้คำว่า “ขอบคุณ” ดังนี้

“...ผมต้องขอขอบคุณคณะกรรมการบริหาร ตลอดทั้งคณะกรรมการตัดสิน พี่น้องประชาชนทุกท่านที่มาร่วมงานในวันนี้...”

2.2.7.14 การอวยพร เป็นการแสดงออกถึงความปรารถนาดีของผู้พูดเมื่อกล่าวจบ มักจะอวยพรให้ผู้ฟังสมหวังในสิ่งที่ตั้งใจไว้ โดยใช้คำว่า “ขอให้” ดังนี้

“...ขอให้กิจกรรมในครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามที่ท่านได้มุ่งหวังทุกประการ และขอให้ท่าน สืบสานประเพณีอันดีงามนี้ไว้ต่อไป...”

“...ขอให้ทุกท่านที่มาในวันนี้จะครบมีความสุขสมหวังในสิ่งที่ปรารถนาและประสบความสำเร็จตลอดไป ขอให้การดำเนินงานในครั้งนี้ จึงดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการที่จัดงานทุกประการ...”

2.2.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการเปิดงานผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามการ แสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ โดยแยกเป็นหัวข้อดังนี้

2.2.8.1 การแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง จากการวิเคราะห์พบว่าผู้พูดแสดงความเคารพ ต่อผู้ร่วมชมงานเห็นได้จากการใช้คำเรียกผู้ร่วมชมงานว่า “ท่านผู้มีเกียรติ, พี่น้องที่เคารพรักทุกท่าน” และใช้คำเรียกตนเองว่า “กระผม, ผม”

2.2.8.2 การแสดงออกที่ผู้ร่วมชมงานมีต่อผู้พูด พบว่า ผู้ฟังจะปรบมือ พยักหน้า และ ยิ้มเมื่อพอใจในสิ่งที่ผู้พูดกล่าวและจะปรบมือเมื่อผู้พูดกล่าวจบ

2.2.8.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ร่วมชมงาน คือ ผู้พูดและผู้ร่วมชมงาน มี ปฏิสัมพันธ์กันทางสายตา ในขณะที่พูดนั้นผู้พูดจะมองผู้ฟังโดยรอบไม่มองเพียงจุดใดจุดหนึ่งเพื่อแสดง ให้เห็นว่า ผู้พูดได้พูดกับผู้ร่วมชมงานทุกคน

2.2.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลทั้งหมดของเหตุการณ์สื่อสาร การเปิดงาน สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของบรรทัดฐานการตีความได้ ดังนี้

2.2.9.1 สังคมอีสานเป็นสังคมที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ต้องอาศัยน้ำในการทำ เกษตร จึงทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งฝน คือ พญาแถน ซึ่งในทุกๆ ปี จะมีการบูชาพญาแถน โดยการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อบอกกล่าวกับพญาแถนว่า ฤดูการทำเกษตรได้เริ่มต้นขึ้นแล้วให้ พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมา เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำในการทำเกษตร ถือเป็นประเพณีที่สร้างขวัญกำลังใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ชาวบ้านว่าหากได้บูชาพญาแถนแล้วการทำเกษตรในปีนั้นๆ จะได้ผลดี

2.2.9.2 คนในสังคมยกย่องความเป็นผู้ใหญ่ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมหรือข้าราชการ เห็นได้จากการเชิญผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมมาร่วมเป็นแขกผู้มีเกียรติ และเชิญสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรของจังหวัดยโสธร สส.พิภฏ ศรีชนะ มาร่วมเป็นประธานในการเปิดงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิด ความเชื่อถือและเชื่อมั่นในสิ่งที่ผู้พูดได้กล่าวกับผู้ร่วมชมงาน

2.2.9.3 คนในสังคมเป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เห็นได้จากการไหว้ การพูด ที่ แสดงออกถึงความเคารพและนอบน้อมต่อผู้ร่วมชมงาน โดยผู้พูดคือ สส.พิภฏ ศรีชนะ และนายกองค์การ บริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง นายณรงค์ชัย บุญทอง ที่เป็นเสมือนตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งจากชาวบ้านและ

เป็นผู้รับใช้ชาวบ้าน ถือว่าอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า

2.2.9.4 การที่ผู้พูดใช้คำเรียกขานแบบลำดับเครือญาติกับผู้ร่วมชมงานคือคำว่า “พี่น้อง” ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเป็นกันเองกับผู้ร่วมชมงาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของระบบเครือญาติ การเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติแท้ๆ ว่า “พี่น้อง” นั้นถือเป็นการสร้างความสนิทสนมและสร้างความอบอุ่นใจให้แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

2.3 เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ

2.3.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำจัดเป็นเหตุการณ์ประเภท “การแนะนำ”

2.3.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำมี 3 หัวข้อคือ การแนะนำคณะกรรมการ การมอบเงินสนับสนุน และบอกเกณฑ์การให้คะแนนของการประกวดขบวนแข่งบั้งไฟ

2.3.3 วัตถุประสงค์ การแนะนำมีวัตถุประสงค์เพื่อแนะนำรายชื่อคณะกรรมการตัดสินการให้คะแนนขบวนแข่งบั้งไฟและมอบเงินสนับสนุนแก่หมู่บ้านต่างๆ ในตำบลสร้างมิ่ง

2.3.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ประกอบด้วย

สส.พิภฏ ศรีชะ ทำหน้าที่มอบเงินสนับสนุนแก่หมู่บ้านต่างๆ ในตำบลสร้างมิ่ง

พิธีกร ทำหน้าที่ดำเนินงาน

คณะกรรมการ ทำหน้าที่ตัดสินการประกวดขบวนแข่งบั้งไฟ

ตัวแทนรับมอบเงินสนับสนุน ได้แก่ ตัวแทนของบ้านสร้างมิ่ง บ้านหินเหล็กไฟ บ้านโนนชาด บ้านหนองเชียงโท บ้านโนนหาด บ้านกุดเสถียร บ้านคิมยาว บ้านโคกกอก บ้านท่าลาด บ้านเหล่าอาภรณ์ บ้านแสนสำราญ

ชมรมงาน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

2.3.5 รูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการแนะนำมีรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมเหตุการณ์ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา ซึ่งวิเคราะห์ได้ ดังนี้

2.3.5.1 รูปแบบการสื่อสารแบบวจนภาษา พบว่า พิธีกรใช้ภาษาถิ่นอีสานปนกับภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสาร และมีการกล่าวหยอกล้อกับผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ เพื่อเป็นการสร้างความเป็นกันเองและสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น

“...ท่านผู้ช่วยรับมอบ ผู้ช่วยเมียบ่นอนิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนะคะไม่ใช่ผู้ช่วยเมีย (หัวเราะ)”

“...สาวน้อยหาดวันเพ็ญโดยท่านผู้ใหญ่ว่าได้ ขาเป็นหยิ่งน้อ คืออย่างท่านมา เมียดีเอาบ้อพ่อใหญ่ไผ่ (หัวเราะ) แชวเล่นนะคะ”

2.3.5.2 รูปแบบการสื่อสารแบบอวจนภาษา จากการวิเคราะห์พบรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมเหตุการณ์ ดังนี้

อวจนภาษาของพิธีกร พบการใช้อวจนภาษาประเภทการแสดงท่าทาง 5 แบบ ได้แก่ การไหว้ พยักหน้า ยกมือ หัวเราะ และปรบมือ นอกจากนี้ยังมีการหยุดพูดเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์มีปฏิริยาโต้ตอบ เช่น

“...คะ ต้องขอขอบพระคุณท่านประธานเป็นอย่างสูงนะคะ (ยกมือไหว้)...”

“...ท่าน สส.พิภฏ ของเราท่านมาได้มามีมือเปล่าคะ นะคะ เพิ่นมีของมาฝาก มาต่อนะคะ (เน้นเสียง) ได้ยินว่าเป็นของมีราคา เป็นที่น่ายินดีนะคะเพิ่นมีของมาสนับสนุน ทราบว่าเป็นตัวเงิน ไซ้มียะท่าน (หยุดพูด) นะคะ ท่านจะมอบให้กับตัวแทน เข็ญตัวแทนขึ้นมารับมอบบนเวทีเลยนะคะ อ้อ (พยักหน้า) ลงไปด้านล่างนะคะ (พยักหน้า)”

“...หมู่ที่ 1 คะ ตัวแทนรับมอบโดยท่านนายกอบต.เป็นคนรับมอบ (ปรบมือ)”

“...เจ้าภาพบ้านคึมยาวนะคะรับมอบโดยท่านประธานสมุทร แสงแก้ว หรือ ศรีแก้วคะ หื้อ เกือบจำบได้ (หัวเราะ)”

“...บ้านโคกกอกขอตัวแทนด้วยคะ 1 ท่านนะคะ (ยกมือชู 1 นิ้ว) หมู่ที่ 8 เดี่ยวเจ้าหน้าทีดูด้วยนะคะว่าใครรับไปจะได้ตามของถูกนะคะ”

อวัจนภาษาของผู้ร่วมเหตุการณ์ ได้แก่ สส.พิภฏ ศรีชนะ คณะกรรมการ ตัวแทนรับมอบเงินสนับสนุนและผู้ร่วมชมงาน พบการใช้อวัจนภาษาประเภทการแสดงท่าทาง 5 แบบ ได้แก่ การลุกขึ้นยืน การไหว้ ปรบมือ ยิ้ม และหัวเราะ เช่น

“...คณะกรรมการจะมีทั้งหมด 9 ท่านนะคะ จุดที่ 1 คะ หัวหน้าอนามัยตำบลสร้างมิ่งนะคะ วันนี้ท่านส่งตัวแทนมา ดิถการกิจนะคะต้องขอให้ผู้แทนมาแทนนะคะ (กรรมการลุกขึ้นยกมือไหว้และผู้ร่วมงานก็ปรบมือ)...”

“...หมู่ 10 บ่มีผู้เฒ่าว่าชั้น คั่นอยากได้ไปเอากับหมู่ 1 เด้อผู้ใหญ่กรณว่าของตัวรอคิวอยู่นะคะ (ผู้ร่วมเหตุการณ์ยิ้มและหัวเราะ)”

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ให้ความเคารพนอบน้อมต่อประธานในพิธีคือ สส.พิภฏ ศรีชนะ ผ่านกริยาท่าทาง เห็นได้จากเมื่อเดินผ่านหน้าประธานผู้ร่วมเหตุการณ์จะก้มหน้า โนม้มตัวลงเล็กน้อยและยกมือไหว้เมื่อได้รับของจากประธาน ส่วนพิธีกรนั้นในขณะที่พูดก็จะมองผู้ร่วมเหตุการณ์โดยรอบ รวมทั้งมีการพูดเน้นเสียงเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์สนใจข้อความที่พูด เช่น

“...เราได้รับความร่วมมือจากทางสถานศึกษาทุกโรงเรียนส่งตัวแทนมาเป็นคณะกรรมการตัดสิน ในการตัดสินในครั้งนี้ะคะอย่างโปร่งใส เป็นธรรมนะคะ (เน้นเสียง) ...”

“...บ้านโนนชาดคะ เข็ญเลขาของชั้นศรัทธา ผู้ใหญ่บ้านไซ้แต่เลขาหน้าคะ เลขาสาวนะคะ (เน้นเสียง)”

2.3.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากข้อมูลพบว่าเนื้อหาของการสื่อสารแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การแนะนำคณะกรรมการ การมอบเงินสนับสนุน และบอกเกณฑ์การให้คะแนนการประกวด ขบวนการซึ่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.6.1 การแนะนำคณะกรรมการ เป็นการแนะนำกรรมการตัดสินการประกวดขบวนแข่งบั้งไฟ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพและมีความน่าเชื่อถือ เช่น คณะครู-อาจารย์จากสถาบันการศึกษา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง เป็นต้น

2.3.6.2 การมอบเงินสนับสนุน เป็นการมอบเงินสนับสนุนการทำกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านและมอบเงินสนับสนุนของรัฐบาลให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน

2.3.5.3 การบอกเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดขบวนแข่งบั้งไฟ ซึ่งรายละเอียดของเกณฑ์การให้คะแนนประกอบด้วย ความพร้อมเพียง 20 คะแนน การแต่งกาย 10 คะแนน กลอนแข่งและต้นเสียง 20 คะแนน จำนวนนางรำตั้งแต่ 25 คนขึ้นไปได้ 10 คะแนน ดนตรีประกอบขบวนแข่ง 10 คะแนน การรักษาเวลาได้ไม่ต่ำกว่า 15 นาทีได้ 10 คะแนน รวมทั้งสิ้นเป็น 100 คะแนน

2.3.7 การลำดับวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ พบการลำดับวัฒนธรรม ดังนี้ การแนะนำ การแจ้งให้ทราบ การเรียกขาน การแสดงความเคารพ การหยอกล้อ การถาม การสั่ง การเน้นย้ำ การขอร้อง และการขอบคุณ ซึ่งลำดับวัฒนธรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่า ต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

2.3.7.1 การแนะนำ เป็นการแนะนำรายชื่อคณะกรรมการตัดสินขบวนแข่งบั้งไฟ โดยจะบอกชื่อ-นามสกุล รวมทั้งตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน เช่น

“...ท่านคณะกรรมการฝ่ายรวมคะแนน รองนายกฤษฎี นายพะพันธ์คะ...”

“...คุณสุชาติ จันทรสาขา หัวหน้าฝ่ายการคลัง...”

2.3.7.2 การแจ้งให้ทราบ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการบอกให้ผู้ร่วมชมงาน ทราบถึงข้อมูลต่างๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์เรื่องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปยังผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น

“...คะแนนที่เคยได้ในปีที่ผ่านมานะคะเราจะตัดเป็นศูนย์นะคะ เราจะไม่นำมารวมกันในปีนี้นะคะ เราจะเริ่มให้คะแนนใหม่ะคะ...”

“...หลังจากตัวแทนรับมอบเสร็จให้สมาชิกกอบต. พวกเรานะคะไปเช็คกับทางคณะฝ่ายการคลังเพื่อที่จะรับเงินไปนะคะ เนื่องจากว่าตอนนี้มาไม่ครบนะคะก็เลยไม่สามารถจะให้เรียงตัวได้นะคะก็ให้ตัวแทนเป็นผู้รับมอบแทน...”

“...ประชาสัมพันธ์นิดหนึ่ง คณะกรรมการหมู่บ้านบอกว่าบ้านท่าลาดนะคะช่วยหาเชือกฟางมาชิงกันอาณาบริเวณของริ้วขบวนท่านด้วยเพื่อคณะกรรมการจะได้ทราบว่าริ้วขบวนของท่านมีอยู่ที่ไหน อย่างไรบ้าง...”

“...ประชาสัมพันธ์ไปถึงเจ้าภาพด้วยนะคะ ยังไงช่วยฝากดูแลปากท้องของคณะกรรมการและทีมงานด้วย...”

2.3.7.3 การเรียกขาน เกิดขึ้น เมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ร่วมชมงานสนใจและตั้งใจฟัง ในขณะที่กำลังพูด เช่น ใช้คำว่า พี่น้อง ยาย ซึ่งเป็นคำเรียกญาติเพื่อแสดงความเป็นกันเองและแสดงความสนิทสนม ดังตัวอย่าง

“..ให้บ้านที่จะแข่งนะคะมาอยู่ตรงกลางเนอะพี่น้องเนอะ ส่วนบรรดาผู้เชียร์กะส่องยืนเบ็งอยู่นอกอาณาบริเวณนะคะ...”

“...ยายสงวนเป็นผู้รับมอบ หมู่ 6 เป็นพยานเด้อ ยายหงวนเป็นผู้รับไว้เด้อเงินของท่านสส. สนับสนุนมานะคะ”

2.3.7.4 การแสดงความเคารพ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการแสดงความเคารพต่อบุคคลซึ่งมีตัวบ่งชี้ เป็นทั้งวัจนภาษาที่แสดงความอ่อนน้อมและอวัจนภาษาที่เป็นท่าทางคือ การไหว้ การยืน การก้มและโน้มตัว เช่น

“...ท่านประธานนะคะ ท่าน สส.พิภพ ของเราท่านมาได้มามีเปล้าคะ...”

“...ท่านสส. เชิญด้านสว่างเลยคะ (พิธีกรก้มหัวลงเล็กน้อย)...”

2.3.7.5 การหยอกล้อ เป็นการสร้างความสนุกสนานด้วยการกล่าวหยอกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์ เป็นระยะๆ เช่น

“...บ้านโนนหาด สาวน้อยหาดวันเพ็ญ โดยท่านผู้ใหญ่คำไผ่ ขาเป็นหยิ่งน้อย คืออย่างท่านมา เมียตีเอาบ้อพ่อผู้ใหญ่ไผ่ (หัวเราะ) แชวเล่นนะคะ”

“...กุดเสถียร คะ หมู 6 บ่ บ่มีคนมาใหญ่หวนยาดเอาเต๊ะ (หัวเราะ)...”

2.3.7.6 การถาม เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดต้องการคำตอบหรือปฏิเสธจากผู้ร่วมชมงาน เช่น

“...ใส่สะพานบั้งไฟของบ้านท่าลาดอยู่ไหนพี่น้อง ยกมือแทน (ผู้ร่วมชมงานบ้านท่าลาดยกมือ)”

“...บ้านเหล่าอาภรณ์ หมู 10 ไม่มีไข่ม้อยคะ...”

“...เอาละคะทุกขบวนพร้อมรียังคะ...”

2.3.7.7 การสั่ง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดซึ่งมีอำนาจและมีสถานภาพสูงกว่าหรือเท่าเทียมกับผู้ร่วมชมงานมีเจตนาให้ผู้ร่วมชมงานกระทำการใดสิ่งหนึ่งตามที่ตนต้องการ เช่น

“...อย่าเพิ่งแตกแถวนะคะอยู่ก่อน...”

2.3.7.8 การเน้นย้ำ เป็นการให้น้ำหนักแก่ข้อความที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนแรก เพื่อให้ผู้ร่วมชมงานได้รับทราบข้อความดังกล่าวอย่างชัดเจนขึ้น เช่น

“...เกณฑ์ในการให้คะแนนนะคะ เกณฑ์ในการให้คะแนนคิดว่า ทุกคณะ ทุกขบวนซึ่งจะคะแนนจะทราบในเบื้องต้นแล้วนะคะว่าเกณฑ์ในการให้คะแนนนะคะ กรรมการให้คะแนนจะได้แน่นอนคะ อ่า เดี่ยวจะขอทบทวนให้ฟังอีกครั้งหนึ่งนะคะ...”

“...ทุกอย่างที่อยู่ในบริเวณริ้วขบวน เป็นคะแนนทั้งเบ็ดเลยนะคะ เราจะไม่ให้เฉพาะนางรำนะคะเราจะดูองค์ประกอบทั้งหมดเลยนะคะ ว่ามีบั้งไฟบั้งไฟงามซ้ำได้นะคะ มีความคิดสร้างสรรค์บ้างนะคะ ดูทั้งหมด คณะกรรมการจะไม่ดูเฉพาะนางรำ จะดูทั้งหมดเลย...”

2.3.7.9 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ร่วมชมงาน ทำตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น

“...ถ้าพร้อมแล้วนะคะต้องขออนุญาตให้อยู่เฉพาะบ้านท่าลาดบ้านเดียวก่อนนะคะ พวกที่เหลือจะเคลื่อนออกไปก่อนแต่พี่น้องไปถ่าอยู่ข้างๆ เวที...”

“...ขอให้แต่ละหมู่บ้านจัดขอบเขตอาณาบริเวณด้วย จะได้ทราบว่าขบวนของท่านนะคะมีอยู่แค่ไหน มีอยู่เท่าไรนะคะ...”

2.3.7.10 การขอบคุณ เกิดขึ้นเมื่อมีผู้กระทำการใดสิ่งหนึ่งให้ โดยใช้คำว่า “ขอบคุณ ขอขอบพระคุณ” เช่น

“...ขอขอบพระคุณท่านสส. นะคะ เป็นตัวแทนมอบนะคะ ซึ่งบตรงนี้เป็นงบของรัฐบาลนะคะ คะ นามของ อบต. สร้างมิ่งนะคะ ก็ต้องขอขอบคุณท่านประธานพร้อมทีมงานและคณะ

ผู้ติดตามเป็นอย่างสูงนะคะที่ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดครั้งนี้คะ ขอขอบคุณแขกผู้มีเกียรติทุกท่านนะคะและก็คณะกรรมการกลางนะคะก็ไปปฏิบัติงานตามจุดที่ได้รับมอบหมายนะคะ...”

“...ก็ต้องขอขอบพระคุณทุกขบวนทุกคณะนะคะ มาจัดงานปีไหนก็ไม่เคยที่จะผิดหวังนะคะ...”

2.3.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ จากการวิเคราะห์ลักษณะท่าทางและการแสดงออกของผู้ร่วมเหตุการณ์ พบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ ดังนี้

2.3.8.1 การแสดงออกของพิธีกรที่มีต่อผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า พิธีกรมีการพูดหยอกล้อกับผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นกันเอง เป็นการสร้างเสียงหัวเราะและความสนุกสนานให้แก่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังแสดงออกให้เห็นถึงความอ่อนน้อมต่อผู้ที่มีคุณวุฒิและวิญญูผ่านการใช้คำเรียกขานต่างๆ เช่น ท่านประธาน ท่านผู้ใหญ่ ท่าน สส. เป็นต้น รวมทั้งแสดงออกถึงความเป็นกันเองฉันครีอยุธยาตกับผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น ใช้คำว่า ยาย พี่น้อง พ่อกำนัน เป็นต้น

2.3.8.2 การแสดงออกของผู้ร่วมเหตุการณ์ที่มีต่อพิธีกร พบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ จะยื่นฟังพิธีกรเจียบๆ ไม่มีข้อโต้แย้ง และมีปฏิกริยาโต้ตอบบ้างเป็นระยะๆ เช่น ยิ้ม หัวเราะ ประบมือ เป็นต้น เมื่อพอใจในสิ่งที่พิธีกรได้กล่าวหรือหยอกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์ และจะปฏิบัติตามในสิ่งที่พิธีกรขอร้องหรือสั่งให้ปฏิบัติอย่างไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ

2.3.8.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า พิธีกรจะมองผู้ร่วมเหตุการณ์ โดยรอบ และมีปฏิสัมพันธ์กันทางสายตาในขณะที่สื่อสารกัน นอกจากนี้ พิธีกรยังหยุดพูดเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์มีปฏิกริยาโต้ตอบ เช่น ประบมือ เป็นต้น

2.3.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ สามารถวิเคราะห์บรรทัดฐานการตีความได้ ดังนี้

2.3.9.1 คนในสังคมนับถือวิญญูและคุณวุฒิ เช่น เด็กต้องเคารพผู้ใหญ่ ผู้น้อยต้องเคารพหัวหน้าหรือผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า ผ่านการพูดจาหรือกริยาท่าทางต่างๆ ได้แก่การใช้คำว่า ท่าน ประธาน ท่าน สส. ท่านผู้ใหญ่ และมีการไหว้ การก้มหัวหรือโนมัตวเมื่อเดินผ่าน นอกจากนี้ยังมีการใช้คำที่แสดงออกถึงความเป็นกันเองกับผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งเห็นได้จากการใช้คำเรียกญาติเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติของตนเองว่า ยาย พี่น้อง พ่อ เป็นต้น

2.3.9.2 คนในสังคมเป็นคนที่มีความเกรงใจ เมื่อขอร้องให้ผู้อื่นกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้หรือมีผู้กระทำในสิ่งที่ตนเอง บอกให้กระทำจะต้องมีการขอบคุณเสมอเพื่อแสดงออกถึงความมีน้ำใจและความอ่อนน้อมถ่อมตน

2.3.9.3 การพูดหยอกล้อกับผู้ร่วมเหตุการณ์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสนุกสนาน และสร้างความขบขันแก่ผู้ร่วมเหตุการณ์นั้นแสดงให้เห็นว่า บุคคลในสังคมเป็นคนที่ชอบความสนุกสนาน

2.4 เหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงาน

2.4.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงาน จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การนำเสนอ”

2.4.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงานมีหัวข้อคือ การแสดงของขบวนชิงช้าไฟ บ้านท่าลาด บ้านคิมยาว บ้านโนนชาดบ้านโนนหาด บ้านสร้างมิ่ง บ้านแสนสำราญ บ้านหนองเชียงโท บ้านโคกกอก บ้านหินเหล็กไฟ บ้านกุดเสถียร และบ้านเหล่าอาภรณ์

2.4.3 วัตถุประสงค์ การดำเนินงานมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอความคิด ความเชื่อ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และแสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ ในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

2.4.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้ร่วมเหตุการณ์ในเหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงานประกอบด้วย พิธีกร ทำหน้าที่ดำเนินงาน คณะกรรมการ ทำหน้าที่ให้คะแนนแก่ขบวนชิงช้าไฟ ขบวนชิงช้าไฟ 11 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านท่าลาด บ้านคิมยาว บ้านโนนชาดบ้านโนนหาด บ้านสร้างมิ่ง บ้านแสนสำราญ บ้านหนองเชียงโท บ้านโคกกอก บ้านหินเหล็กไฟ บ้านกุดเสถียร บ้านเหล่าอาภรณ์

ผู้ร่วมชมงาน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

2.4.5 รูปแบบการสื่อสาร จากข้อมูลของรูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงาน พบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้การสื่อสารทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา ดังนี้

2.4.5.1 รูปแบบการสื่อสารแบบวจนภาษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การสื่อสารของพิธีกรและผู้ขับร้องกาพย์เซิ้งของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.5.2 วจนภาษาของพิธีกร พบว่า พิธีกรใช้ภาษาถิ่นอีสานปนกับภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อสาร มีการหยอกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ เพื่อสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ร่วมงานอีกทางหนึ่ง เช่น

“...บ้านคิมยาวมีป้ายสโลแกนว่า รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด พี่น้องอย่าเข้าไปยุ่งเกี่ยว เต๋อยาเสพติด เหล้าก็ถือว่าเป็นยาเสพติดกินได้แต่อย่าให้เมา คั้นชั้นร้านค้าเพิ่นบ่ได้ขายนะคะ ให้เขากินกันว่าชั้นนะคะ (หัวเราะ)...”

“...ให้เวลาคณะกรรมการเพิ่นขยับหนีแดดละหละเพิ่นฮู้จักควมอยู่ตัว ฮู้ว่า แดดกะหยับหนีละคะ (หัวเราะ)...”

2.4.5.3 วจนภาษาของผู้ขับร้องกาพย์เซิ้ง พบว่า กาพย์เซิ้งบั้งไฟของแต่ละหมู่บ้านมีลักษณะเฉพาะ คือ มีการใช้ภาษาที่แตกต่างจากการใช้ภาษาโดยทั่วไป คือ เน้นสัมผัสคล้องจอง และมีการใช้คำที่ไม่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น

“มาฮอดนี้ถึงที่กรรมการ
ผู้เพิ่นตรวจขบวนแห่งองเฮา

ผู้ชำนาญในการสำรวจ
มาเฮามาไหว่ทำนสาก่อน

ยกมืออ่อนให้สุดเกศา

ขอขมาวันทากัมกราบ

ให้พื้ทราบทั้งฝ่ายกรรมการ

เป็นประธานคอยดูข่อยรำ...”

2.4.5.2 รูปแบบการสื่อสารแบบอวัจนภาษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ อวัจนภาษาของพิธีกร อวัจนภาษาของผู้ร่วมขบวนเชิงบังไฟ และอวัจนกรรมของผู้ร่วมชมงาน มีรายละเอียด ดังนี้

2.4.5.3 อวัจนภาษาของพิธีกร พบว่า มีการใช้ท่าทางประกอบคำพูดและมีการเน้นเสียงโดยใช้ระดับเสียงขึ้นลงเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์สนใจในสิ่งที่ผู้พูดได้กล่าวถึง นอกจากนี้ยังมีการหยุดพูดเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์มีปฏิริยาโต้ตอบ ตัวอย่างเช่น

“...ใส่ละขบวนบังไฟของบ้านท่าลาดอยู่ใสน้อยพื้ห้อง ยกมือแห่น (หยุดพูด และมองหา) (ผู้ร่วมขบวนเชิงบังไฟบ้านท่าลาดยกมือ) อยู่ด้านหลังนะคะ...”

“...ในการตัดสินในครั้งนี้นะคะอย่างโปร่งใส เป็นธรรมนะคะ (เน้นเสียง)...”

2.4.5.4 อวัจนภาษาของผู้ร่วมขบวนเชิงบังไฟ ประกอบด้วยผู้ถือป้ายชื่อหมู่บ้าน ผู้ถือพานพุ่มดอกไม้ ผู้ถือพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ ผู้ถือธงชาติไทย ผู้รำชาย-หญิง คณะกลองยาวและผู้แสดงประกอบขบวนเชิงบังไฟ จากข้อมูลพบว่า ผู้ถือป้ายชื่อหมู่บ้าน ผู้ถือพานพุ่มดอกไม้ ผู้ถือพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ ผู้ถือธงชาติไทยนั้นจะยืนอยู่ในตำแหน่งของตนเองนิ่งๆ ส่วนผู้รำชาย-หญิงนั้นมีการแสดงออกโดยการใช้ท่าทางในการรำเชิง เช่น ท่าไหว้ครู ท่าเกี่ยวข้าว ท่าล้างมือ ท่าปั้นข้าว เป็นต้น ซึ่งท่ารำเชิงแต่ละท่านั้น ลอกเลียนแบบมาจากการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคม

การแสดงประกอบขบวนเชิงบังไฟส่วนใหญ่เป็นการแต่งตัวเลียนแบบบุคคลต่างๆ ให้ดูแปลกและตลก เช่น นักศึกษา เกาะป่า ลิง ผู้ชายแต่งกายเป็นผู้หญิง การเขียนป้ายที่มีข้อความลามก เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างความขบขันให้แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์ นอกจากนี้อุปกรณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบขบวนเชิงบังไฟ เช่น ปลัดขิก ครกตำข้าว ต้นข้าว เกี่ยวเกี่ยวข้าว แห อาหารพื้นบ้านต่างๆ บังไฟแฉ่ เป็นต้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวบ้านให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบ

นอกจากนี้ ยังพบว่า ก่อนที่จะทำการแสดงของขบวนเชิงบังไฟของทุกขบวน คณะกลองยาว จะบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีก่อนเสมอเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

2.4.5.5 อวัจนภาษาของผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า มีการแสดงออกโดยการใช้ท่าทาง ได้แก่ การยิ้ม หัวเราะ ประบมือ เมื่อพิธีกรพูดหยอกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์ หรือเมื่อพอใจการแสดงของขบวนเชิงบังไฟ ผู้ร่วมชมงานบางคนแสดงออกถึงความสนุกสนาน โดยการเต้นหรือรำรำไปพร้อมกับจังหวะดนตรีของคณะกลองยาวและจะประบมือทุกครั้ง เมื่อขบวนเชิงบังไฟของแต่ละหมู่บ้านแสดงเสร็จเรียบร้อย

2.4.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เนื้อหาของเหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาที่พิธีกรสื่อไปยังผู้ร่วมเหตุการณ์นั้น เป็นการสร้างความสนุกสนานและหยกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์ ส่วนเนื้อหาที่ปรากฏในขบวนเชิงบังไฟไม่ว่า จะเป็นการขับร้องกาพย์เชิง ทำทางใน

การร้องหรือแม้แต่การแสดงประกอบขบวนเซิ้งบั้งไฟล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม นอกจากนี้เนื้อหาในกาพย์เซิ้งยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ เรื่องการขอฝนจากพญาแถน เรื่อง ผาแดงนางไอ่ ซึ่งเป็นตำนานเกี่ยวกับการเกิดประเพณีบุญบั้งไฟ

2.4.7 การลำดับวัฒนธรรม ในการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการลำดับวัฒนธรรมของเหตุการณ์ สื่อสารการดำเนินงานนี้ผู้วิจัยจะแยกวิเคราะห์ลำดับวัฒนธรรมของพิธีกรและลำดับวัฒนธรรมการขับร้องกาพย์เซิ้งบั้งไฟออกจากกัน ดังนี้

2.4.7.1 ลำดับวัฒนธรรมของพิธีกร จากการวิเคราะห์พบว่าพิธีกรจะพูดในช่วงก่อนที่จะมีการแสดงของขบวนเซิ้งบั้งไฟ และเมื่อการแสดงของขบวนเซิ้งบั้งไฟ แต่ละขบวนเสร็จสิ้น โดยลำดับวัฒนธรรมที่พบ ได้แก่ การแนะนำ การชม การถาม การขอร้อง การหยอกล้อ การเรียกขาน และการแจ้งให้ทราบ ซึ่งลำดับวัฒนธรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นสามารถเกิดสลับกันไปมาได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

2.4.7.1.1 การแนะนำ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการแนะนำขบวนเซิ้ง จากแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ทราบว่าหมู่บ้านที่ทำการแสดงคือหมู่บ้านใด เช่น

“...เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลานะคะ ขอเสียงตบมือต้อนรับขบวนที่ 1 บ้านท่าลาดคำ (ปรบมือ)”

“...ถ้าพร้อมแล้วตบมือต้อนรับคณะบ้านคึมยาวทีมที่ 1 ค่ะ (ปรบมือ)”

2.4.7.1.2 การชม เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาแสดงความชื่นชม เพื่อเป็นการสร้างกำลังใจและทำให้ผู้ฟังเกิดความภูมิใจ เช่น

“...สวยงามมากนะคะ เปิดมาขบวนแรกนะคะก็สนุกสนาน สวยงามแล้วนะคะ...”

“...นางรำยิ้มด้วยนะคะ คนสวยก็ต้องยิ้มสวยๆ ให้สมกับศักดิ์ศรีแชมป์นะคะ นำขบวนโดยผู้ใหญ่บ้านโนนชาดนะคะ สวยงามจริงๆ นะคะบ้านโนนชาด...”

2.4.7.1.3 การถาม เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดต้องการคำตอบรับ หรือปฏิเสธจากผู้ร่วมชมงาน เช่น

“...คณะกลองยาวพร้อมมัยคะ(เสียงดนตรีขึ้น)นางรำพร้อมหรือยัง คณะกรรมการขอกินน้ำก่อนนะ คณะกรรมการพร้อมนะคะ ผู้ชมพร้อมมัยคะ พร้อมแต่โดนแล้วเฟิ่นว่า ถ้าพร้อมแล้วขอเสียงตบมือให้บ้านคึมยาวทีมที่ 2 ค่ะ”

“...ลูกผู้ได้เสียให้อยู่ข้างหลังนะคะ มาเดอมารับลูกอยู่ข้างหลังเวที ใส่เสื้อสีลายแดง กางเกงสีฟ้า เป็นเพศหญิง ให้พร้อมนะคะ อายุประมาณ 3 ปีนะคะ...”

2.4.7.1.4 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ร่วมชมงาน ทำตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น

“...ขอเสียงชวตๆ ให้บ้านท่าลาดแทน...”

“...บั้งไฟโบราณของบ้านโนนหาดยังเข้าบ่ได้อยู่พี่น้อง หลีกหน้เด้อหลีกทางให้เฟิ่นหน้พี่น้อง”

“...ตบมือเป็นกำลังใจให้บ้านเหล่าอาภรณ์ ถือว่า เป็นขบวนสุดท้ายของมือนี้นะคะ...”

2.4.7.1.5 การหยอกล้อ เป็นการสร้างความสนุกสนาน ด้วยการกล่าวหยอกล้อผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ เช่น

“...ซ່อนผู้บ่าวบ้อ ผู้บ่าวแสงหายากอยู่นะสมัยนี้ เอ้า พวกซ່อนเอาเด้อหลังจากนั้นจึงมาโสกกันเนอะ...”

“...ผาแดงจับข้างไถ่ดี ๆ เด้อ จับแอวไว้เด้อจับแน่น ๆ (หัวเราะ)...”

2.4.7.1.6 การเรียกขาน เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ร่วมชมงานสนใจและตั้งใจฟังในขณะที่กำลังพูด เกิดขึ้นและสอดแทรกอยู่ในการสื่อสารของพิธีกรตลอดการดำเนินงาน เช่น

“...ครกตำข้าวป่นนี้ เบ็งเด้อพีห้องครกตำข้าวโบราณ หาเบ็งยากเด้อปัจจุบันนี้เป็นการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาโบราณนะคะ...”

“...เบ็งบ้านหินเหล็กไฟก่อนพื้นพันประตูโงง หรือยังคั้นยังบ่พันกะปล่อยบได้เด้อพีห้อง...”

2.4.7.1.7 การแจ้งให้ทราบ เป็นเจตนาของผู้พูดต้องการบอกให้ผู้ร่วมชมงานทราบถึงข้อมูลต่างๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์เรื่องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปยังผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น

“...คณะกลองยาวจากทุ่งรวงทองนะคะจากอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธรนี่เองนะคะ ถ้าสนใจคณะกลองยาวชุดนี้นะคะติดต่อที่ 0878756236 ค่ะ นะคะ...”

“...คั้นขบวนอื่นสนใจอยากได้ไปรำติดต่อได้กับนายก อบต. สร้างมิ่งนะคะ ราคามีตราภาพ เงินดีแข็งให้ฟรีนะ คั้นเงินดีแสงสิแอวอ่อน เงินน้อยกะสิอ่อนตามเงินเฟิ่นว่านะคะ (หัวเราะ) นี่ค้ออาชีพหลักของไทตำบลสร้างมิ่ง อาชีพรับจ้างแข็งบั้งไฟ อาชีพรอง รับจ้างถอนข้าว รับจ้างตกกล้าเฟิ่นว่า...”

2.4.7.2 ลำดับวีจรรย์กรรมการขับร้องกาพย์แข็งบั้งไฟ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงของขบวนแข็งบั้งไฟทั้ง 12 ขบวน ด้วยการนำเสนอภาพรวมของลำดับวีจรรย์ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงานโดยไม่แยกวิเคราะห์ย่อย เพื่อให้เห็นลำดับวีจรรย์ของการดำเนินงานได้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ผู้วิจัยจะนำวีจรรย์ที่ปรากฏตั้งแต่ 10 เหตุการณ์จาก 12 เหตุการณ์ขึ้นไปถือเป็นวีจรรย์หลัก สามารถสรุปได้ว่า ลำดับวีจรรย์ที่พบ ได้แก่ การทักทาย การแสดงความเคารพ การขอร้อง การเล่าความ การอวยพร และการลา ซึ่งลำดับวีจรรย์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ดังนี้

2.4.7.2.1 การทักทาย เกิดขึ้นเมื่อผู้ขับร้องกาพย์แข็งเริ่มขับร้องกาพย์ เป็นการทักทาย คณะกรรมการ โดยผู้ขับร้องจะยกมือไหว้พร้อมกับกล่าวทักทาย เช่น

“มาฮอดนี่ถึงที่กรรมการ	ผู้ชำนาญในการสำรวจ
ผู้เฟิ่นตรวจขบวนแห่งของเขา	มาเฮามาไหว้ท่านสาก่อน
ยกมืออ่อนให้สุดเกศา	ขอฆมาวันทากัมกราบ

ให้เพิ่มทราบทั้งฝ่ายกรรมการ เป็นประธานคอยดูข่อยรำ...”

2.4.7.2.2 การแสดงความเคารพ เกิดขึ้นเมื่อผู้ขับร้องกายย์แข็ง มีเจตนาที่จะแสดงความเคารพต่อคณะกรรมการ ซึ่งมีตัวบ่งชี้เป็นทั้งวัจนภาษาที่แสดงความนอบน้อมและอวัจนภาษาที่เป็นท่าทางคือ การไหว้ มักเกิดขึ้นพร้อมกับการทักทาย เช่น

“มาขอตื้นี่ถึงที่กรรมการ ท่านประธานพวกดิฉันขอไหว้
น้อมมือไหว้คนหลีนคนสูง หมู่ของหนูได้มาไชว์ประกวด...”

2.4.7.2.3 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ร่วมชมงาน ทำตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น

“ขอขมาวันทาก้มกราบ ให้เพิ่มทราบทั้งฝ่ายกรรมการ
เป็นประธานคอยดูข่อยรำ จึงพร้อมพร้าออกอ่วยนวยแขน
ให้ได้คะแนพพันพอร้อย ผู่ข้าน้อยขอเกี้ยววันทา...”

2.4.7.2.4 การเล่าความ มีเจตนาเพื่อเล่าประวัติหรือตำนานของการเกิดประเพณี บุญบั้งไฟ เช่น

“ให้ฟังกลอนการเซ็งการแห่ นีละแห่บ้านกุดเสถียร
ตั้งทุกที่จนได้ลือชื่อ ตั้งอ้อๆ ขึ้นเทิงฟ้าเบื่องบน
ขอฟ้าขอฝนปีนี้มีน้แห้ง ฝนมันแล้งปลอดชាយดา
น้ำบั้งไฟมาถวายนเจ้าพ่อ แต่เก่าแต่ก่อนนางไ้อ้ผาแดง
เคยจัดแจงน้ำบั้งไฟเข้าแข่ง นำจัดแต่งเข้าใส่ทุกหน
ผาแดงสนแต่นางแก้วไ้อ้ จึงมาได้รับลงมือนี้
ท้าวภังคินายพญานาคใหญ่ เพิ่นได้ไล่ใส่เมืองบาดาล
บ้านเฮือนชานได้ฟังหลบลง ได้หลบลงจมแผ่นบาดาล
ท้าวภังการสนนางแก้วไ้อ้ ไปบ่ได้หลบล่มจมแดน
ท้าวผาแดงจงกลับมาหนึ่ง เขิญทุกสิ่งมากใหญ่ทำกิน
เป็นยามแลงกินกะฮอกต่อน เนื้อคนต่อนมาแบ่งปันกัน
เพิ่นพากันเข้าคร้วกินเนื้อ เอือนเฮานั้นพากันจำจร
เกิดเป็นดอนเป็นหนองกว้างใหญ่ ย่อนอยู่ใกล้น้ำเลาะหนองหาร
ตามนิทานแต่ตั้งแต่ก่อน มีเป็นต่อนเป็นเกาะเป็นดอน
นี่คือดอนมีแม่ฮ้างอยู่ เมื่อโลดสูบบุ๋ไปนำเขา
ฮ้างบ่เอาขึ้นเนื้อมาสู่ เลยตั้งอยู่บ่โดนบ่ฟ้อง
มาต่อนหลังเป็นดอนกลางแก้ว มีคำแต่งเอาไว้เป็นกลอน
เป็นอุทาหรณ์นิทานแต่เก่า จึงสืบเล่าสืบต่อมานาน
ประวัตินิทานผาแดงนางไ้อ้...”

2.4.7.2.5 การอวยพร เป็นการแสดงออกถึงการตอบแทน หากขบวนแข็งได้รับคะแนนจากคณะกรรมการ มักจะอวยพรให้สมหวังเกี่ยวกับเงินทอง ความสวยงาม สุขภาพ เช่น

“มาเชิงมาแท้ให้เบิ่งสมใจให้ได้สมหมายสิแถมพรช่อนส่ง
ให้เจ้าล่งคือท่งนาทาม ให้เจ้างามคืออินทร์แต่งปั้น
ให้ได้อยู่ชั้นสนุกยิ่งเมืองคน อย่าได้จเงินทองของค่า
ให้สมหวังพร้อมพรำนำพร”

2.4.7.2.6 วิจารณ์กรมลา เป็นวิจารณ์กรมสุดท้ายที่พบในทุกๆ ภาพยนตร์เซ็งบั้งไฟ เป็น วิจารณ์กรมที่แสดงเจตนาของผู้ขับร้องภาพยนตร์เซ็งบั้งไฟ ได้จบลงแล้ว เช่น

“เซ็งไปใส่พวกหนุ่มชุนชาย คิวโลรูปงามนามหล่อ
มีไก่พ่อแล้วบ่หรือยัง ให้หงศ์นางขอเอี้ยวเกี้ยวแแน
ฮักพ่อแม่ยังน้อมบูชา ฮักศาสนาให้ก้มลงไหว
คั้นฮักอ้ายย่านน้องบ่สมหวัง ย่านเฟิ่นซังบ่เหลียวมาล่ำ
คนพอซำผิวนั้นดำแดง อตสาแเงงเอาเต้ออ้ายบ่าว
ห้องสิต่าวโค้งอ้วยลาลง ศรีโฉมยงค์โค้งลงลาอ้วย”

2.4.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ เหตุการณ์สื่อสารการดำเนินงานนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามการ แสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.8.1 การแสดงออกของผู้ส่งสารที่มีต่อผู้ร่วมเหตุการณ์ พิธีกรจะแสดงออกถึง ความเป็นกันเองกับผู้ร่วมเหตุการณ์ เห็นได้จากการพูดคุยยกยอกับผู้ร่วมเหตุการณ์ เป็นระยะๆ ส่วน ผู้ขับร้องภาพยนตร์เซ็งบั้งไฟนั้น จะยืนขับร้องภาพยนตร์หนึ่งๆ อยู่ทางด้านหลังของชบวนเซ็งบั้งไฟ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้แสดงประกอบชบวนเซ็งบั้งไฟมีการหยอกล้อผู้ร่วมชมงานเป็นระยะๆ เช่น การสะบัดน้ำ จากต้นกล้าใส่ผู้ร่วมชมงาน การนำปลัดขิกที่ทำจากไม้ไปยื่นให้ผู้ร่วมชมงานจับ เป็นต้น

2.4.8.2 การแสดงออกที่ผู้ร่วมเหตุการณ์มีต่อผู้ส่งสาร เป็นการแสดงออกโดยการใช้ ท่าทาง เช่น ประบมือ เมื่อมีการแนะนำชบวนเซ็ง และเมื่อชบวนเซ็งทำการแสดงเสร็จเรียบร้อย เต็ม หรือร่ายรำตามจังหวะของกลองยาวเพื่อแสดงออกถึงความสนุกสนาน ยิ้ม หัวเราะเมื่อพอใจในการแสดง ของชบวนเซ็งบั้งไฟหรือในสิ่งที่พิธีกรพูดคุยยกยอผู้ร่วมเหตุการณ์

2.4.8.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า พิธีกรมีปฏิสัมพันธ์ กับผู้ร่วมเหตุการณ์ทางสายตาโดยจะมองไปรอบๆ บริเวณงาน และในขณะที่มีการแสดงของชบวนเซ็ง นั้น ผู้ร่วมเหตุการณ์จะให้ความสนใจการแสดงของชบวนเซ็งบั้งไฟมากกว่าตัวพิธีกร ส่วนผู้แสดงใน ชบวนเซ็งบั้งไฟ คือ ผู้ราชา-หญิง คณะกลองยาว ต้องใช้สมาธิในการแสดงจึงไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับ ผู้ร่วมเหตุการณ์มากนัก ยกเว้นนักแสดงประกอบชบวนเซ็งบั้งไฟที่มีการหยอกล้อกับผู้ร่วมเหตุการณ์ เป็นระยะๆ

2.4.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร การดำเนินงานสามารถ วิเคราะห์บรรทัดฐานการตีความได้ ดังนี้

2.4.9.1 ก่อนการแสดงเซ็งบั้งไฟของชบวนต่างๆ จะต้องมีการบรรเลงเพลงสรรเสริญ พระบารมีก่อนเสมอเป็นการแสดงออกถึงความเคารพนับถือและแสดงถึงความจงรักภักดีของคนในสังคม

ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ โดยคนไทยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนพ่อแม่ของแผ่นดินและเป็นผู้ที่ต้องเทิดทูนไว้เหนือหัว

2.4.9.2 จากการขับร้องกาพย์เซิ้งบั้งไฟทั้ง 12 ขบวนแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติของพญาแถนว่า สามารถดลบันดาลให้ฝนตกลงมาเพื่อให้การทำไร่ทำนาในปีนั้นๆ ได้ผลดีและมีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ เรื่องการจัดทำประเพณีบุญบั้งไฟว่า เกิดจากนิทานเรื่องผาแดงนางไอ่ ซึ่งการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นเป็นประจำทุกปีนั้น นอกจากแสดงออกถึงความเชื่อแล้วยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเคร่งครัดในฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของชาวอีสาน และเป็นการสืบสานประเพณีโบราณที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

2.4.9.3 การแสดงของขบวนเซิ้งบั้งไฟ ประกอบด้วยการใช้ท่ารำเซิ้งที่เลียนแบบมาจากกิจวัตรประจำวัน เช่น ท่าดำนา ท่าถอนกล้า ท่าล้างมือ ท่าปั้นข้าว เป็นต้น นอกจากนี้การแสดงประกอบขบวนเช่น การสาธิตการฟาดข้าว การแสดงชีวิตความเป็นอยู่ การหาไข่มดแดง การทอดแห เป็นต้น ซึ่งการใช้ท่าทางในการรำเซิ้งและการแสดงประกอบขบวนเซิ้งบั้งไฟสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตของคนในสังคมได้อย่างชัดเจนว่าเป็นสังคัมการเกษตรที่ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

2.4.9.4 การพูดจาหยอกล้อของพิธีกร และการแสดงตลกของผู้ร่วมแสดงประกอบขบวนเซิ้งบั้งไฟ เช่น ผู้ชายแต่งกายเป็นผู้หญิง การแต่งกายเลียนแบบนักศึกษา การแต่งกายหรือแต่งหน้าแปลกๆ การเขียนข้อความลามกบนเสื้อหรือแผ่นป้าย เป็นต้น เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์รู้สึกขบขันนั้น แสดงให้เห็นว่า สมาชิกในสังคมเป็นคนที่ชอบความสนุกสนาน ชอบงานรื่นเริง ซึ่งงานประเพณีบุญบั้งไฟถือเป็นการจัดงานรื่นเริงครั้งยิ่งใหญ่ของคนในชุมชน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดก่อนที่จะเตรียมตัวลงมือทำไร่ทำนาต่อไป ดังที่ อร่ามจิต ชินช่วง (2531: 120) กล่าวว่า การแสดงเซิ้งบั้งไฟเป็นการแสดงออกเพื่อความสนุกสนาน เป็นการสร้างความขบขันหลีกเลี่ยงความจำเจในชีวิต แหวกกรอบสังคัมและประเพณีออกไป การพูดถึงอวัยวะเพศและเพศสัมพันธ์โดยตรงไปตรงมา หรือการใช้สัญลักษณ์แทนนั้น เป็นเพราะจิตใต้สำนึกของมนุษย์มีส่วนหนึ่งที่เรียกว่า “สัญชาตญาณชีวิต” ความต้องการขยายเผ่าพันธุ์ของตน เพราะการกำเนิดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาติพันธุ์ของมนุษย์ดำรงอยู่ ดังนั้นการแสดงประกอบบั้งไฟ จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของความสนุกสนาน เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับการเกิด การสร้างสรรค์ และความอุดมสมบูรณ์

2.4.9.5 คนในสังคมยกย่องความเป็นผู้ใหญ่ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมหรือข้าราชการเห็นได้จากการเชิญผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมมาร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดความเชื่อถือ

2.4.9.6 การที่ผู้พิธีกรใช้คำเรียกขานแบบลำดับญาติกับผู้ฟัง เช่น พี่น้อง เพื่อเป็นการสร้างความสนิทสนมเป็นกันเองและสร้างความอบอุ่นให้กับผู้ฟัง

2.5 เหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล

2.5.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล เป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “สรุป”

2.5.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล คือ สรุปผลการประกวดขบวน แข่งบั้งไฟ

2.5.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการประกาศผลมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งผลการตัดสิน การประกวดขบวนแข่งบั้งไฟของคณะกรรมการให้แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์ทราบ

2.5.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ผู้ร่วมเหตุการณ์ในเหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล ได้แก่ พิธีกรชาย และพิธีกรหญิง ทำหน้าที่ดำเนินงาน ขบวนแข่งบั้งไฟทั้ง 12 ขบวน จะยืนอยู่รอบๆ บริเวณการจัดงานเพื่อรอผลการตัดสิน จากคณะกรรมการ

ผู้ร่วมชมงาน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

2.5.5 รูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการประกาศผลนี้ปรากฏการใช้รูปแบบ การสื่อสารทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา โดยในรูปแบบของวจนภาษา พบว่า พิธีกรดำเนินงานทั้งชาย และหญิงใช้ภาษาถิ่นอีสานปนกับภาษาไทยมาตรฐาน ในการสื่อสารกับผู้ร่วมเหตุการณ์ ส่วนการใช้ อวจนภาษาของพิธีกรนั้น พบว่า เป็นการแสดงออกด้วยการใช้ท่าทางประกอบคำพูด ได้แก่ การไหว้ ประนมมือ ยกมือ ซี่มือ รวมทั้งมีการพูดเน้นเสียง และหยุดพูดเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์สนใจ เนื้อหาที่พูด และมีปฏิริยาโต้ตอบด้วยการประนมมือ เช่น

“...เดี๋ยวให้คณะกรรมการรวบรวมอีกนะครับ 5 นาทีนะครับ (ยกมือชู 5 นิ้ว)...”

“...ทางด้านกองฉลากนะครับ (ซี่มือ) ตอนนี้จะยังยังอยู่นะครับผู้ได้อยากร่วมทำบุญ นะครับ โดยการจับฉลากนะครับ เอ้อ มีหลายนะครับ มีแต่ของดีๆ นะครับ หรือพี่น้องสิร่วมกันทำบุญ ตักบาตรนะครับ ลองเสียงทายนะครับ ทางด้านกองอำนวยการนะครับ...”

“...เดี๋ยวผมสืประกาศรางวัลที่ 3 ก่อนนะครับ รองชนะเลิศอันดับ 2 นะครับ ได้แก่ บ้านมีสวนยางหลายๆ นะครับ บ้านชนะเลิศอันดับที่ 2 นะครับกะคือบ้าน บ้านหินเหล็กไฟนะครับพี่น้อง (ประนมมือ) อ่า รองชนะเลิศอันดับที่ 1 ได้แก่ บ้านหนองเชียงโตนะครับ (ประนมมือ) อ่า ส่วนรางวัล ชนะเลิศนะครับ ได้แก่ บ้านโนนชาตนะครับ (ประนมมือ) นั่นกะคือผลการตัดสินอันที่เป็นเอกฉันท์นะครับ...”

ส่วนรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมเหตุการณ์นั้นจะแสดงออกโดยการใช้กริยาท่าทาง ได้แก่ การประนมมือเมื่อพิธีกรประกาศผลรางวัล

2.5.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากข้อมูลพบว่าเนื้อหาของเหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล คือ การแจ้งผลการตัดสินการประกวดขบวนแข่งบั้งไฟ ซึ่งผลการประกวดนั้น หมู่บ้านที่ได้รับรางวัล ชนะเลิศอันดับที่ 1 คือ บ้านโนนชาต รางวัลชนะเลิศอันดับ 2 คือ บ้านหนองเชียงโต และรางวัลชนะเลิศ อันดับ 3 คือ บ้านหินเหล็กไฟ ส่วนรางวัลชมเชยนั้นได้แก่ บ้านท่าลาด บ้านคีมยาว บ้านโนนหาด บ้านสร้างมิ่ง บ้านโคกกอก บ้านกุดเสถียร บ้านเหล่าอาภรณ์ และบ้านแสนสำราญ ส่วนเงินสนับสนุนนั้น

จะได้หมู่บ้านละ 15,000 บาท เป็นงบประมาณการสนับสนุนการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจากองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเชิญชวนให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ไปชมการจุดบั้งไฟในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 อีกด้วย

2.5.7 การลำดับวาทกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล พบลำดับวาทกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเรียกขาน การแสดงความเคารพ การแจ้งให้ทราบ การเน้นย้ำ และการขอรับรอง ซึ่งลำดับวาทกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

2.5.7.1 การเรียกขาน เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะให้ผู้ร่วมชมงานสนใจ และตั้งใจฟังในขณะที่กำลังพูด เช่น ใช้คำว่า พี่น้อง พ่อแม่พี่น้อง พี่น้องชาวสร้างมิ่ง พี่น้องที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียง เป็นต้น เพื่อแสดงความเป็นกันเองและแสดงความสนิทสนม ดังตัวอย่าง

“...งานทุกสิ่งจะเสร็จสิ้นไม่ได้แน่ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือ ความสามัคคีจากพ่อแม่พี่น้องชาวสร้างมิ่งนะคะ โครงการดี ๆ แบบนี้ขอปต.สร้างมิ่งเราจะได้จัดทุกปีนะคะ ถ้าพี่น้องให้การส่งเสริมสนับสนุนนะคะ...”

“...บริเวณวัดเพราะว่าเฮาสีมีเวที่นะครับ มีคาราโอเกะนะครับ ให้พี่น้องได้เบิ่งกัน...”

2.5.7.2 การแสดงความเคารพ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการที่จะแสดงความเคารพต่อบุคคล มักใช้ร่วมกับการเรียกขาน เช่น

“...ครับพี่น้องที่เคารพครับต่อไปเป็นการประกาศ เอ้อ ผลการ เอ้อ เชิงบั้งไฟนะครับ...”

“...ต้องขอขอบพระคุณพี่น้องชาวสร้างมิ่ง พี่น้องที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงนะคะที่ให้เกียรติมาร่วมเชียร์ร่วมเป็นกำลังแรงใจนะคะ...”

2.5.7.3 การแจ้งให้ทราบ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการบอกให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ทราบถึงข้อมูลต่างๆ เช่น

“...ก็เรียนไปถึงผู้นำทุกหมู่บ้านด้วยนะคะ จึกหน่อยนะคะให้มารับเงินสนับสนุนในการจัดขบวนริ้วขบวนบั้งไฟทุกหมู่บ้านจากท่านนายกอบต.นะคะ พร้อมทั้งรับถ้วยรางวัลนะคะสำหรับขบวนที่ได้รับรางวัลนะคะ...”

“...พี่น้องคณะเชิง ขบวนเชิงนะครับ เอ้อ ที่ยังปได้รับประทานอาหารนะครับ อยู่ทางด้านโรงครัวนะครับ ทางด้านทิศใต้ศาลาการเปรียญ เอ้อ เ้ามีอาหารนะครับ เอ้อ เ้าไว้บริการพี่น้องเฮา พร้อมด้วยทั้งคณะกรรมการทุกท่านนะครับ เอ้อ ทางโรงครัวนะครับเ้ามีอาหารเหลืออยู่...”

2.5.7.4 การเน้นย้ำ เป็นให้น้ำหนักแก่ข้อความที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนแรก เพื่อให้ผู้ร่วมชมงานได้รับทราบข้อความดังกล่าวอย่างชัดเจนขึ้น เช่น

“...จึกหน่อยขอเชิญตัวแทนผู้ใหญ่บ้านนะคะให้มารับเงินสนับสนุนจากนายกอบต.สร้างมิ่งนะคะ อยู่ที่บริเวณวัดบ้านคีมยาวตรงนั้นนะคะ ก็เรียนไปถึงผู้นำทุกหมู่บ้านด้วยนะคะ จึกหน่อย

นะคะให้มารับเงินสนับสนุนในการจัดขบวนรีว ขบวนบั้งไฟทุกหมู่บ้านจากท่านนายกอบต.นะคะ พร้อมกับรับถ้วยรางวัลนะคะสำหรับขบวนที่ได้รับรางวัลนะคะ...”

“...มีอันกะมีบั้งไฟแสนนะครึบให้พี่น้องเบิ่งนะครึบ เอ้อ มีอันกะมีบั้งไฟแสนนะครึบ จุดบั้งแรกเวลา 5 โมงตรงนะครึบ เอ้อ พี่น้องกะมาเบิ่งนะครึบบั้งไฟแสน เอ้อ หลังจากบั้งไฟแสนจุดแล้วเฮากะมีบั้งไฟหมื่นนะครึบ บั้งไฟกิโลนะครึบให้พี่น้องเบิ่งอีกเป็นหลายสิบบั้งนะครึบ...”

2.5.7.5 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ทำตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น

“...ตอนนี้คณะกรรมการกำลังรวบรวมคะแนน พี่น้องอย่าฟ้าวกลับนะคะ รอลุ้นกันก่อนนะคะว่าทีมที่ได้ที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 สิเป็นทีมได้นะคะ...”

“...เดี๋ยวมแม่ค้าทางด้านหลังนะครึบ ขอความกรุณานะครึบย้ายออกนะครึบ เพราะว่าเวทีพื้นสิตั้งตรงนั้นนะครึบ เอ้อ ร้านค้ากะขอความกรุณานะครึบ”

2.5.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการประกาศผล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามการแสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ โดยแยกเป็นข้อ ดังนี้

2.5.8.1 การแสดงออกของพิธีกรที่มีต่อผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า พิธีกรใช้ภาษาที่แสดงถึงความอ่อนน้อมและใช้คำเรียกขานที่แสดงเป็นกันเองกับผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น พี่น้องที่เคารพ พ่อแม่ พี่น้อง เป็นต้น มีการกล่าวเน้นย้ำ เพื่อขอบคุณผู้ร่วมเหตุการณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถทำให้การจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่งเป็นระยะระหว่างการจัดงาน

2.5.8.2 การแสดงออกของผู้ร่วมเหตุการณ์ที่มีต่อพิธีกร พบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์จะประหม่อมเมื่อพิธีกรประกาศผลและบางกลุ่มมีการโห่ร้องแสดงความดีใจที่หมู่บ้านของตนได้รับรางวัล ไม่มีการแสดงความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งใดๆ หากผู้ร่วมเหตุการณ์ไม่เห็นด้วยกับผลการตัดสินก็จะยื่นหนึ่ง ๆ

2.5.8.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า พิธีกรนั้น จะมองผู้ฟังรอบๆ ไม่มองเพียงจุดใดจุดหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่าได้พูดกับผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคน

2.5.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลข้างต้น สามารถนำมาตีความบรรทัดฐานได้ว่า คนในสังคมนับถือและเคารพผู้มีวิญญูณ์ คุณญูณ์ ทำให้เกิดความเชื่อถือและคิดว่าสิ่งที่คณะกรรมการได้ตัดสินหรือกระทำเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ยุติธรรมเห็นได้จากการที่ผู้ร่วมเหตุการณ์ ไม่มีการแสดงความคิดเห็นหรือมีข้อโต้แย้งใดๆ ในผลการตัดสินการประกวดของคณะกรรมการ ซึ่งการที่ผู้ร่วมเหตุการณ์ไม่มีข้อโต้แย้งนั้นแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมเป็นคนที่ไม่ชอบการขัดแย้ง ไม่ชอบการซักถาม ไม่แสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ที่มีอำนาจมากกว่า

นอกจากนี้การใช้คำเรียกขานของพิธีกรที่มีต่อผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น พี่น้อง พ่อแม่ พี่น้อง เป็นต้น นอกจากแสดงให้เห็นถึงความเคารพแล้วยังแสดงถึงความสนิทสนมกันฉันท์เครือญาติ ทำให้ผู้ที่ได้ฟังเกิดความอบอุ่นใจได้เป็นอย่างมาก จากข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่า คนในสังคมเป็นคนที่มีความเกรงใจเมื่อขอร้องให้ผู้อื่นกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ หรือมีผู้กระทำในสิ่งที่ตนเอง บอกให้กระทำจะต้องมีการขอบคุณเสมอเพื่อแสดงออกถึงความมีน้ำใจและความอ่อนน้อมต่อมตน

2.6 เหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัล

2.6.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัลเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภทการมอบรางวัล

2.6.2 หัวข้อ หัวข้อของการมอบรางวัล คือ การเชิญผู้ชนะเลิศในการประกวดขบวนแข่งบั้งไฟและผู้เข้าร่วมแข่งขันขึ้นรับรางวัลจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง

2.6.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัล มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อมอบถ้วยรางวัลและเงินสนับสนุนให้แก่ผู้ชนะเลิศในการประกวดขบวนแข่งบั้งไฟ และผู้เข้าร่วมแข่งขัน

2.6.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัล มีผู้ร่วมเหตุการณ์ ได้แก่ พิธีกรชาย-หญิง ทำหน้าที่ดำเนินงาน

นายณรงค์ชัย บุญทอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง ทำหน้าที่มอบรางวัลให้แก่ผู้ชนะเลิศและผู้เข้าร่วมแข่งขัน

ขบวนแข่งบั้งไฟ ได้แก่ ขบวนแข่งบั้งไฟบ้านท่าลาด บ้านคีมยาว บ้านโนนชาด บ้านโนนหาด บ้านสร้างมิ่ง บ้านแสนสำราญ บ้านหนองเชียงโท บ้านโคกกอก บ้านหินเหล็กไฟ บ้านกุตเสถียร และ บ้านเหล่าอาภรณ์

ผู้ร่วมเหตุการณ์ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

2.6.5 รูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัลนี้ เป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ พิธีกรใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารและใช้ວັນภาษาโดยการใช่ว่าทางประกอบคำพูด เช่น การไหว้ ประทับมือ ดังตัวอย่าง

“ขอกราบขอบพระคุณท่านนายกฯ หลายๆ นะคะที่กรุณาขึ้นมามอบของรางวัล... (ยกมือไหว้)”

“ต่อไปเป็นการมอบรางวัลให้ผู้ชนะเลิศที่ 1 นะคะ ที่ 1 เชิญบ้านโนนชาดค่ะ ประทับมือให้เพิ่นแทน (ประทับมือ) เอ้า เชิญขึ้นมาถึงเวทีเลยนะคะ ตัวแทนกะได้...”

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์บางคนมีการแสดงออกถึงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลชนะเลิศด้วยการประทับมือ ไห่ร้อง บรรเลงเพลงและเต้นร่าอย่างสนุกสนาน

2.6.6 เนื้อหา ของการสื่อสารจากข้อมูลพบว่า เนื้อหาของการสื่อสารประกอบด้วย การแจ้งผลการประกวด การเชิญนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง เป็นผู้มอบรางวัล การเชิญตัวแทนหมู่บ้านขึ้นรับรางวัล และเงินสนับสนุน รวมทั้งกล่าวลาผู้ฟัง

2.6.7 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัลพบลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การเชิญ การชักชวน การเน้นย้ำ การหยอกล้อ การขอบคุณ การสรุป การอวยพร และการลา ซึ่งลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้นนั้น สามารถเกิดสลับกันได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูด อธิบายได้ดังนี้

2.6.7.1 การเชิญ เป็นการเชิญผู้มอบรางวัลขึ้นมาบนเวที ดังตัวอย่าง

“ต่อไปขอกราบเรียนเชิญท่านนายกอบต.สร้างมิ่ง อบต.เขียวนะคะ ขึ้นมาเป็น
ผู้มอบรางวัลนะคะ”

2.6.7.2 การชักชวน เป็นการชักชวนให้ผู้ร่วมเหตุการณ์กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งผู้ร่วม
เหตุการณ์อาจจะทำหรือไม่ก็ได้

“...ทางด้านกองฉลากนะครับ ตอนนี้ก็ยังยังอยู่ นะครับผู้ใ้ต่อยาก่วมทำบุญนะครับ
โดยการจับฉลากนะครับ เอ้อ มีหลายนะครับ มีแต่ของดี ๆ นะครับ หรือพี่น้องสิ่วมกันทำบุญต่กบาตร
นะครับ ลองเสี่ยงทายนะครับ ทางด้านกองอำนวยการนะครับ...”

2.6.7.3 การเน้นย้ำ เป็นการเน้นย้ำผลการตัดสินใจให้แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์ทราบ ตัวอย่าง
เช่น

“...เดี๋ยวมสึประกาศรางวัลที่ 3 ก่อนนะครับ รองชนะเลิศอันดับ 2 นะครับ ได้แก่
บ้านมีสวนยางหลายๆ นะครับ บ้านชนะเลิศอันดับที่ 2 นะครับก็คือบ้าน บ้านหินเหล็กไฟนะครับพี่น้อง
(ปรบมือ) อ่า รองชนะเลิศอันดับที่ 1 ได้แก่ บ้านหนองเชียงโทะนะครับ (ปรบมือ) อ่า ส่วนรางวัลชนะเลิศ
นะครับ ได้แก่ บ้านโนนชาตนะครับ (ปรบมือ)... ค่ะนั่นก็คือผลรางวัลนะคะ ที่ 1 บ้านโนนชาต ที่ 2
บ้านหนองเชียงโทะ ที่3 บ้านหินเหล็กไฟนะคะ...”

2.6.7.4 การขอบคุณ เป็นการแสดงการขอบคุณเมื่อมีผู้กระทำการสิ่งใ้ผู้พูดต้องการ
โดยใช้คำว่า “ขอบคุณ,ขอขอบพระคุณ” เช่น

“...**ขอบพระคุณ** อบต.สร้างมิ่ง สมาชิกอบต.ทุกท่าน คณะกรรมการ โดยเฉพาะ
เจ้าภาพ บ้าน วัด โรงเรียนนะคะ ถือว่า ท่านเป็นเจ้าภาพให้ความร่วมมือกันได้ดีมากนะคะ **ขอบพระคุณ**
ไปถึงผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งนะคะที่ท่านได้ส่งตัวแทนคณะอาจารย์ให้มาร่วมเป็นคณะกรรมการ
ผู้ให้คะแนนนะคะ **ขอบพระคุณ**คณะกรรมการนะคะ นายอำเภอ คุณวินัย และที่ท่านอาจารย์อีกหลาย
ท่านนะคะที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้นะคะ...”

“...**ขอบคุณ**ทุกท่านนะครับ เอ้อ ที่ให้ความร่วมมือนะครับทำให้การสืบสานโครงการ
งานประเพณีของเขาในปีนี้นะครับได้ดำเนินสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี...”

2.6.7.5 การสรุป เป็นการกล่าวสรุปผลการแข่งขันของขบวนแข่งบั้งไฟทั้ง 12 ขบวน
ดังนี้

“...เดี๋ยวมสึประกาศรางวัลที่ 3 ก่อนนะครับ รองชนะเลิศอันดับ 2 นะครับ ได้แก่
บ้านมีสวนยางหลายๆ นะครับ บ้านชนะเลิศอันดับที่ 2 นะครับก็คือบ้าน บ้านหินเหล็กไฟนะครับพี่น้อง
(ปรบมือ) อ่า รองชนะเลิศอันดับที่ 1 ได้แก่ บ้านหนองเชียงโทะนะครับ (ปรบมือ) อ่า ส่วนรางวัลชนะเลิศ
นะครับ ได้แก่ บ้านโนนชาตนะครับ (ปรบมือ) นั่นก็คือ ผลการตัดสินอันที่เป็นเอกฉันทันั้นะครับของ
คณะกรรมการนะครับ...”

“...ส่วนรางวัลชมเชยนะครับกะมีอยู่ 8 รางวัลนะครับ รางวัลชมเชยมีอยู่ 8 รางวัล
นะครับ คือ บ้านที่ผมบ่ได้เอ่ยชื่อนะครับถือว่าได้รับรางวัลชมเชย...”

2.6.7.6 การอวยพร เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงความปรารถนาดีและมีเจตนากล่าว
อวยพรให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ ดังนี้

“...มือนี่กะขอให้พี่น้องเดินทางกลับเฮือนกลับบ้านด้วยความปลอดภัยนะครับ
เอ่อ ขอให้พี่น้องมีความสุข สุขภาพแข็งแรง มีเงินมีทองใช้กันตลอดปีนะครับ...”

2.6.7.7 การลา เป็นวัจนกรรมสุดท้ายที่พิธีกรกล่าวกับผู้ร่วมเหตุการณ์ แสดงให้เห็นว่า
งานในวันดังกล่าวได้จบลงแล้ว ดังนี้

“...สำหรับมือนี่ผมกะขอกล่าวคำว่าลาก่อนครับ สวัสดีครับ”

2.6.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตาม
การแสดงออกและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง โดยแยกวิเคราะห์ ดังนี้

3.6.8.1 การแสดงออกของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสาร
เพื่อแสดงออกถึงความเป็นกันเองและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับคนในชุมชน

2.6.8.2 การแสดงออกของผู้ฟังที่มีต่อผู้พูด พบว่า ผู้ฟังจะปรบมือ โห่ร้อง บรรเลงเพลง
และเต้นรำอย่างสนุกสนานเมื่อผู้พูดเชิญตัวแทนหมู่บ้านของตนเองขึ้นรับรางวัลบนเวที และมีผู้ฟังบางส่วน
ที่ยืนมองเหตุการณ์หนึ่ง ๆ

2.6.8.3 การแสดงออกของผู้มอบรางวัลและผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า ผู้มอบรางวัล
จะยืนบนเวทีเพื่อมอบรางวัล ส่วนผู้รับรางวัลนั้นจะไหว้ทุกครั้งก่อนที่จะรับรางวัลจากผู้มอบ และผู้ร่วม
เหตุการณ์จะปรบมือเมื่อมอบรางวัลเสร็จ

2.6.8.4 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า ทั้งผู้พูดและผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์
กันทางสายตา โดยผู้พูดจะมองผู้ฟังรอบ ๆ ไม่มองเพียงจุดใดจุดหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่าได้พูดกับทุกคน
ส่วนผู้ฟังนั้นก็มองผู้พูดเช่นกัน

2.6.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลข้างต้น สามารถนำมาตีความบรรทัดฐานได้
ว่าการใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารแสดงให้เห็นถึงความเป็นกันเองของคนในชุมชน นอกจากนี้ยัง
แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในภาษาถิ่นของตนเองให้คนทั่วไปได้รับทราบ

การเชิญนายณรงค์ชัย บุญทอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง มาเป็นผู้
มอบรางวัล สามารถตีความได้ว่า คนในสังคมให้ความเคารพ นับถือ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ซึ่ง
แสดงออกด้วยการให้เกียรติ และให้ความเกรงอกเกรงใจ

จากการกล่าวอวยพรผู้ร่วมเหตุการณ์ แสดงให้เห็นว่า คนสังคมมีค่านิยมในด้านสุขภาพคือ
ต้องการที่จะมีสุขภาพที่แข็งแรง ต้องการที่จะมีเงินมีทองใช้จ่ายอย่างสบาย ต้องการให้ชีวิต มีแต่ความสุข
สมหวังและมีความปลอดภัย

3. เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ

เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟของงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา
จังหวัดยโสธร ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร 4 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย เหตุการณ์
สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ และเหตุการณ์สื่อสารการประกาศผลการปิดงาน
โดยในการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 4 เหตุการณ์ในช่วงวันจุดบั้งไฟนี้ ผู้วิจัยจะ

นำเสนอผลการวิเคราะห์ “เวลา-สถานที่” ของเหตุการณ์สื่อสารก่อน จากนั้นจึงจะวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 4 เหตุการณ์ ตามลำดับ เนื่องจากองค์ประกอบของ “เวลา-สถานที่” ของเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟนี้เป็นช่วง “เวลา-สถานที่” เดียวกัน

จากข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบ “เวลา-สถานที่” ของเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟได้ดังนี้

เวลา-สถานที่

การจุดบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร จัดขึ้นในวันถัดไปของประเพณีแห่เทียนพรรษาที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เวลา 13.00 – 16.00 น. สถานที่ในการจุดบั้งไฟคือทุ่งนาทางด้านทิศเหนือของบ้านคึมยาว ตำบลสร้างมิ่ง ฐานจุดบั้งไฟนั้นใช้ต้นไม้ขนาดใหญ่สูงประมาณ 15 เมตร ตัดกิ่งก้านออกด้านหนึ่งแล้วใช้ไม้ตอกตะปูติดกับต้นไม้เป็นชั้นบันไดเพื่อให้ช่างทำบั้งไฟสามารถนำบั้งไฟขึ้นไปบนฐานจุดได้สะดวกขึ้น ฐานจุดบั้งไฟนั้นมีความมั่นคงและแข็งแรงสามารถทนต่อแรงปะทะของบั้งไฟได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ และค่อนข้างเป็นที่นิยมนำมาเป็นฐานจุดตามธรรมชาติแทนการใช้ฐานจุดแบบเหล็กและไม้ธรรมดา ด้านหลังฐานจุดบั้งไฟมีรอกสำหรับให้ช่างทำบั้งไฟนำบั้งไฟขึ้นไปบนฐานได้ง่ายขึ้น เพราะบั้งไฟเส้นแต่ละบั้งนั้นมีน้ำหนักถึง 120 กิโลกรัม ขึ้นไป การใช้เครื่องทุ่นแรงจึงเป็นวิธีที่สะดวก ห่างจากฐานจุดบั้งไฟประมาณ 150 เมตร มีกองอำนวยการ ซึ่งเป็นเวทีสูงประมาณ 1 เมตร ด้านบนเวทีประกอบด้วยเก้าอี้สำหรับพิธีกร และเจ้าหน้าที่ จำนวน 5 ท่าน ด้านข้างเวทีประกอบด้วยลำโพงขนาดใหญ่ด้านละ 2 ตัว มีไมโครโฟนสำหรับพิธีกร 1 ตัว และมีบันไดสำหรับขึ้น-ลงด้านขวาเพียงด้านเดียวเท่านั้น

บริเวณรอบๆ การจัดงานมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้มาร่วมชมการจุดบั้งไฟ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้กำหนดให้ร้านค้าต่างๆ ตั้งอยู่ห่างจากฐานจุดบั้งไฟไม่ต่ำกว่า 80 – 100 เมตร เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากการจุดบั้งไฟ ส่วนสถานที่ในการเตรียมบั้งไฟของช่างทำบั้งไฟนั้น จะอยู่ห่างออกไปจากบริเวณฐานจุดบั้งไฟประมาณ 200 เมตร

ในขั้นตอนต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมตามลำดับ ดังนี้

3.1 เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย

3.1.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการทักทายจัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “ทักทาย”

3.1.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการทักทายมีหัวข้อคือ บอกลำดับการจุดบั้งไฟ

3.1.3 วัตถุประสงค์ การทักทายมีวัตถุประสงค์เพื่อทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์และบอกว่าการจุดบั้งไฟกำลังจะเริ่มต้นขึ้น

3.1.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการทักทายมีผู้ร่วมเหตุการณ์ คือ

พิธีกร ทำหน้าที่ดำเนินงาน

ผู้ร่วมชมงาน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

3.1.5 รูปแบบการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย พบว่า มีรูปแบบการสื่อสารทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ซึ่งจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า พิธีกรใช้วัจนภาษา โดยการใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสาร และมีการอวัจนภาษา โดยการใช้น้ำเสียงคือ มีการเน้นเสียงเพื่อให้ผู้ฟังสนใจและใช้ท่าทางประกอบการสื่อสารเป็นระยะ เช่น

“ครับ สวัสดี (ยกมือไหว้) พ่อแม่พี่น้องบ้านเฮาผู้ชู้คนเด้อครับเด้อ...”

“...มือนี้ อบต.สร้างมิ่งเพิ่นได้หาบั้งไฟแสน (เน้นเสียง) มาจุดให้พี่น้องเบิ่งหลายบั้งอยู่ (เน้นเสียง) ถ้าเบิ่งนำกันเด้อพี่น้อง...”

ส่วนรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมชมงานนั้นเป็นการใช้อวัจนภาษา เช่น การปรบมือเมื่อพอใจในสิ่งที่พิธีกรกล่าว และหันมองพิธีกรเป็นระยะๆ เมื่อพิธีกรกล่าวข้อความที่น่าสนใจ

3.1.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากข้อมูลพบว่าเนื้อหาของเหตุการณ์สื่อสารการทักทายประกอบด้วย พิธีกรทักทายผู้ร่วมชมงานและแจ้งลำดับการจุดบั้งไฟ

3.1.7 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย พบว่าลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารดังกล่าว ได้แก่ การทักทาย การเรียกขาน การแจ้งให้ทราบ และการเล่าความ ซึ่งลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

3.1.7.1 การทักทาย เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดต้องการทักทายกับผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งการทักทายถือเป็นมารยาททางสังคมอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดพบกับผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นครั้งแรก ดังนี้

“ครับ สวัสดี (ยกมือไหว้) พ่อแม่พี่น้องบ้านเฮาผู้ชู้คนเด้อครับเด้อ...”

3.1.7.2 การเรียกขาน เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะเรียกผู้ร่วมเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์สนใจ ในสิ่งที่ผู้พูดกล่าว เช่น

“...มือนี้เป็นมือดีนะครับพ่อแม่พี่น้อง มื้อจุดบั้งไฟให้พี่น้องได้เบิ่งได้ม่วนนำกัน...”

“...พี่น้องครับ เดี่ยวเฮาสีมีการจุดบั้งไฟแสนให้เบิ่ง บั้งแรกนี้กะถ้าก่อนเด้อช่างเพิ่นกำลังล้างบั้งไฟอยู่ อีกจักหน่อยยกสินามาขึ้นฐานแล้วนะครับ...”

3.1.7.3 การแจ้งให้ทราบ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการที่จะแจ้งรายละเอียดต่างๆ ให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ทราบ เช่น

“...การจุดบั้งไฟมือนีได้รับการสนับสนุนจาก อบต.สร้างมิ่ง มือนี อบต. สร้างมิ่งเพิ่นได้หาบั้งไฟแสน (เน้นเสียง) มาจุดให้พี่น้องเบิ่งหลายบั้งอยู่ (เน้นเสียง)...”

“...ต่อไปผมสิแจ้งลำดับการจุดบั้งไฟแสนให้พี่น้องทราบก่อนนะครับ อ่า บั้งแรกเป็นของคณะ หงส์เหิน หงส์เหินนี้มีมาให้ชมกัน 2 บั้งนะครับ จุดบั้งแรกกับบั้งสุดท้าย...”

3.1.7.4 การเล่าความ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการที่จะเล่าเรื่องให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ทราบ ซึ่งเรื่องที่เล่านั้นเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว เช่น

“...หลังจากที่มีอวสานเฮาได้สนุกสนานม่วนขึ้นกับการแสดงของขบวนเข็งบั้งไฟแล้ว มือนีเฮากะมาม่วนกันต่อเด้อครับ มาเบิ่งบั้งไฟแสนกัน...”

“...ปีกลายนี้บุญบังไฟบ้านเรามีแต่บังไฟน้อย มาปีนี้ยิ่งใหญ่ครบทาง อบต. เพ็น จัดหาบังไฟแสงมาให้พี่น้องได้ชมกัน...”

3.1.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการตกท่าย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามการ แสดงออกและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

3.1.8.1 การแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดจะกล่าวตกท่ายผู้ฟังก่อน เมื่อ เจอกันเป็นครั้งแรก มีการใช้คำพูดที่แสดงออกถึงความสนิทสนมและเป็นกันเองกับผู้ฟัง เช่น ใช้คำว่า พี่น้อง พ่อแม่ พี่น้อง เขา เป็นต้น ซึ่งการใช้คำเหล่านี้ นอกจากจะสร้างความอบอุ่นใจให้แก่ผู้ฟังแล้ว ยังเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผู้ฟังได้อีกด้วย

3.1.8.2 การแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้พูด พบว่า ผู้ฟังจะนั่งและยืนฟังผู้พูดอยู่บริเวณ รอบๆ การจัดงาน เมื่อผู้พูดกล่าวข้อความที่ผู้ฟังพอใจก็จะหันมามองผู้พูดเป็นระยะๆ บางคนก็ยิ้ม หรือ ประทับมือ

3.1.8.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดจะมองผู้ฟังรอบๆ บริเวณ การจัดงาน เพราะผู้ฟังนั้นจะนั่งหรือยืนอยู่กระจัดกระจาย การที่ผู้พูดมองไปรอบๆ เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดได้พูดกับทุกคน และเนื่องจากผู้ฟังนั้นกระจัดกระจายอยู่รอบๆ บริเวณการจัดงาน ซึ่งค่อนข้าง กว้างพอสมควร ทำให้ผู้ฟังบางคนไม่สามารถมองเห็นผู้พูดได้ การปฏิสัมพันธ์ทางสายตาระหว่างผู้พูด และผู้พูดกลุ่มนี้จึงมีน้อย แต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มผู้ฟังที่อยู่บริเวณใกล้ๆ กับเวทีนั้น จะมีปฏิสัมพันธ์ทาง สายตากับผู้พูด คือ เมื่อผู้พูดมองผู้ฟังและผู้ฟังก็จะมองผู้พูดตอบ เช่นกัน

3.1.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลข้างต้นสามารถนำมาตีความได้ว่า การใช้คำ เรียกขานที่แสดงความเป็นกันเอง และความเป็นครอบครัวเดียวกัน หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กับผู้ฟัง เช่น พี่น้อง พ่อแม่ พี่น้อง เขา เป็นต้น นอกจากจะสร้างความอบอุ่นใจให้กับผู้ฟังแล้วยังแสดง ให้เห็นว่า คนในสังคมมีความรักและนับถือกันฉันท์พี่น้องหรือเป็นเครือญาติกัน

นอกจากนี้ การจัดงานที่มีความยิ่งใหญ่แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมให้ความสำคัญกับงาน ประเพณีบุญบังไฟมาก เพราะถือว่าเป็นงานรื่นเริงประจำปีของชุมชนก่อนที่จะลงมือทำไร่นาต่อไป ผู้ที่มาร่วมชมงานส่วนใหญ่จึงมาเพื่อความสนุกสนานและร่วมชมความยิ่งใหญ่ของการจุดบังไฟ

3.2 เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบังไฟ

เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบังไฟนี้คือ ขั้นตอนของการล้างบังไฟ ซึ่ง อร่ามจิต ชินช่าง (2531: 56) กล่าวว่า การล้างบังไฟ เป็นขั้นตอนการตกแต่งรูชนวนเป็นครั้งสุดท้ายด้วยการนำเศษผ้า พันไม้เรียว แล้วนำไปจุ่มน้ำ บิดให้หมาด ใช้แรงแเข้าไปทำความสะอาดในรูชนวน เรียกว่า การล้างบังไฟ เป็นการปรับแต่งรูชนวนด้วยวิธีต่างๆ ตามเทคนิคของช่างทำบังไฟแต่ละคนที่ต้องการแก้ไขจุดบกพร่อง ต่างๆ เช่น ถ้าอากาศร้อนจัดขณะนำไปจุดบังไฟอาจจะระเบิดได้จึงต้องล้างน้ำหรือโซลมน้ำในรูชนวน ให้เปียกโชกเพื่อลดความไวของดินปืน ถ้ามีน้ำขังอยู่เพราะอัดดินปืนเป็นเวลานานช่างทำบังไฟก็จะใช้ ผ้าแห้งพันใส่ไม้แล้วแรงแเข้าไปในรูชนวนเพื่อขัดให้แห้ง เพราะถ้านำไปจุดเลยบังไฟจะประทุอยู่บนฐานจุด ทำให้บังไฟไม่ขึ้น ดังนั้นการล้างรูชนวนจึงเป็นขั้นตอนสำคัญก่อนที่จะใส่ชนวนบังไฟและนำบังไฟไปจุด

ในขั้นตอนของการเตรียมบั้งไฟนี้ผู้วิจัยใช้การเตรียมบั้งไฟของช่างทำบั้งไฟ “คณะมาตามสั่ง” เป็นกรณีศึกษาเนื่องจากเป็นคณะทำบั้งไฟที่มีชื่อเสียง และขั้นตอนการเตรียมบั้งไฟของแต่ละคณะนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ต่อไปเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟจัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การเตรียมพร้อม”

3.2.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟมีหัวข้อคือ ลักษณะของการเตรียมบั้งไฟ

3.2.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความพร้อมของบั้งไฟก่อนที่จะนำไปจุด

3.2.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟมีผู้ร่วมเหตุการณ์ ได้แก่ ช่างทำบั้งไฟ ทำหน้าที่เตรียมความพร้อมของบั้งไฟก่อนนำไปจุด ซึ่งแต่ละคณะจะมีจำนวนช่างทำบั้งไฟประมาณ 7 – 10 คน

ผู้ร่วมชมเหตุการณ์ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

3.2.5 รูปแบบการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ พบว่ามีการสื่อสาร ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ซึ่งจากข้อมูลผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้วัจนภาษาโดยการใช้อีกภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ด้วยกัน ส่วนรูปแบบการสื่อสารแบบอวัจนภาษานั้นพบว่าผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้ท่าทางประกอบคำพูด ได้แก่ การพยักหน้า สายหน้า ยกมือ ชี้มือ ตัวอย่างเช่น

“...มานี่ปาน ซ่อยกันหามลง ค่อยๆ แหนแหละ ฟูนขึ้น ไปยกมาแต่ทางหน้าฟูน (ชี้มือ)...”

“...เอาไม้อันนั้นมา (ชี้มือ) บ่แม่น (สายหน้าและโบกมือปฏิเสธ) ไม้อันพันแล้วฟูนๆ (ชี้มือ)...”

ส่วนผู้ที่เข้าร่วมชมการเตรียมบั้งไฟนั้นจะยืนดูเฉยๆ ไม่มีการซักถามหรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับการช่างทำบั้งไฟเลย

3.2.6 เนื้อหาการสื่อสาร จากข้อมูลพบว่าเนื้อหาการเตรียมบั้งไฟนั้นประกอบด้วย เนื้อหาของการล้างบั้งไฟและการใส่ชนวนบั้งไฟเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะนำไปจุด ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.6.1 เนื้อหาของการล้างบั้งไฟ เป็นการล้างท่อที่ใช้สำหรับใส่ชนวนบั้งไฟ เป็นการปรับแต่งแก้ไขจุดบกพร่องของรูชนวนเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะใส่ชนวนบั้งไฟ

3.2.6.2 เนื้อหาของการใส่ชนวนบั้งไฟ เป็นการนำชนวนบั้งไฟที่เป็นดินปืนห่อด้วยเศษผ้า มีความยาวกว่าบั้งไฟค่อนข้างมาก เพื่อความปลอดภัยของผู้จุดบั้งไฟ การใส่ชนวนเข้าไปในบั้งไฟนั้นมีขั้นตอนคือ การใช้หลอดดูด หมายถึง ท่อหรือแป็บบางๆ สำหรับสอดชนวนเข้าไปข้างใน โดยสอดหลอดดังกล่าว เข้าทางด้านท้ายของบั้งไฟ สาเหตุที่ต้องใช้หลอดเพราะต้องการให้มีสิ่งป้องกันไฟที่เกิดจากชนวนไม่ให้ไฟไหม้ที่ด้านท้ายของบั้งไฟ เนื่องจากถ้าไฟไหม้บั้งไฟก่อนจะทำให้บั้งไฟไม่ขึ้น

3.2.7 การลำดับวาทกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ พบว่า ลำดับวาทกรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารดังกล่าว ได้แก่ การสั่ง การขอร้อง การถาม การตอบ การหยอกล้อ และการเรียกขาน ซึ่งลำดับวาทกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ ดังนี้

3.2.7.1 การสั่ง ผู้สั่งมักมีอำนาจและมีสถานภาพสูงกว่าหรือเท่าเทียมกับผู้ฟัง มีเจตนาให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ตนต้องการ เช่น

“ ชนวนอยู่เทิงรถ บักเอกไปเอาของลงมาเมะ ”

“ ผ้ามันด่าละ เอาอันใหม่มาเปลี่ยนเร็ว ๆ อย่าคาแต่หนึ่งเบ็ง มันสิบ่ทันเวลา ”

3.2.7.2 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ตามที่ตนต้องการโดยการถ้อยคำที่นุ่มนวล เพื่อให้ผู้ฟังไม่รู้สึกว่าเป็นการสั่ง

“ โยยปวดแขน ผู้ได้กะได้มาล้างต่อแทน เมื่อยแล้ว บักชาติกะได้มาช่วยกู แทนกูเมื่อย ”

“ เอ้าๆ บั้งต่อไปควเฮาแล้วมาๆ มาช้อยกันห้ามไปขึ้นฐาน ”

3.2.7.3 การถาม เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดต้องการข้อมูลบางอย่างจากผู้ฟัง ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นอาจเป็นข้อมูลที่ผู้พูดไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เลยหรือทราบข้อมูลอยู่แล้ว แต่ต้องการความแน่ชัดจากผู้ฟัง เช่น

“ ช่างทำบั้งไฟ (ถาม) : ขึ้นแล้วๆ โเฮคือขึ้นนามแท้วบั้งไฟบั้งนี้เหมะ ของคณะได้ นะพอใหญ่ข่อยบ่ได้ฟัง ”

“ ช่างทำบั้งไฟ (ตอบ): บั้งนี้เบาะ เค้าวสามดาวว่าชั้น ”

“ หัวหน้า (ถาม): ผ้านี่ใช้แล้วแม่หนบ มันคือดำๆ คือบ่เอาผืนใหม่มาพันนะ ”

“ ช่างทำบั้งไฟ (ตอบ): อ้อ ใช้ละคือ เอาไม้มาเดี่ยวข่อยสิพันอันใหม่ให้ ”

3.2.7.4 การตอบ คือ ผู้พูดมีเจตนาบอรายละเอียด ตอบรับหรือปฏิเสธคำถาม เช่น

“ ช่างทำบั้งไฟ (ถาม) : ขึ้นแล้วๆ โเฮคือขึ้นนามแท้วบั้งไฟบั้งนี้เหมะ ของคณะได้ นะพอใหญ่ข่อยบ่ได้ฟัง ”

“ ช่างทำบั้งไฟ (ตอบ): บั้งนี้เบาะ เค้าวสามดาวว่าชั้น ”

“ หัวหน้า (ถาม): ผ้านี่ใช้แล้วแม่หนบ มันคือดำๆ คือบ่เอาผืนใหม่มาพันนะ ”

“ ช่างทำบั้งไฟ (ตอบ): อ้อ ใช้ละคือ เอาไม้มาเดี่ยวข่อยสิพันอันใหม่ให้ ”

3.2.7.5 การหยอกล้อ พบมากที่สุดในการสื่อสารการเตรียมบั้งไฟ เป็นการสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น

“ ล้างท่อเด้อบ่แม่ให้ลูบท่อ อัดให้มันแองๆแทน ย่านมันเจ็บเบาะบั้งไฟแสน เต๊ะบ่แม่เมื่อยอยู่เฮือน (หัวเราะ) บ่ต้องค้อยลูบ ”

“ ไกลฮอดควเฮาแล้ว เบ็งเอาเด้อคั้นบั้งกะลงตมละเฮามือนี้ ย่านได้ลงตมอยู่กูว่า ไผแล่นบ่ทันกะโตไผโตมันเด้อ (หัวเราะ) ”

3.2.7.6 การเรียกขาน เป็นการเรียกผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังสนใจในสิ่งที่ผู้พูดกล่าว เช่น คำว่า *พ่อใหญ่* หรือการเรียกชื่อผู้ฟัง เป็นต้น

3.2.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตาม การแสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์มีความสนิทสนมและมีความเป็นกันเอง เพราะเป็นที่งานที่รู้จักกันเป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นช่างทำบั้งไฟ ในขณะเดียวกัน ในขณะที่พูดคุยกันนั้นช่างทำบั้งไฟแต่ละคนก็ทำหน้าที่ของตนเองไปด้วย โดยสายตา จะจ้องมองงานที่รับผิดชอบอย่างตั้งใจ มีการเงยหน้าขึ้นมาสบตาผู้พูดบ้างเป็นระยะๆ เมื่อผู้พูดเรียก หรือกล่าวข้อความที่ทำให้ผู้ฟังพอใจ ส่วนผู้ร่วมชมเหตุการณ์นั้นจะยื่นมองเงิบๆ มีมีการซักถามหรือ ปฏิสัมพันธ์ใดๆ กับช่างทำบั้งไฟ

3.2.9 บรรทัดฐานการตีความ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ ช่างต้น สามารถตีความบรรทัดฐานได้ว่า คนในสังคมเป็นคนที่มีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง จากการช่วยกันเตรียมความพร้อมของบั้งไฟอย่างตั้งใจ เพื่อให้บั้งไฟที่ได้มีความปลอดภัย ต่อผู้ชม ส่วนการพูดจาหยอกล้อกันของผู้ร่วมเหตุการณ์ แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมเป็นคนที่มีการมีอารมณ์ขัน ชอบความสนุกสนาน รื่นเริง และไม่ชอบความตึงเครียด

นอกจากนี้คนในสังคมยังให้ความเคารพและเชื่อฟังผู้ที่อาวุโสกว่า ผู้ที่มีอำนาจ มีความรู้ หรือ มีตำแหน่งหน้าที่สูงกว่าเสมอ โดยการแสดงออกในลักษณะต่างๆ เช่น การเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง ของหัวหน้าคณะบั้งไฟโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ

3.3 เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ

เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลช่วงที่ช่างทำบั้งไฟนำบั้งไฟ ขึ้นสู่ฐานจุดได้ เนื่องจากเป็นเขตอันตราย และห้ามไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณ นอกจากช่าง ทำบั้งไฟเท่านั้น เพื่อความปลอดภัยของผู้เหตุการณ์

3.3.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟจัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท *"การดำเนินงาน"*

3.3.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ มีหัวข้อคือ รายละเอียดของการจุดบั้งไฟ แต่ละบั้ง

3.3.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟมีวัตถุประสงค์คือ จุดบั้งไฟเพื่อบูชา พญาแถนและสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ร่วมชมงาน

3.3.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟมีผู้ร่วมเหตุการณ์ ได้แก่ *พิธีกร* ทำหน้าที่รายงานผลการจุดบั้งไฟ *คณะกรรมการ* ทำหน้าที่จับเวลาขณะที่บั้งไฟขึ้นสู่ท้องฟ้า *ค่ายบั้งไฟ* ประกอบด้วย ค่ายหงส์เหิน ค่ายสามดาว ค่ายมาตามสั่ง ค่ายเบิกฟ้า ค่ายฟ้าประทาน และค่ายเทพพนม

ผู้ร่วมชมเหตุการณ์ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

3.3.5 รูปแบบของการสื่อสาร จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ พบว่ามีการใช้การสื่อสาร ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ซึ่งจากข้อมูลพิธีกรรมมีการใช้วัจนภาษา โดยการใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสาร และใช้วัจนภาษา ด้วยการแสดงท่าทางประกอบการสื่อสาร ได้แก่ การเงยหน้า สายหน้า ซึ่งมีมือ ตัวอย่างเช่น

“...ต่อไปเป็นบั้งไฟของ สามดาว นะครับพี่น้อง คั่นพร้อมแล้ว 3 2 1 ไป (เงยหน้า มองตามบั้งไฟ)”

“...ลงมาแล้วพี่น้อง ไกลลืตกแล้ว ตอนนีพี่น้องสามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าแล้วนะครับ ฟุ่่นๆ (ชี้มือ) หม่อมปลายยอดดยุคา ทางทิศเหนือพี่น้อง...”

“ขึ้นสวย หางกะดี แต่ยามลงคือลงจั้งชั้นละ (สายหน้า) คั่นลงจั้งชั้นผมว่าเวลาน่าลิบผ่าน นะครับ”

นอกจากนี้พิธีกรรมยังมีการพูดเน้นเสียงเป็นระยะ เพื่อเน้นให้ข้อความที่กล่าวมีความหนักแน่น และมีน้ำหนัก เช่น

“...ผู้ชมนะครับถอยออกมา นอกฐานจุดไหน เพื่อความปลอดภัยของตัวผู้ชมเอง นะครับ...”

“...ตอนที่ทีมงานมาตามส่งกำลังนำบั้งไฟขึ้นฐาน พี่น้องรออีกสักครู่ นะครับ...”

ส่วนรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมชมงานพบว่าการพูดคุยและวิจารณ์การขึ้นของบั้งไฟกันในกลุ่มของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีชี้มือและการเงยหน้ามองตามบั้งไฟที่จุดขึ้นไปแล้ว

3.3.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากข้อมูลพบว่า เนื้อหาของการสื่อสาร ประกอบด้วย การแนะนำคณะบั้งไฟที่นำบั้งไฟมาจุด ซึ่งมีทั้งสิ้น 6 ค่าย ได้แก่ ค่ายหงส์เหิน ค่ายสามดาว ค่ายมาตามสั่ง ค่ายเบิกฟ้า ค่ายฟ้าประทาน ค่ายเทพพนม การเตือนให้ผู้ร่วมชมงานใช้ความระมัดระวังในการชมบั้งไฟ คือ ก่อนการจุดบั้งไฟจะมีการเตือนให้ผู้ร่วมชมงานถอยออกห่างจากฐานจุดบั้งไฟอย่างน้อย 40 – 50 เมตร เพื่อความปลอดภัยของผู้ร่วมชมงานเอง นอกจากนี้ ยังบอกรายละเอียดของการขึ้น – ลงของบั้งไฟแต่ละบั้งให้ผู้ร่วมชมงานทราบและเพื่อให้ช่างทำบั้งไฟนำข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไข

3.3.7 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ พบว่าลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารดังกล่าว ได้แก่ การแนะนำ การเตือน การขอร้อง การเรียกขาน การถาม การตอบ การแจ้งให้ทราบ การสั่ง และการหยอกล้อ ซึ่งลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟังอธิบายได้ ดังนี้

3.3.7.1 การแนะนำ เป็นการบอกกับผู้ฟังว่า บั้งไฟที่กำลังจะจุดนั้น เป็นบั้งไฟของ ค่ายใด เช่น

“...ที่กำลังนำขึ้นฐานให้พี่น้องได้ชมต่อไปคือ บั้งไฟของคณะมาตามสั่ง...”

“...ต่อไปเป็นบั้งไฟของคณะสามดาวนะครับพี่น้อง...”

3.3.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์กฎการปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ โดยแบ่งเป็นกฎทางพิธีกรรมและการแสดงออกของผู้ร่วมเหตุการณ์ ดังนี้

3.3.8.1 กฎทางพิธีกรรม พบว่า ก่อนทำการจุดบั้งไฟทุกครั้ง หัวหน้าช่างทำบั้งไฟจะต้องทำการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนเสมอเพื่อให้บั้งไฟของตนขึ้นได้สูง ไม่ประทุติดอยู่บนฐานหรือแตก เพราะอาจจะเป็นอันตรายต่อผู้ชมได้ นอกจากนี้ ยังเป็นการบูชาเพื่อบอกกล่าวกับพญาแถนว่าได้นำบั้งไฟมาจุดถวายเพื่อขอให้ฝนตกลงมาให้ชาวบ้านทำการเกษตรได้ผลดี

3.3.8.2 การแสดงออกของผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์จะให้ความสนใจกับการจุดบั้งไฟมาก ผู้ชมส่วนใหญ่จะยืนดูการจุดบั้งไฟอยู่ในบริเวณรอบการจัดงาน ส่วนผู้ชมที่ยืนชมบั้งไฟอยู่ใกล้ๆ กับฐานจุดบั้งไฟนั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เล่นการพนัน คือ มีการพูดคุยต่อรองราคาว่าบั้งไฟที่กำลังจะจุดนั้นจะขึ้นสูงหรือไม่ โดยจะมีโต๊ะรับพนันอยู่ห่างจากฐานจุดบั้งไฟเล็กน้อย

3.3.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลของเหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบด้านบรรทัดฐานการตีความได้ว่า คนในสังคมมีความเชื่อว่า การจุดบั้งไฟนั้นนอกจากจะสร้างความสนุกสนานแล้ว เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นการบูชาพญาแถน ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งฝนเพื่อขอให้ฝนตกลงมา ดังที่ จารูวรรณ ธรรมวัตร (2524: 21 – 22) กล่าวว่า การจุดบั้งไฟเป็นการส่งสัญญาณเตือนให้พญาแถนทราบว่าได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว และขอให้พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมายังโลกมนุษย์

การจัดแข่งขันบั้งไฟว่า บั้งไฟของคณะใดขึ้นสูง และลอยอยู่ในอากาศได้นาน จะได้รับรางวัลชนะเลิศ แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมนิยมยกย่องผู้ที่มีความสามารถ เนื่องจากการทำบั้งไฟนั้น ต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญมาก จึงจะสามารถเป็นช่างทำบั้งไฟที่มีคุณภาพได้ หากบั้งไฟของคณะใดได้รับรางวัลถือว่าการทำบั้งไฟนั้น ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมจากผู้ร่วมชม

นอกจากนี้การจับกลุ่มเพื่อเล่นการพนันของผู้ชม แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมชอบเสี่ยงทายขอบการพนัน ซึ่งเป็นนิสัยของคนไทยที่มักจะพนันกัน หรือเสี่ยงทายแม้จะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็ตาม

3.4 เหตุการณ์สื่อสารการปิดงาน

3.4.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการปิดงานจัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท “การปิด”

3.4.2 หัวข้อ เหตุการณ์สื่อสารการปิดงานมีหัวข้อคือ สรุปผลการจุดบั้งไฟ

3.4.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการปิดงานมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกผู้ร่วมเหตุการณ์ว่างานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ได้สิ้นสุดลงแล้ว

3.4.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการปิดงานมีผู้ร่วมเหตุการณ์ ได้แก่
พิธีกร ทำหน้าที่ดำเนินงาน

คณะกรรมการ ทำหน้าที่สรุปผลการจุดบั้งไฟว่า บั้งไฟของคณะใดลอยในอากาศได้นานที่สุด และมอบรางวัลแก่คณะบั้งไฟที่ชนะเลิศ

คณะบั๊ไฟ ประกอบด้วย ค่ายหงส์เหิน ค่ายสามดาว ค่ายมาตามสั่ง ค่ายเบ็กฟ้า ค่ายฟ้าประทาน และค่ายเทพพนม

ผู้ร่วมชมเหตุการณ์ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

3.4.5 รูปแบบการสื่อสาร จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาของเหตุการณ์สื่อสาร การปิดงานปรากฏการสื่อสาร ทั้งวิจนภาษาและอวิจนภาษา ซึ่งในรูปแบบการใช้วิจนภาษา พบว่า มีการสื่อสารโดยใช้ภาษาถิ่นอีสาน ส่วนรูปแบบการสื่อสารแบบอวิจนภาษา พบว่า มีการใช้น้ำเสียง โดยการเน้นเสียงในข้อความที่สำคัญและหยุดพูดเป็นระยะ เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์มีปฏิกิริยาโต้ตอบ เช่น ประบมือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้ท่าทางประกอบคำพูดเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น เช่น

“...ต่อไปผมสืประกาศผลการแข่งขันบั๊ไฟให้พี่น้องได้ทราบ บั๊ไฟที่ขึ้นสูงที่สุดและลอยได้โดนที่สุดคือบั๊ไฟคณะสามดาว (เน้นเสียง) (ผู้ร่วมเหตุการณ์ประบมือ)”

“...สำหรับมือหนึ่งงานบุญบั๊ไฟตำบลสร้างมิ่งเฮาจะสำเร็จลงได้ด้วยดี พ้อกันใหม่ปีหน้า สวัสดิ์ครับ (ยกมือไหว้)”

ส่วนรูปแบบการสื่อสารของผู้ร่วมงาน พบว่า มีการใช้อวิจนภาษาเพื่อโต้ตอบกับพิธีกร เช่น ประบมือ เมื่อพิธีกรกล่าวจบและเมื่อพิธีกรประกาศผลการตัดสินบั๊ไฟ มีการโห่ร้องแสดงความยินดี เมื่อค่ายบั๊ไฟของตนเองได้รับรางวัล

3.4.6 เนื้อหาของการสื่อสาร จากข้อมูลพบว่า เนื้อหาของการสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสาร การปิดงานประกอบด้วย การประกาศผลการตัดสินบั๊ไฟ และกล่าวลาผู้ร่วมเหตุการณ์

3.4.7 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการปิดงานพบว่า ลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารดังกล่าว ได้แก่ การแจ้งให้ทราบ การเรียกขาน การหยอกล้อ การขอร้อง การขอบคุณ การอวยพร และการลา ซึ่งลำดับวัจนกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเกิดสลับกันไปมาได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการแสดงเจตนาใดไปยังผู้ฟัง อธิบายได้ดังนี้

3.4.7.1 การแจ้งให้ทราบ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการแจ้งผลการตัดสินการจตุบั๊ไฟให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ทราบ เช่น

“...ตอนนี้ผลจะออกมาแล้วนะครับ เอ้อ ชนะเลิศที่ 1 นะครับ ทำเวลาได้ 382 วินาที นะครับ ชนะที่ 1 บั๊ไฟของคณะสามดาวครับ (ผู้ร่วมเหตุการณ์โห่ร้องและประบมือ) ขอเชิญตัวแทนขึ้นมารับรางวัลนำนะครับเป็นถ้วยรางวัลกับซองขานะครับ บ่แม่นไล่ออกแต่เป็นซองเงินนะครับ (หัวเราะ) อ่า จำนวน 3,000 บาท นะครับ เชิญตัวแทนครับ...”

“...ต่อไปเป็นรางวัลรองชนะเลิศ รางวัลที่ 2 นะครับเป็นของคณะมาตามสั่งครับ เอ้อ มาตามสั่งทำเวลาไป 362 วินาทีครับ ขอเชิญตัวแทนขึ้นมารับถ้วยรางวัลครับ ที่ 2 นี้เป็นเงิน 2,000 บาท นะครับ เอ้า ขึ้นมาแล้ว เชิญครับ...”

3.4.7.2 การเรียกขาน เป็นการเรียกเพื่อให้ผู้ฟังสนใจข้อความที่ผู้พูดกล่าว ซึ่งพบว่า คำที่เรียกขานเป็นคำที่แสดงความเป็นกันเองกับผู้ฟัง เช่น พ่อแม่พี่น้องบ้านเฮา พ่อแม่พี่น้อง พี่น้อง เป็นต้น

3.4.7.3 การหยอกล้อ เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการที่จะสร้างความสนุกสนาน ให้แก่ผู้ฟังด้วยการหยอกล้อกับผู้ฟัง เช่น

“...ขอเชิญตัวแทนขึ้นมารับรางวัลนำหะครับเป็นถ้วยรางวัลกับของขวานะครับ บ่แม่นไล่ออกแต่เป็นของเงินหะครับ (หัวเราะ)...”

3.4.7.4 การขอร้อง เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้ ซึ่งที่บ่งชี้คือคำว่า “ขอ” เช่น

“...ขอเชิญตัวแทนขึ้นมารับถ้วยรางวัลหะครับ...”

“...ขอเสียงปรบมือให้ท่านนายก อบต. สร้างมิ่งหะครับที่ได้จัดหาบั้งไฟแสนมาให้พี่น้องบ้านเฮาได้ชมกันหะครับ...”

3.4.7.5 การขอบคุณ เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดมีเจตนาที่จะขอบคุณ เมื่อมีผู้กระทำการใดสิ่งหนึ่งให้ เช่น

“...ขอบคุณคณะ อบต. สร้างมิ่งที่ได้จัดงานประเพณีบุญบั้งไฟให้พี่น้องบ้านเฮาได้ร่วมสนุกสนาน ม่วนซื่นกันหะครับ...”

“...ขอบคุณพ่อแม่พี่น้องตำบลสร้างมิ่ง พี่น้องใกล้เคียงทุกคนที่เดินทางมาชมงานในมือนี้ ขอขอบคุณที่อยู่กันตั้งแต่เที่ยงจนค่ำหะครับ ขอขอบคุณมาก ๆ ครับ...”

3.4.7.6 การอวยพร เป็นการแสดงความปรารถนาดีของผู้พูด และเจตนาที่จะกล่าวอวยพรให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ ดังนี้

“...งานมือนี้กะเสร็จสิ้นลงแล้ว ขอให้พ่อแม่พี่น้องเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ มีเงินมีทองใช้ตลอดปี เฮ็ดอียังกะให้ประสบความสำเร็จหะครับ...”

3.4.7.7 การลา เป็นลำดับวัจกรมสุดท้ายที่พบในเหตุการณ์สื่อสารการปิดงาน ผู้พูดมีเจตนาที่จะบอกกับผู้ฟังว่างานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ดังนี้

“...บัดนี้งานสืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง ประจำปี 2552 กะได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ลงได้ด้วยดีจากความร่วมมือร่วมใจจากพ่อแม่พี่น้องทุกคน ปีหน้าเฮาคงสิได้พักผ่อนอีกหะครับ สำหรับปีนี้ผมกะขอกล่าวคำว่า สวัสดิ์ครับ (ยกมือไหว้) พักันใหม่ปีหน้าหะครับพ่อแม่พี่น้อง สวัสดิ์ครับ”

3.4.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการปิดงาน ผู้วิจัยวิเคราะห์กฎการปฏิสัมพันธ์ตามการแสดงออกและการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

3.4.8.1 การแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดจะกล่าวขอบคุณและอวยพรให้ผู้ฟังก่อนจะกล่าวลา เป็นการแสดงความขอบคุณและความห่วงใยผู้ร่วมเหตุการณ์ที่มาร่วมชมงานประเพณีบุญบั้งไฟ

3.4.8.2 การแสดงออกที่ผู้ร่วมเหตุการณ์มีต่อผู้พูด พบว่า มีการแสดงออกโดยการใช้อวัจนภาษา คือ การปรบมือ เมื่อผู้พูดประกาศผลรางวัลและเมื่อผู้พูดกล่าวจบ นอกจากนี้ยังมีการให้รางวัลแสดงความดีใจเมื่อบั้งไฟคณะของตนหรือคณะที่ตนเชียร์ได้รับรางวัลชนะเลิศ

3.4.8.3 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่า ในขณะที่ผู้พูดพูดจะมองผู้ฟังโดยรอบตลอดเวลาและไม่มองเฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นว่า พูดกับผู้ฟังทุกคน ส่วนผู้ร่วมเหตุการณ์ก็จะมองผู้ฟังตอบเช่นกัน

3.4.9 บรรทัดฐานการตีความ จากข้อมูลข้างต้นสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบของบรรทัดฐานการตีความได้ว่า คนในสังคมนิยมความมั่งคั่ง นิยมการประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา และความโชคดีในชีวิต เห็นได้จากคำอวยพร ซึ่งสังคมไทยถือว่า การอวยพรเป็นการแสดงออกถึงความปรารถนาดีและความเป็นห่วงต่อผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ส่วนการพูดจาหยอกล้อกันนั้น แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมเป็นคนที่ชอบความสนุกสนานรื่นเริง ไม่ชอบความตึงเครียด

4. สรุปลักษณะองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร

จากการวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ซึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม และเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ตามองค์ประกอบ 10 ประการของ ซาวิลล์ ทรอยค์ (Saville Troike, 1982) ได้แก่ ชนิดของเหตุการณ์ หัวข้อของเหตุการณ์ วัตถุประสงค์ เวลา-สถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ รูปแบบการสื่อสาร เนื้อหาของการสื่อสาร การลำดับวาทกรรม กฎการปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานของการตีความ สามารถสรุปเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ทั้ง 3 เหตุการณ์ได้ ดังนี้

4.1 เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน สามารถสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 10 ประการได้ ดังนี้

4.1.1 ชนิดของเหตุการณ์ จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า เหตุการณ์สื่อสารทั้ง 5 เหตุการณ์สามารถจำแนกตามชนิดของเหตุการณ์ได้เป็น 5 ชนิด คือ การแจ้งให้ทราบ การประชุม การฝึกซ้อม การปรึกษา และการตกแต่งขบวนแข่งบั้งไฟ

4.1.2 หัวข้อ จากการวิเคราะห์พบว่าเหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงานมีหัวข้อต่างๆ ได้แก่ นัดหมายการประชุม แบ่งหน้าที่การทำงาน แจ้งรายละเอียดของการเตรียมงาน การฝึกซ้อมรำแข่งตรวจสอบอุปกรณ์ และการตกแต่งขบวนแข่งบั้งไฟ

4.1.3 วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของการเตรียมงาน คือ การเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีบุญบั้งไฟประจำปีของตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในด้านการแสดงประกอบขบวนแข่งบั้งไฟ ได้แก่ การฝึกซ้อมรำแข่ง การแสดงประกอบของขบวนแข่งบั้งไฟ ให้มีความสวยงามและพร้อมเพรียงกัน

4.1.4 เวลา-สถานที่ การเตรียมงานของชาวบ้านหินเหล็กไฟใช้ศาลาร่วมใจ ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางของหมู่บ้านที่ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน โดยระยะเวลาในการเตรียมงานเริ่มตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน – วันพฤหัสบดีที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

4.1.5 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารการเตรียมงาน มีผู้ร่วมงานเหตุการณ์ คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านหินเหล็กไฟ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ หัวหน้าหรือผู้นำหมู่บ้าน 1 คน กลุ่มเชิงบังไฟ กลุ่มจัดเตรียมอุปกรณ์ กลุ่มตกแต่งขบวนบังไฟและกลุ่มผู้ร่วมเหตุการณ์

4.1.6 รูปแบบการสื่อสาร ในแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร พบว่า ใช้รูปแบบการสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน คือ ใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารระหว่างกัน และมีการใช้วัจนภาษาประเภทการใช้ท่าทางประกอบ คำพูดตลอดเวลา เช่น ยกมือ ชี้มือ สายหน้า พยักหน้า เป็นต้น

4.1.7 เนื้อหาของการสื่อสาร เนื้อหาการสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสาร ช่วงเตรียมงาน คือ เริ่มต้นการแจ้งให้ชาวบ้านทราบเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบังไฟ ก่อนที่จะมีการประชุม เพื่อแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบในการเตรียมงาน และบอกรายละเอียดของการจัดงานประเพณีบุญบังไฟ ให้ชาวบ้านทราบอย่างละเอียด ส่วนเนื้อหาของการรำเชิงบังไฟและตกแต่งขบวนเชิงบังไฟนั้น เป็นการสื่อสารถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้คนทั่วไปทราบ

4.1.8 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน พบลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้ การทักทาย การแจ้งให้ทราบ การเล่าความ การเรียกขาน การสั่ง การขอร้อง การตอบรับ การถาม การตอบ การหยอกล้อ การอธิบาย การแย้ง การเน้นย้ำ การแสดงความคิดเห็น การอวยพร และการลา โดยลำดับวัจนกรรมต่างๆ ดังกล่าวมีการเกิดขึ้นสลับกันไปมา ขึ้นอยู่กับการแสดงเจตนาของผู้พูดว่าผู้พูดต้องการแสดงเจตนาใดในขณะนั้น ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าการลาคือลำดับ วัจนกรรมสุดท้ายที่พบในเกือบทุกเหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน

4.1.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ จากการวิเคราะห์ พบว่า องค์ประกอบของกฎการปฏิสัมพันธ์ ในแต่ละเหตุการณ์มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ การแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟังนั้น ผู้พูดจะกล่าวทักทายผู้ฟังก่อนเสมอ เมื่อพบหน้ากันเป็นครั้งแรก และมีการแสดงถึงความสนิทสนมเป็นกันเองกับผู้ฟัง โดยใช้คำเรียกขานแบบลำดับญาติ เช่น พี่น้อง พ่อใหญ่ น้ำ เป็นต้น การแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้พูด คือ ผู้ฟังจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้พูดขอร้องหรือสั่งให้ทำอย่างเต็มใจ และไม่มีข้อโต้แย้ง ส่วนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังนั้น พบว่า ผู้พูดกับผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กันทางสายตา โดยผู้พูดจะมองผู้ฟังตลอดเวลา ส่วนผู้ฟังจะไม่แสดงอาการโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นมากนัก ยกเว้นในเหตุการณ์สื่อสารการแจ้งให้ทราบที่ผู้ฟังนั้นฟังผู้พูดอยู่ในบริเวณบ้านเรือนของตนเอง ซึ่งการแสดงออกนั้น จะมีการหยุดฟังผู้พูดเป็นระยะๆ เมื่อผู้พูดกล่าวข้อความที่น่าสนใจ

4.1.10 บรรทัดฐานการตีความ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงานในสถานการณ์งานประเพณีบุญบังไฟ ทำให้เห็นองค์ประกอบบรรทัดฐานของการตีความ ซึ่งมีลักษณะร่วมกันอยู่ในแต่ละเหตุการณ์เป็นบรรทัดฐานที่คนในสังคมส่วนใหญ่ถือปฏิบัติกันดังนี้ คือ เมื่อผู้พูดพบกับผู้ฟังเป็นครั้งแรก จะมีการกล่าวทักทายก่อนเสมอ นอกจากนี้การใช้คำเรียกขาน เช่น

พี่น้อง พ่อแม่พี่น้อง นำ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมนับถือกันแบบเครือญาติ เป็นการสร้างความสนิทสนมเป็นกันเองและสร้างความอบอุ่นใจให้แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

การคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อทำหน้าที่ต่างๆ ในการเตรียมงาน แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมนับถือผู้ที่มีคุณวุฒิ และมีประสบการณ์ในการทำงานเพราะเชื่อว่า เป็นผู้ที่มีรู้และเห็นการทำงานมาแล้ว จึงทำให้มีประสบการณ์ สามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ดี

4.2 เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม สามารถสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 10 ประการได้ ดังนี้

4.2.1 ชนิดของเหตุการณ์ จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า เหตุการณ์สื่อสารช่วงวัน รวมทั้ง 6 เหตุการณ์ที่พบสามารถจำแนกได้ 6 ชนิด ได้แก่ การทักทาย การเปิดงาน การแนะนำ การดำเนินงาน การประกาศผลและการมอบรางวัล

4.2.2 หัวข้อ จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม มีหัวข้อต่างๆ ได้แก่ การทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์ บอกวัตถุประสงค์ของการจัดงานการกล่าวเปิดงาน การนำเสนอความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการสรุปผลการดำเนินงาน

4.2.3 วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของการสื่อสารช่วงวันรวม คือ ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟให้คนทั่วไปได้รับทราบ

4.2.4 เวลา-สถานที่ เหตุการณ์สื่อสารช่วงวัน รวมจัดขึ้นที่โรงเรียนบ้านคีมยาว ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในวันเสาร์ที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เวลา 9.00 – 17.30 น.

4.2.5 ผู้ร่วมเหตุการณ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน คณะกรรมการ คณะองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แยกผู้มีเกียรติและพิธีกร กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มชาวบ้านเชิงบั้งไฟ ประกอบด้วยชาวบ้านท่าลาด บ้านคีมยาว บ้านโนนชาด บ้านโนนหาด บ้านสร้างมิ่ง บ้านแสนสำราญ บ้านหนองเชียงโท บ้านโคกกอก บ้านหินเหล็กไฟ บ้านกุดเสถียร และบ้านเหล่าอาภรณ์ กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มผู้ร่วมชมงาน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป

4.2.6 รูปแบบการสื่อสาร จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมมีการใช้ภาษาถิ่นอีสานและใช้ภาษาไทยมาตรฐานบ้างเล็กน้อย เป็นการสื่อสารที่ใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ ยังใช้วันภาษาโดยการใช้ท่าทาง

4.2.7 เนื้อหาของการสื่อสาร เนื้อหาการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม ได้แก่ การทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์ แจ้งลำดับการแสดงของชาวบ้านเชิงบั้งไฟ บอกวัตถุประสงค์ของการจัดงานการกล่าวเปิดงาน แนะนำคณะกรรมการ แจ้งรายละเอียดการให้คะแนนการประกวดชาวบ้านเชิงบั้งไฟ การถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และเนื้อหาการสรุปผล

เนื้อหาของการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม เป็นการถ่ายทอดผ่านการขับร้องกาพย์เชิงบั้งไฟ ซึ่งในกาพย์เชิงบั้งไฟสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

ภาพยึ่งไหว้คณะกรรมกร ภาพยึ่งเล่านิทาน หรือดำเนินกรเกิดประเพณีบุญบั้งไฟ ภาพยึ่งอวยพร และภาพยึ่งทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีการแสดงออก โดยการใช้ท่าทางประกอบรำยึ่ง เช่น ทำดำน ทำถอนกล้า ทำเกี่ยวข้าว ทำล้างมือ เป็นต้น ส่วนกรแสดงประกอบขบวนยึ่งบั้งไฟ เช่น กรแสดงตำข้าว กรทอดแห กรหาไขมดแดง กรแต่งกายเลียนแบบนักศึกษา กรเขียนข้อความสองแง่สามง่าม เป็นต้น นอกจากจะสร้างความขบขันให้แก่ ผู้ร่วมชมงานแล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้อีกด้วย

4.2.8 กรลำดับวจนกรรม จากกรวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร ช่วงวันรวม พบลำดับวจนกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ กรทักทาย กรเรียกขาน กรแจ้งให้ทราบ กรแสดงความเคารพ กรถาม กรแนะนำตัว กรเล่าความ กรอธิบาย กรอ้างอิง กรเน้นย้ำ กรเสนอตัวทำงาน กรแสดงความคิดเห็น กรแนะนำ กรหยอกล้อ กรสั่ง กรขอร้อง กรชม กรเชิญชวน กรขอขอบคุณ และกรสรุป โดยลำดับวจนกรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมนี้ เกิดขึ้นสลับกันไปมาขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะที่พูดว่าต้องการแสดงเจตนาใด

4.2.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ จากกรวิเคราะห์ พบว่า กฎการปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม แบ่งออกเป็น 4 แบบคือ กรแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง กรแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้พูด กรทงพิธีกรรม และกรปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.9.1 กรแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง พบว่า ผู้พูดจะกล่าวทักทายผู้ฟังก่อนเสมอเมื่อเจอหน้ากันเป็นครั้งแรก และมีการสร้างความสนิทสนม ความเป็นกันเองกับผู้ฟังตลอดกรดำเนินงานผ่านการใช้คำเรียกขานแบบลำดับเครือญาติ เช่น พี่น้อง พ่อแม่พี่น้อง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้พูดยังหยอกล้อกับผู้ฟังเป็นระยะๆ เพื่อสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ฟัง และมีการแสดงออกที่อ่อนน้อมเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้ฟัง

4.2.9.2 กรแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้พูดพบว่า ผู้ฟังจะตั้งใจฟังในสิ่งที่ผู้พูดกล่าวโดยไม่แสดงความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งใดๆ มีการแสดงออกทงการใช้อวจนภาษาโดยการใช้ท่าทาง เช่น ปรบมือ เต้นรำ โห่ร้อง หัวเราะ เป็นต้น

4.2.9.3 ทงพิธีกรรมพบว่า ก่อนกรแสดงยึ่งบั้งไฟ แต่ละหมู่บ้านต้องยืนตรงและบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีก่อนทุกครั้งเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ นอกจากนี้ในการแสดงนั้น จะมีการขบร้องภาพยึ่งไหว้คณะกรรมกรก่อนเพื่อแสดงความเคารพ และเป็นกรขอคะแนน ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาของภาพยึ่งประจำหมู่บ้าน ส่วนตอนจบของภาพยึ่ง มักเป็นการอวยพรและกรกล่าวลา

4.2.9.4 กรปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังพบว่า ทั้งผู้พูดและผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กันทงสายตา โดยผู้พูดจะมองผู้ฟังรอบๆ บริเวณกรจัดงานเพื่อแสดงให้เห็นว่า พูดกับผู้ฟังทุกคน ส่วนผู้ฟังก็จะมองผู้พูดตอบเช่นกัน และในขณะที่มีการแสดงของขบวนยึ่งนั้น ผู้ร่วมเหตุการณ์จะให้ความสนใจกรแสดงของขบวนยึ่งบั้งไฟมากกว่ากรพูด ส่วนผู้แสดงในขบวนยึ่งบั้งไฟ คือ ผู้รำชาย-หญิง คณะกลองยาว ต้องใช้สมาธิในการแสดงจึงไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมเหตุการณ์มากนัก ยกเว้นนักแสดงประกอบในขบวนยึ่งบั้งไฟที่มีการหยอกล้อกับผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ

4.2.9.5 บรรทัดฐานของการตีความ จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม ผู้วิจัยสามารถตีความบรรทัดฐานของคนในสังคมได้ ดังนี้

4.2.9.5.1 คนในสังคมนับถือและเคารพผู้ที่มีวิญญูณ์ คุณวุฒิ ทำให้เกิดความเชื่อถือ และคิดว่าสิ่งที่ประธาน คณะกรรมการหรือสิ่งที่พิธีกรกล่าวหรือกระทำเป็นสิ่งถูกต้อง ทำให้ไม่มีการแสดงความคิดเห็นหรือมีข้อโต้แย้งใดๆ ซึ่งการที่ผู้ร่วมเหตุการณ์ไม่มีข้อโต้แย้งนั้นแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมเป็นคนที่ไม่ชอบการขัดแย้ง ไม่ชอบการซักถาม ไม่แสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ที่มีอำนาจมากกว่า

4.2.9.5.2 ก่อนการแสดงเซ็งบั้งไฟของขบวนต่างๆ จะต้องมีการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีก่อนเสมอ เป็นการแสดงออกถึงความเคารพนับถือและแสดงถึงความจงรักภักดีของคนในสังคมที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ โดยคนไทยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนพ่อแม่ของแผ่นดินและเป็นผู้ที่ต้องเกิดทุนไว้เหนือหัว

4.2.9.5.3 จากการข้บร้งกภาพย์เซ็งบั้งไฟทั้ง 12 ขบวนแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติของพญาแถน ว่าสามารถลดบันดาลให้ฝนตกลงมาเพื่อให้การทำไร่ทำนาในปีนั้นๆ ได้ผลดีและมีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องการจัดทำประเพณีบุญบั้งไฟว่าเกิดจากนิทานเรื่องผาแดงนางไอ่ ซึ่งการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นเป็นประจำทุกปีนั้น นอกจากแสดงออกถึงความเชื่อแล้วยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเคร่งครัดในฮีต 12 คอง 14 ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของชาวอีสานและเป็นการสืบสานประเพณีโบราณที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

4.2.9.5.4 การแสดงของขบวนเซ็งบั้งไฟ ประกอบด้วยการใช้ท่ารำเซ็งที่เลียนแบบมาจากกิจวัตรประจำวัน เช่น ท่าดำนา ท่าถอนกล้า ท่าล้างมือ ท่าปั้นข้าว เป็นต้น นอกจากนี้การแสดงประกอบขบวน เช่น การสาธิตการฟาดข้าว การแสดงชีวิตความเป็นอยู่ การหาไข่มดแดง การทอดแห เป็นต้น ซึ่งการใช้ท่าทางในการรำเซ็งและการแสดงของขบวนเซ็งบั้งไฟสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในสังคมได้อย่างชัดเจนว่า เป็นสังคมการเกษตรที่ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

4.2.9.5.5 การพูดจาหยอกล้อของผู้พูดและการแสดงตลกของผู้ร่วมขบวนเซ็งบั้งไฟ เช่น ผู้ชายแต่งกายเป็นผู้หญิง การแต่งกายเลียนแบบนักศึกษา การแต่งกายหรือแต่งหน้าแปลกๆ การเขียนข้อความลามกบนเสื้อหรือแผ่นป้าย เป็นต้น เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์รู้สึกขบขันนั้น แสดงให้เห็นว่า สมาชิกในสังคมเป็นคนที่ชอบความสนุกสนาน ชอบงานรื่นเริง ซึ่งงานประเพณีบุญบั้งไฟถือเป็นการจัดงานรื่นเริงครั้งยิ่งใหญ่ของคนในชุมชน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดก่อนจะที่จะเตรียมตัวลงมือทำไร่ทำนาต่อไป ดังที่ อร่ามจิต ชินช่วง (2531: 120) กล่าวว่า การแสดงเซ็งบั้งไฟเป็นการแสดงออกเพื่อความสนุกสนาน เป็นการสร้างความขบขันหลีกหนีความจำเจในชีวิต แหวกกรอบสังคมและประเพณีออกไป การพูดถึงอวัยวะเพศและเพศสัมพันธ์ อย่างตรงไปตรงมาหรือการใช้สัญลักษณ์แทนนั้น เป็นเพราะจิตใต้สำนึกของมนุษย์ มีส่วนหนึ่งที่เรียกว่า “สัญชาตญาณชีวิต” ความต้องการขยายเผ่าพันธุ์ของตน เพราะการกำเนิดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาติพันธุ์ของมนุษย์ดำรงอยู่ ดังนั้น การแสดงประกอบขบวนเซ็งบั้งไฟ จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของความสนุกสนาน เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับการเกิด การสร้างสรรค์ และความอุดมสมบูรณ์

4.2.9.5.6 การใช้คำเรียกขานของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง เช่น พี่น้อง พ่อแม่พี่น้อง เป็นต้น นอกจากแสดงให้เห็นถึงความเคารพแล้วยังแสดงถึงความสนิทสนมกันฉันท์เครือญาติ ทำให้ผู้ที่ได้ฟังเกิดความอบอุ่นใจได้เป็นอย่างมาก

4.3 เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ จากการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบทั้ง 10 ประการสามารถสรุปได้ ดังนี้

4.3.1 ชนิดของเหตุการณ์ จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่าเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 4 เหตุการณ์ที่พบ ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย เหตุการณ์สื่อสารการเตรียมบั้งไฟ เหตุการณ์สื่อสารการจุดบั้งไฟ และเหตุการณ์สื่อสารการปิดงาน สามารถจำแนกตามชนิดของเหตุการณ์ได้ 4 ชนิด คือ การทักทาย การเตรียมความพร้อม การดำเนินงาน และการปิดงาน

4.3.2 หัวข้อ ในเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟมีหัวข้อสำคัญคือ ทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์ รายละเอียดของการจุดบั้งไฟ ลักษณะของการเตรียมบั้งไฟ และผลการจุดบั้งไฟ

4.3.3 วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของการจุดบั้งไฟคือ เพื่อเป็นการบูชาพญานาถ และขอฝน นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างความสนุกสนานให้แก่คนในชุมชนก่อนจะลงมือทำอะไรทำนาต่อไป

4.3.4 เวลา-สถานที่ การจุดบั้งไฟนั้นจุดที่ทุ่งนาด้านทิศเหนือของบ้านคึมยาว ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เวลา 12.30 – 17.00 น.

4.3.5 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟสามารถแยกผู้ร่วมเหตุการณ์หลักออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย พิธีกร 1 คนและคณะกรรมการ 3 คน กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มช่างทำบั้งไฟ และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มผู้ร่วมชมงาน

4.3.6 รูปแบบการสื่อสาร ในแต่เหตุการณ์สื่อสาร มีการใช้รูปแบบการสื่อสารคล้ายคลึงกัน คือ ใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารและใช้ท่าทางประกอบคำพูด

4.3.7 เนื้อหาของการสื่อสาร ประกอบด้วยเนื้อหาการสื่อสารของพิธีกรและช่างทำบั้งไฟ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.3.7.1 เนื้อหาการสื่อสารของพิธีกร ประกอบด้วย การทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์ แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการจุดบั้งไฟ แจ้งผลการจุดบั้งไฟแต่ละบั้ง ประกาศผลรางวัล และกล่าวปิดงาน

4.3.7.2 เนื้อหาการสื่อสารของช่างทำบั้งไฟ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของบั้งไฟก่อนนำไปจุด

4.3.8 การลำดับวัจนกรรม จากการวิเคราะห์พบลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การทักทาย การเรียกขาน การเล่าความ การแจ้งให้ทราบ การหยอกล้อ การสั่ง การขอร้อง การตอบรับ การถาม การตอบ การแนะนำ การเตือน การขอบคุณ การอวยพร และการลา โดยลำดับวัจนกรรมต่างๆ ดังกล่าวเกิดขึ้นสลับกันไปมาตลอด ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าผู้พูดมีเจตนาใด

4.3.9 กฎการปฏิสัมพันธ์ จากผลการวิเคราะห์พบว่าองค์ประกอบของกฎการปฏิสัมพันธ์ในแต่ละเหตุการณ์สื่อสารมีลักษณะใกล้เคียงกันคือ การแสดงออกที่พิธีกรมีต่อผู้ร่วมเหตุการณ์นั้นพบว่าผู้พูดแสดงความสนิทสนมและเป็นกันเองกับผู้ร่วมเหตุการณ์ ผ่านการใช้คำเรียกขาน เช่น พ่อแม่พี่น้อง

บ้านเฮา พี่น้อง เป็นต้น มีการพูดหยอกล้อกับผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นระยะๆ เพื่อความสนุกสนาน และพิธีกรจะมองผู้ฟังรอบๆ บริเวณสถานที่การจัดงาน เพื่อแสดงให้เห็นว่า พูดกับผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคน การแสดงออกที่ผู้ร่วมเหตุการณ์มีต่อพิธีกรพบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์สนใจการจูดบั้งไฟมากกว่าตัวพิธีกร แต่จะหันมามองพิธีกร เมื่อพอใจในสิ่งที่พิธีกรกล่าว ส่วนช่างทำบั้งไฟนั้น จะให้ความสนใจกับหน้าที่ของตนเองมากกว่าผู้ร่วมเหตุการณ์โดยรอบ

นอกจากนี้ ยังพบกฎด้านพิธีกรรมของช่างทำบั้งไฟ คือ ก่อนที่จะมีการจูดบั้งไฟ ช่างทำบั้งไฟ จะต้องมีการจูดรูป เทียน ดอกไม้ เพื่อบอกกล่าวกับพญาแถนว่า ได้นำบั้งไฟมาจูดถวาย ขอให้พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมา ชาวบ้านจะได้ทำไร่นาต่อไป และเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขอให้บั้งไฟของตนเองขึ้นสูง ไม่แตก

4.3.10 บรรทัดฐานการตีความ จากการวิเคราะห์สามารถนำมาตีความได้ว่า บรรทัดฐานที่คนในสังคมส่วนใหญ่นับถือปฏิบัติกันคือ เมื่อผู้พูดเจอกับผู้ฟังเป็นครั้งแรก จะมีการกล่าวทักทายก่อนเสมอ และในขณะที่พูดนั้น จะแสดงออกถึงความเป็นกันเองและเป็นพวกเดียวกันกับผู้ฟัง โดยการใช้คำเรียกขาน เช่น พี่น้อง พ่อแม่พี่น้องบ้านเฮา เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมนับถือกันแบบเครือญาติ ซึ่งการใช้คำเรียกญาตินี้ สามารถสร้างความอบอุ่นใจให้แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

การจูดบั้งไฟถือเป็นความเชื่อของคนในสังคมอีสานที่ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน โดยมีความเชื่อว่าการจูดบั้งไฟเป็นการบูชาพญาแถน เพราะพญาแถนนั้นเป็นเทพเจ้าแห่งฝน สามารถส่งให้ฝนตกลงมายังโลกมนุษย์ได้ และยังสามารถดลบันดาลให้การทำเกษตรของคนในสังคมมีความอุดมสมบูรณ์ได้ หากปีใดคนในสังคมไม่จูดบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถน จะทำให้เกิดความแห้งแล้ง การทำเกษตรไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นคนในสังคมจึงต้องทำการจูดบั้งไฟ เพื่อบูชาพญาแถนเป็นประจำทุกปี การจูดบั้งไฟ นอกจากจะเป็นการสืบทอดประเพณีอันเก่าแก่ของสังคมอีสานแล้ว ยังเป็นการสร้างความสนุกสนานรื่นเริงให้แก่คนในสังคมอีกด้วย โดยมีพูดหยอกล้อกันระหว่างการชมการจูดบั้งไฟ ถือว่าเป็นการปลดปล่อยความเครียดก่อนที่จะลงมือทำการเกษตรต่อไป สะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมเป็นคนที่มีอารมณ์ดี มีอารมณ์ขัน ชอบความสนุกสนาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษางานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารว่าประกอบด้วย เหตุการณ์สื่อสารใดบ้าง และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลของงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม ช่วงปี พ.ศ. 2552 และ ปี พ.ศ. 2553 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

1. โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร

การวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ได้ยึดวัตถุประสงค์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารเป็นหลัก ผลการวิเคราะห์ สามารถแบ่งเหตุการณ์สื่อสารออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน เหตุการณ์สื่อสาร ช่วงวันรวม และเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ ซึ่งแสดง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงเหตุการณ์สื่อสาร “งานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร”

เหตุการณ์สื่อสาร	ประเภทของเหตุการณ์สื่อสาร
1. การแจ้งให้ทราบ	
2. การประชุม	
3. การฝึกซ้อมรำเซิ้ง	ส่วนที่ 1 เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน
4. การเตรียมอุปกรณ์	
5. การตกแต่งขบวนเซิ้งบั้งไฟ	
6. การทักทาย	
7. การเปิดงาน	
8. การแนะนำ	ส่วนที่ 2 เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม
9. การดำเนินงาน	
10. การประกาศผล	
11. การมอบรางวัล	
12. การทักทาย	
13. การเตรียมบั้งไฟ	ส่วนที่ 3 เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ
14. การจุดบั้งไฟ	
15. การปิดงาน	

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ในปี พ.ศ. 2552 และ 2553 ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร 15 เหตุการณ์ ใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ส่วนที่ 1 เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงานคือเหตุการณ์สื่อสารที่ 1 – 5 ส่วนที่ 2 เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวมคือเหตุการณ์สื่อสารที่ 6 – 11 และส่วนที่ 3 เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟคือเหตุการณ์สื่อสารที่ 12 – 15

เหตุการณ์สื่อสารในส่วนที่ 2 พบว่า เหตุการณ์สื่อสาร การดำเนินงานใช้เวลานานกว่า เหตุการณ์สื่อสารอื่นๆ เนื่องจากการแสดงในแต่ละเหตุการณ์ มีผู้ร่วมเหตุการณ์ต่างกันหรือต่างคณะกัน คือ การแสดงขบวนเซ็งบั้งไฟบ้านท่าลาด บ้านคึมยาว 1 บ้านคึมยาว 2 บ้านโนนชาด บ้านสร้างมิ่ง บ้านแสนสำราญ บ้านหนองเซียงโท บ้านโคกกอก บ้านหินเหล็กไฟ บ้านกุดเสถียร และบ้านเหล่าอาภรณ์ การแสดงของแต่ละคณะมีการนำเสนออย่างเป็นลำดับขั้นตอนคือ เริ่มต้นด้วยการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเพื่อยกย่องสถาบันกษัตริย์ ตามด้วยการแสดงศิลปการรำเซ็งประกอบ การเล่นดนตรีพื้นบ้าน และขับร้องกาพย์เซ็งบั้งไฟ โดยกาพย์เซ็งของแต่ละหมู่บ้าน มีเนื้อหาแตกต่างกัน ส่วนผู้ร่วมเหตุการณ์ที่เป็นผู้ชมการแสดงยังคงเป็นกลุ่มเดิม คือ คณะกรรมการ พิธีกร และประชาชนทั่วไป

2. เหตุการณ์สื่อสารต่าง ๆ ในสถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์งานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร จำนวน 15 เหตุการณ์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ เหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน เหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม และเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ

จากผลการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ตามองค์ประกอบ 10 ประการของ ซาวิลล์ทรอยค์ (Saville-Troike, 1982) คือ 1) ชนิดของเหตุการณ์ 2) หัวข้อของเหตุการณ์ 3) วัตถุประสงค์ 4) เวลา-สถานที่ 5) ผู้ร่วมเหตุการณ์ 6) รูปแบบการสื่อสาร 7) เนื้อหาของการสื่อสาร 8) ลำดับวัจนกรรม 9) กฎการปฏิสัมพันธ์ และ 10) บรรทัดฐานการตีความ ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบแต่ละด้านมีรายละเอียดแตกต่างกัน กล่าวคือ มีองค์ประกอบที่มีลักษณะตายตัว และองค์ประกอบที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบที่มีลักษณะตายตัว ได้แก่ องค์ประกอบด้านรูปแบบการสื่อสาร กฎการปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานการตีความ ซึ่งในแต่ละเหตุการณ์สื่อสารมีลักษณะใกล้เคียงกัน กล่าวคือ องค์ประกอบด้านรูปแบบการสื่อสารพบว่า ในเหตุการณ์สื่อสารทุกเหตุการณ์ใช้ภาษาถิ่นอีสาน และใช้อวัจนภาษา โดยการใช้ท่าทางประกอบคำพูด มีเพียงเหตุการณ์สื่อสารของพิธีกรในช่วงวันรวมเท่านั้นที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานปนกับภาษาถิ่นอีสานเล็กน้อย ด้านกฎการปฏิสัมพันธ์พบว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคนแสดงความสนทนสนม เป็นกันเองด้วยการใช้คำเรียกขานแบบลำดับเครือญาติ เช่น พ่อแม่พี่น้อง พี่น้อง น้า พ่อใหญ่ เป็นต้น มีการพูดหยอกล้อกันเป็นระยะๆ เพื่อความสนุกสนาน ผู้ร่วมเหตุการณ์ให้ความเคารพต่อผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงกว่า ซึ่งแสดงออกด้วยการให้เกียรติ เชื้อฟัง ไม่มีการซักถาม และไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ นอกจากนี้ยังพบกฎทางด้านพิธีกรรมคือ ก่อนการแสดงของขบวนเซ็งบั้งไฟแต่ละขบวนต้องมีการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ ส่วนการจุดบั้งไฟนั้น หัวหน้าช่างทำบั้งไฟจะจุดรูปเทียนเพื่อบอกกล่าวพญาแถนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนจุดบั้งไฟของตนเองก่อนทุกครั้ง และด้านบรรทัดฐานการตีความ ผู้วิจัยสรุปจากการนำองค์ประกอบด้านกฎการปฏิสัมพันธ์มาตีความว่า เหตุใดผู้ร่วมเหตุการณ์จึงปฏิบัติเช่นนั้น โดยใช้ประเพณีและวัฒนธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมถือปฏิบัติเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตีความบรรทัดฐานได้ว่า คนในสังคมมีความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ โดยมองว่า สถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันที่สูงที่สุด ทุกคนต้องให้ความเคารพยกย่อง นอกจากนี้ การให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องการเตรียมงาน การเชิญสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดโยธมาเป็นประธานในการเปิดงาน การเชิญคณะครู-อาจารย์ในโรงเรียนต่างๆ ของตำบลสร้างมิ่งมาเป็นคณะกรรมการ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมให้ความเคารพยกย่องผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ยกย่องความเป็นผู้ใหญ่ ข้าราชการ หรือผู้มีประสบการณ์การทำงานสูง

การที่ผู้พูดใช้คำเรียกขานแบบลำดับเครือญาติกับผู้ร่วมชมงานคือ คำว่า “พี่น้อง” ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเป็นกันเองกับผู้ร่วมชมงาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของระบบเครือญาติ การเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติแท้ๆ ว่า “พี่น้อง” นั้นถือเป็นการสร้างความสนิทสนมและสร้างความอบอุ่นใจให้แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

สังคมอีสานเป็นสังคมที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ต้องอาศัยน้ำในการทำเกษตรจึงทำให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งฝน คือ พญาแถน ซึ่งในทุกๆ ปี จะมีการบูชาพญาแถนโดยการจุดบั้งไฟเพื่อบอกกล่าวกับพญาแถนว่าฤดูกาลทำเกษตรได้เริ่มต้นขึ้นแล้วให้พญาแถนส่งฝนให้ตกลงมา เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำในการทำเกษตร ถือเป็นประเพณีที่สร้างขวัญกำลังใจ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ชาวบ้านว่าหากได้บูชาพญาแถนแล้วการทำเกษตรในปีนั้นๆ จะได้ผลดี

การพูดจาหยอกล้อของพิธีกรและการแสดงตลกของผู้ร่วมรวิวประกอบขบวนเซ็งบั้งไฟ เช่น ผู้ชายแต่งกายเป็นผู้หญิง การแต่งกายเลียนแบบนักศึกษา การแต่งกายหรือแต่งหน้าแปลกๆ การเขียนข้อความลามกบนเสื้อหรือแผ่นป้าย เป็นต้น เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์รู้สึกขบขันนั้นแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมเป็นคนที่ชอบความสนุกสนาน ชอบงานรื่นเริง ซึ่งงานประเพณีบุญบั้งไฟถือเป็นการจัดงานรื่นเริงครั้งยิ่งใหญ่ของคนในชุมชน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดก่อนที่จะเตรียมตัวลงมือทำอะไรทำนาต่อไป ดังที่ อร่ามจิต ชินช่วง (2531: 120) กล่าวว่า การแสดงเซ็งบั้งไฟเป็นการแสดงออกเพื่อความสนุกสนานเป็นการสร้างความขบขันหลีกเลี่ยงความจำเจในชีวิต แหวกกรอบสังคมและประเพณีออกไป การพูดถึงอวัยวะเพศและเพศสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมา หรือการใช้สัญลักษณ์แทนนั้น เป็นเพราะจิตใต้สำนึกของมนุษย์มีส่วนหนึ่งที่เรียกว่า “สัญชาตญาณชีวิต” ความต้องการขยายเผ่าพันธุ์ของตนเพราะการกำเนิดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาติพันธุ์ของมนุษย์ดำรงอยู่ ดังนั้นการแสดงประกอบขบวนเซ็งบั้งไฟ จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของความสนุกสนาน เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับการเกิด การสร้างสรรค์และความอุดมสมบูรณ์

2.2 องค์ประกอบที่มีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ องค์ประกอบด้านชนิดของเหตุการณ์ หัวข้อวัตถุประสงค์ เวลา-สถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ เนื้อหาการสื่อสาร และลำดับวัจนกรรม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวแตกต่างกันออกไป ตามแต่ละเหตุการณ์สื่อสารที่ประกอบอยู่ในเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 3 ส่วนตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวสรุปลักษณะองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารไว้ในตอนต้น

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านรูปแบบการสื่อสาร พบว่า ทุกเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ใช้ภาษาถิ่นอีสานในการสื่อสารระหว่างกันเพื่อแสดงออกถึงความเป็นกันเอง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในภาษาถิ่นของตนเอง

2. จากการวิเคราะห์รูปภาษาของวัจนกรรมขอร้องและวัจนกรรมสั่ง พบว่า ผู้พูดมักใช้คำว่า “ແ່ນ” ประกอบด้วยเสมอ เช่น “มาช้อยช้อยແ່ນ”, “เอาคีมตัดลวดมาให้ແ່ນ” เป็นต้น โดยการใช้คำว่า “ແ່ນ” นี้ จะพบในตอนท้ายของประโยค ใช้ได้ทั้งประโยคคำสั่งหรือขอร้องขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่าต้องการจะสั่งหรือขอร้องผู้ฟัง ซึ่งในแยกรูปประโยคนั้นต้องวิเคราะห์จากการใช้น้ำเสียงของผู้พูด

3. จากการวิเคราะห์กฎการปฏิสัมพันธ์จะเห็นว่า การสื่อสารและการปฏิบัติตนของผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นการสื่อสารที่มีรูปแบบค่อนข้างตายตัวคือ มีความสนิทสนมและเป็นกันเอง ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคนถือว่าผู้คนที่อยู่ในชุมชนเปรียบเสมือนเครือญาติและเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรัก ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนให้คนทั่วไปได้รับทราบ นอกจากนี้ การใช้คำเรียกขานที่แสดงความถึงความเป็นพวกเดียวกัน คือคำว่า “เฮา” เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้ร่วมเหตุการณ์รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมในการจัดงานของของชุมชนเช่นกัน

4. จากการวิเคราะห์การลำดับวัจนกรรม พบว่า วัจนกรรมที่พบนั้น ไม่ได้มีการเรียงลำดับตายตัวเนื่องจากเป็นการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการและเป็นการสื่อสารที่เป็นกันเองของคนในชุมชนทำให้วัจนกรรมที่เกิดขึ้น สลับกันไปมาอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในขณะนั้นว่ามีเจตนาที่จะสื่อสารอะไรไปยังผู้ฟัง ซึ่งการสื่อสารในลักษณะนี้จะแตกต่างจากรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการที่มีการลำดับวัจนกรรมไว้อย่างชัดเจน

5. จากการวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า การจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนาน รื่นเริงและเป็นการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งประเพณีบุญบั้งไฟเกิดขึ้นจากความเชื่อ เรื่องพญาแถนว่า หากทำการจุดบั้งไฟบูชาพญาแถนแล้วฝนจะตกลงมา รวมทั้งเป็นการจัดงานขึ้นเพื่อสืบสานประเพณีโบราณไม่ให้สูญหายไป นอกจากนี้ยังพบว่าถึงแม้ในปัจจุบันการจะมีการแข่งขันและมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจุดบั้งไฟเป็นจำนวนมากแต่ความเชื่อในเรื่องการขอฝนจากพญาแถนก็ยังคงอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์สื่อสารอื่นๆ เช่น สถานการณ์สื่อสารงานประเพณีบุญบั้งไฟในจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อเป็นการขยายงานวิจัยตามแนวชาติพันธุ์วรรณาการสื่อสารต่อไป

2. ควรมีการศึกษาว่าจรรยาบรรณการสื่อสารที่เกิดขึ้นในกาพย์เซิ้งบั้งไฟของจังหวัดยโสธร เพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะของการใช้ภาษาในกาพย์เซิ้งบั้งไฟ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาษา รูปแบบของการประพันธ์ รวมทั้งภาพสะท้อนของสังคมที่ปรากฏในงานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรกับจังหวัดอื่นๆ ที่มีการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2549). *ของดีอีสาน*. กรุงเทพฯ: หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2524). *ขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.
- เจริญ ตันมหาพราน. (2541). *เบิ่งประเพณีบ้านช้อย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว.
- เจิม ชุมเกต. (2525). *มัคคุเทศก์กับการนำเที่ยว*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณิสนันชชา เหล่าตระกูล. (2549). *การศึกษาสถานการณ์สื่อสารการสืบพยานคดีอาญาในศาลไทย ตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธวัช ปุณโณทก. (2530). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2547). *วรรณกรรมภาคอีสาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2549). *ประเพณี วัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญส่ง ครูศรี; และ ปรีชา ชูรัตน์. (2524). *ประเพณีบุญบั้งไฟ*. ภาคนิพนธ์ ค.บ. สาขาวิชาภาษาไทย : บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยครุนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจมาศ เกตแก้ว. (2521). *ประเพณีบุญบั้งไฟ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ปรีชา พิณทอง. (2537). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- ปอรรักษ์ ยอดเถร. (2544). *การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมและวิทยาการรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิกุลกานต์ รุจิราภา. (2537). *การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ : การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณา แห่งการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ยูร กมลเสวีรัตน์. (2546). *บุญบั้งไฟโยธธา ประเพณีขอฝนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ที เจ เจ.
- สมัย สุทธิธรรม. (2530). *บุญบั้งไฟ*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- สุดาดวง เกิดโมฬี. (2537). *การศึกษาการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามแนวชาติพันธุ์ วรรณาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษาผู้สมัครพรรคพลังธรรม*. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุธาสินี พลอยขาว. (2551). *วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

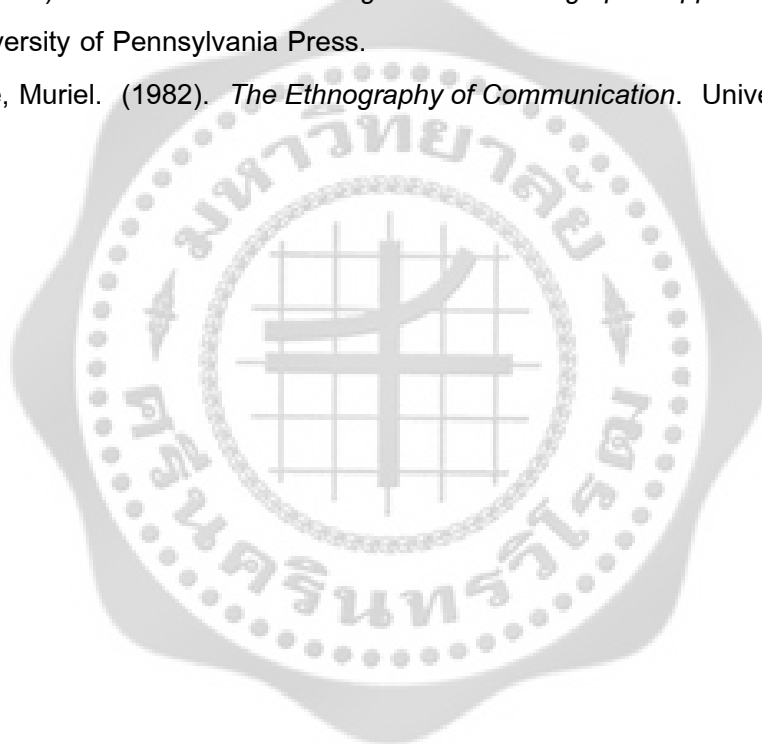
อร่ามจิต ชินช่าง. (2531). *ภาพย้งเซ้งบั้งไฟ: คึ่กษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จ้งหวัดยโสธร*. ปริญญานิพนธ์
คึลปศาสตรมหาบัณทิต. มหาสารคาม: บัณทิตวิทาลัย มหาวิทาลัยศรึนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม. ถ้ายเอกสาร.

Hymes, Dell. (1966). On Communicative Competence. in *Paper Presented at the Research
Planning Conference on Language Development Among Disadvantaged Children*.
Veshiva University.

----- . (1972). *Models of Interaction of Language and Social Life*. In John, J. Gumperz;
& Hymes, D. *Directions in Sociolinguistic : The Ethnography of Communication*.
pp. 35 – 71. New York: Holt, Rinchart & Winston.

----- . (1974). *Foundations in Sociolinguistic: An Ethnographic Approach*. Philadelphia:
University of Pennsylvania Press.

Saville-Troike, Muriel. (1982). *The Ethnography of Communication*. University Park Press.

ภาคผนวก ก

เนื้อหาของกายยั่งบั้งไฟ

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านหนองเซียงโท

โอ้เฮาโอ้นางรำเฮาโอ้	สารุสาวันทานบ้น้อม
วันนี้พร้อมทั้งกลุ่มสามัคคี	โอกาสดีมารำมาเซ็ง
ให้พื้นเบ็งรำเซ็งบั้งไฟ	ใจบั้งไฟเซ็งในบั้งไฟ
บั้งไฟพื้นเมมาเหล่าเมมา	มาเฮามาหนองเซียงโทฟ้าวเอี้ยว
ได้ช่องเกี่ยวลูกเหล่าของฝน	เซ็งกับกันนำบ้านสร้างมิ่ง
พร้อมทุกสิ่งในการประดับประดา	เป็นศรัทธาทำบุญบั้งไฟใหญ่
เอาฉลากไปใส่ตั้งใจทั้งกาย	นำบั้งไฟมารำมาเซ็ง
ชิงตำแหน่งที่หนึ่งที่สอง	ไฟสิรองที่สามที่สี่
หมายเอาดีทางใต้ทางเหนือ	ฟ้าวมาร่วมศรัทธามาเกี่ยว
ดิฉันขอเชิญมาเที่ยวถวายทำบุญ	กราบพ่อคุณขอให้บุญส่ง
พ้อกันใหม่ปีใหม่สิมา	กราบขอฟ้าขอฝนเทิดเทิง

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านกุดเสถียร

สาธุสาวันทากราบไหว้
 เป็นประธานตัดสินการแห่
 ตอนสำคัญคะแนนท่านใส่
 ในเวลาอันเต็มคนเบิ่ง
 ตั้งเป็นมานิทานแหนแห่
 ตามนิทานเพิ่นพูดแต่เก่า
 โปรดเมตดาเป็นครั้ง ๆ หนึ่ง
 พร้อมทั้งทำเสียงคำเซ็งหมู่
 ขอให้มองดูทุก ๆ อย่าง
 ดูทุกอันให้เป็นพิเศษ
 ให้ฟังกลอนการเซ็งการแห่
 ดังทุกที่จนได้ลือชื่อ
 ขอฟ้าขอฝนปีนี้มันแห้ง
 นำบั้งไฟมาถวายเป็นเจ้าพ่อ
 เคยจัดแจงนำบั้งไฟเข้าแข่ง
 ผาแดงสนแต่นางแก้วไเอ่
 ทำวักกันนายพญานาคใหญ่
 บ้านเฮือนซานได้ฟังหลุบลง
 ทำวักการสนนางแก้วไเอ่
 ทำวักผาแดงจงกลับมาหนึ่ง
 เป็นยามแลงกินกะฮอกต่อน
 เพิ่นพากันเข้าครวักินเนื้อ
 เกิดเป็นดอนเป็นหนองกว้างใหญ่
 ตามนิทานแต่ตั้งแต่ก่อน
 นี่คือดอนมีแม่ฮ้างอยู่
 ฮ้างบ่เอาชิ้นเนื้อมาสู้
 มาตอนหลังเป็นดอนกลางแก้ว
 เป็นอุทาหรณ์นิทานแต่เก่า
 ประวัตินิทานผาแดงนางไเอ่
 ถ้าเบิ่งก่อนล้ากลองยาวเฮาต่อ

พร้อมทั้งฝ่ายพวกท่านกรรมการ
 เบิ่งให้แหนกลอนเซ็งกับรำ
 ฉันทขอไหว้เคารพวันทา
 เป็นคนเบิ่งตั้งอยู่เต็มตา
 เบิ่งให้แหนกลอนกาพย์ทำนอง
 เพิ่นพาเล่าสืบต่อกันมา
 มองให้เบิ่งทุกมือทุกทาง
 จงควรอยู่ที่หนึ่งที่สอง
 ในระหว่างการแข่งขันกัน
 โปรดสังเกตให้แนให้นอน
 นี้ละแห่บ้านกุดเสถียร
 ดังอ้อ ๆ ขึ้นเทิงฟ้าเบื่องบน
 ฝนมันแล้งบ่ลดชាយคา
 แต่เก่าแต่ก่อนนางไเอ่ผาแดง
 นำจัดแต่งเข้าใส่ทุกหน
 จึงมาได้รับลงมีอนี่
 เพิ่นได้ไล่ใส่เมืองบาดาล
 ได้หลุบลงจมแผ่นดินบาดาล
 ไปบ่ได้หลุดล้มจมแดน
 เชิญทุกสิ่งมากใหญ่ทำกิน
 เนื้อคนต่อนมาแบ่งปันกัน
 เฮือนเฮานั้นพากันจำจร
 ย่อนอยู่ใกล้น้ำเลาะหนองหาร
 มีเป็นต่อนเป็นเกาะเป็นดอน
 เมื่อโลดสูบบุไปนำเขา
 เลยตั้งอยู่บ่โดนบ่พ้อง
 มีคำแต่งเอาไว้เป็นกลอน
 จึงสืบเล่าสืบต่อมานาน
 ขอพักไว้สาก่อนคำกลอน

เนื้อหาภาพยนตร์เชิงบั้งไฟบ้านหินเหล็กไฟ

โอ้เฮาโอ้พวกเชิงเฮาโอ้	โอมพุทธโธนะโมสี่ครั้ง
มาเตื้อท่านยามเชิงบั้งไฟ	แม่นผู้ได้มาร่ำม่วนชื่น
เชิงทุกปีมีอันนี้กรรมการ	ท่านชำนาญในการสำรวจ
ผู้เฟิ่นตรวจขบวนแห่ของเฮา	มาเฮามายกมือไหว้ก่อน
ห่อมืออ่อนให้สุดเกศา	ไหว้วันทาขอขมาอบน้อม
ให้คนฟ้อนขึ้นอยู่ในใจ	ให้ผู้ได้รางวัลทีหนึ่ง
บ่ซาบซึ่งกะฟั่งแห่นคำกลอน	ฉันทพวกฉันทกำลังเรียงขึ้นใหม่
คั่นอยากได้กะม่วนแห่นนำฉันท	บ่กล้าประชันกับท่านแหวนหน้า
บ่กล้าถ้าอวดเก่งคือเฮา	ถ้าท่านเข้าใจขอคะแนนกับฉันท
กะแล้วแต่พวกท่านกรรมการ	ผู้ชำนาญในการมองเบิ่ง
คนมาเบิ่งมากหน้าหลายตา	ขอเวลาทำทีของเฮา
พอไหลๆ บั้งไฟหาง่าน	เชิงมาผ่านสร้างมิ่งสามัคคี
ถึงขวบปีทำบุญบั้งไฟใหญ่	เฟิ่นบอกให้มาเบิ่งลำกลอน
ต่อเป็นกลอนพวกเฮานำเอ็น	ริบมาเบิ่งนำเฟิ่นบั้งไฟ
แห่ไหลๆ ไวๆ มาเบิ่ง	ริบมาเบิ่งสาวแห่ไวๆ
หินเหล็กไฟมาแล้วคุณพ่อ	ตั้งใจต่อตั้งหน้าทำบุญ
เพื่อเป็นทุนในภายภาคหน้า	เพื่อผู้เข้าไบบ้านหินเหล็กไฟ
มีบั้งไฟผู้เข้าแต่เก่า	จุดถึงเข้าจุดไหว้ถวายถน
ไหลโอมๆ มาตั้งนำแห่น	ได้มาแห่กันทั่วทั้งบ้าน
เป็นตำนานผาแดงนางไอ่	ทำบั้งไฟไปทั่วเมืองแดน
แห่ไปกันทำบุญศรีแก้ว	ให้พวกเจ้าได้เอาบั้งไฟนำกัน
พากันทำเอาบุญบั้งไฟใหญ่	บ่ได้ใส่กะพากินพาเอ็น
ไปบ่กินกะพากันแข่ง	ให้สมแพงนางไอ่ใจน้อง
เตรียมเสปียงอาหารต่างๆ	ซุ่มต่างๆ ให้มาหุ้มมาโฮม
ได้บุญทุกคนเทิงหัวเทิงหัว	ฟ้าวละเจ้าบั้งไฟมีผาแดง
กินข้าวแลงละจุดบั้งไฟก่อน	ขึ้นไปส่งหม่องพญาถน
ตกลงแดนอย่าตกลงบ้าน	คนสีย่านให้ตื่นตกใจ
ไวเฮาไวเอาบั้งไฟมาจุด	ซู่ซู่ดๆ บ่อยู่คาค้าง
ผาแดงพาหายหลังลัมถ่วน	ได้มาม่วนนางไอ่อยู่ในเมือง
บ่ได้เคื่องอีหยังจ๊กอย่าง	บ่อยากอย่างคั้นสูผาแดง
หลานขอลงเอาไว้สักก่อน	

เนื้อหาภพชัยเชิงบั้งไฟบ้านคิมยาว ทิมที 1

โอเฮาโอพวกเชิงเฮาโอ	ห่อวันทากันพอดีพองาม
ดีทุกอย่างมือนี่ทำบุญ	แสนอาวรณ์แต่ครั้งแต่ก่อน
ผู้มาพื่อนบั้งไฟนำกัน	พาทำบุญบั้งไฟนำเพื่อน
เอ็นบ้านอื่นมาเบิ่งนำกัน	มาเป็นกลอนทั้งเชิงทั้งแห่
ฟังให้แห่นของพวกข่อยคราวเดียว	พื่อนอวยพรศรัทธาให้เพื่อน
ให้พื่อนเชิงบั้งไฟนำกัน	มีรางวัลหนึ่ง สอง สาม สี่
เชิญน้องพี่มาเบิ่งขบวน	จักเพื่อนชวนมาเบิ่งสักก่อน
ผู้เพื่อนพื่อนให้ม่วนนำทั่ว	ผู้เพื่อนหัวใส่บั้งไฟใหญ่
จุดบั้งไฟให้พญาแถน	เป็นโตแทนเพื่อขอฝนใหม่
เอาใจใส่ให้ทั่วกันไป	เชิงบั้งไฟชวนต่าง ๆ
มีหลายอย่างให้ท่านได้ชม	ให้ได้สมตั้งใจหมายมั่น
ตั้งแต่ก่อนเฮามาเอาบุญ	บ่ลืมนึกของท่านเฒ่าแก่
ดีแท้ ๆ พวกเฮานางรำ	ผู้ติดตามมีดีทุกหมู่
พากันเที่ยวเบิ่งประเพณี	มามือนี่ติดตามเรื่องเล่า
ตั้งแต่กำนิทานผาแดง	เคยจัดแจงบั้งไฟกันแข่ง
ตั้งใจแข่งบั้งไฟท่วมท่ง	ขอฟังกลอนของนางแก้วไ้อ
ขอเข้าไปลงในกลอนนี้	ท้าวรังคีของพญานาคใหญ่
ผู้เป็นใหญ่แห่งเมืองบาดาล	ท้าวรังคารมักนางแก้วไ้อ
อดบั้งไฟจำแลงแปลงตน	ท้าวผาแดงจึงกลับมาสู้
เอ็นทุกคนให้มาทำบุญ	ตกยามแลงกินกะฮอกตอน
คว้เป็นต่อนมาแบ่งปันกัน	แบ่งปันกันทุกครัวทั่วถึง
แล้วผู้ชำจำต้องจำจร	เกิดเป็นดอนเป็นหนองกว้างใหญ่
แนบเอาไว้ชื่อว่าหนองหาร	เป็นตำนานแต่ครั้งก่อน ๆ
อยู่เป็นต่อนเป็นเกาะเป็นดอน	ตั้งแต่ต่อนเป็นแม่ฮ่างอยู่
บั้งไฟคู่บั้งไฟนำเขา	ฮ้ายบั้งเอาขึ้นเนื้อมาสู้
เลยตั้งอยู่บ่โดนบั้ง	มาต่อนหลังเป็นเมืองขอนแก่น
หมู่เพื่อนแห่แต่งไว้เป็นกลอน	เป็นอุทาหรณ์นิทานเก่า ๆ
พอสื่อเล่าบ่ขาดพอดอน	ขอจบกลอนเรื่องนางแก้วไ้อ

เนื้อหาภกพยั้งไฟบ้านคิมยาว ทิมที 2

มาฮอดนี้ถึงที่กรรมการ	ท่านประธานพวกดิฉันขอไหว้
น้อมมือไหว้คนหลั่นคนสูง	หมู่ของหนูได้มาโชว์ประกวด
ขอเชิญตรวจถั่วถั่วทุกแห่ง	ให้คะแนนพวกดิฉันท่วมทัน
ลีลาแข่งยังบ่ทันดี	มามือนี้มาร่วมกันแข่ง
ขี้บกลอนแข่งบ่เก่งคือเขา	บั้งไฟเฮาเอามาเอ้อพอบึง
เหลียวมาเบิ่งผู้สาวแข่งบั้งไฟ	เป็นจั่งได้บ่พอขายหน้า
ให้นำพานำหมู่นำฝูง	ให้ม่วนซื่นคือพวกหมู่เพื่อน
มีทุกสิ่งทุกอย่างดังขอ	มีพอมมาได้มาร่วมโชว์
ให้ได้ทวงเอาที่หนึ่งนำแน่	ถ้าให้ตีกะนำม่วนคือเขา
ให้คนงามทั้งหลายในหล้า	พวกผู้เข้าขอกล่าวสวัสดี
ขอขมาวันทาขึ้นใหม่	คนเก่าใหม่กะให้ได้ซื่น
พากันหนุนประเพณีของชาติ	เพื่อประกาศความเป็นคนไทย
บ่ได้ไปเป็นทาสคนอื่น	มาม่วนซื่นพวกท่านศรัทธา
พากันมาเอาบุญบั้งไฟแข่ง	พากันแต่งบุญบั้งไฟงาม
พากันห้ามพากันแหนแห่	พวกเจ้าแห่พากันศรัทธา
ปรารถนาพากันมาม่วน	พวกเฮามามาม่วนนำกัน
มาสุขสันต์นำกันทั่วถั่ววัน	

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านท่าลาด

โอ้เฮาโอ้พวกเซ็งเฮาโอ
 ผู้ชำนาญในการสำรวจ
 มาเฮามาไหว้ท่านสักก่อน
 ขอขมาวันทากัมกราบ
 เป็นประธานคอยดูข่อยรำ
 ให้ได้คะแนนพ้อพันพ้อร้อย
 มือนี่มาประชันขันแข่ง
 มาสู้มารำเอาบุญนำแห่
 ให้ได้สมหมายสิแลมพรช้อนส่ง
 ให้เจ้างามคืออินทร์แต่งปั้น
 อย่าได้จนเงินทองของค่า
 โฉมบั้งอรหันต์กลอนทางใหม่
 โอ้สะพานศรัทธาแม่พ้อ
 มีนิทานผาแดงนางไอ่
 กล่าวเป็นแดนมีเมืองยิ่งใหญ่
 งามจนมีทั้งเมืองเขาลือ
 หาพื้นคือบ่มีไภ้พ้อ
 เสียงลือชาดังไปไกลเท่า
 อยากจะแงเบิ่งงามนางไอ่
 มั่นสิคือคนเว้าอีหลีบ่
 ได้ฟังเสียงเขาซาเขาลือ
 จนยามแลงคนเขายังเว้า
 มาในเมืองมาแข่งบั้งไฟ
 ให้ประธานบั้งไฟลงแข่ง
 พวกคนแห่มาพั้นขันแข่ง
 ขึ้นและลงถึงเมืองแก้วใส
 ไปบ่เขาในดงเทิงห่ง
 แสนสำราญกับนางน้องไอ่
 เว้าตำนานนิทานพื้นบ้าน
 เห็นคำแพงคนลือคนซา
 เว้าสำเนียงเสียงแจ้วแก้วใส

มาฮอดนี่ถึงที่กรรมการ
 ผู้เฟิ่นตรวจชบวนแห่ของเฮา
 ย่อมื่ออ่อนให้สุดเกศา
 ให้เฟิ่นทราบทั้งฝ่ายกรรมการ
 จึงพร้อมพรวดออกอ่วยนวนยแขน
 ผุ่งข้าน้อยขอเกี่ยววันทา
 ได้ตกแต่งมาแข่งเอารางวัล
 มาเซ็งมาแห่ให้เบิ่งสมใจ
 ให้เจ้าลงคือท่งนาทาม
 ให้ได้อยู่ชั้นสนุกยิ่งเมืองคน
 ให้สมหวังพร้อมพรวดนำพร
 หลานสิต่อประวัติหนองหาร
 กล่าวไปใส่บ้านพญาแถน
 มีนางไอ่เป็นดั่งบุตรตรี
 เสียงโຈันๆ คนซาคนลือ
 เฟิ่นคือหน่อกษัตริย์เมืองมา
 ฮู้ถึงเจ้าท้าวใหญ่ผาแดง
 มีพวกไพร่เขาซาเขาลือ
 อยากเห็นหน่อนางไอ่ใจนาง
 ว่างามคือนางฟ้าจำแลง
 ลือจนเข้าเจ้าเข้าสู่เมือง
 ไปเฮาไปสมคำเว้าขาน
 มาลงแข่งนำเขานำแห่
 นำขึ้นก่อนบ่ทันได้ลง
 ให้ไปไกลได้บ่คือเขา
 เลยตกลงในแอ่งหนองหาร
 เป็นพวกไพร่แห่งเมืองหนองหาร
 เป็นตำนานของท่านผาแดง
 เห็นเขาว่ากะมีชื่อเสียง
 นางแก้วไอ่จบแล้วข่อยขอลา

ขอขมาคั่นเวลาน้อย
หลายสมัยนิทานเขาเล่า
ได้สร้างตำนานนำกันนำแห่
ขอคำแพงลงกลอนไว้ก่อน

หลานสิว่าเรื่องเก่าในใจ
ฝูงข้าเจ้าขอเกี่ยววันทา
สมได้ชื่นนางไฉ่ผาแดง

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านโนนหาด

มาฮอดนี่ถึงที่กรรมการ	ผู้ชำนาญในการสำรวจ
ผู้เพิ่นตรวจขบวนแห่ของเขา	มาเฮามาไหว้ท่านสาก่อน
ยกมืออ่อนให้สุดเกศา	ขอขมาวันทาก้มกราบ
ให้เพิ่นทราบทั้งฝ่ายกรรมการ	เป็นประธานคอยดูข่อยรำ
จึงพร้อมพร้าออกอ่วยนวยแขน	ให้ได้คะแนนพอพันพอร้อย
ฝูงข้าน้อยขอเกี่ยววันทา	มีอันมาประชันขันแข่ง
ได้ตกแต่งมาแข่งเอารางวัล	มาสู้มารำเอาบุญนำแห่
มาเซ็งมาแห่ให้เบิ่งสมใจ	ให้ได้สมหมายสิแลมพรช่อนสง
ให้เจ้าล่งคือท่งนาทาม	ให้เจ้างามคืออินทร์แต่งปั้น
ให้ได้อยู่ชั้นสนุกยิ่งเมืองคน	อย่าได้จเงินทองของค่า
ให้สมหวังพร้อมพร้านำพร	โถมบั้งอรหันกลอนทางใหม่
ไอ้ละหนาศรทราพี๋น้อง	ฟ้าอำฮ้องปีใหม่ดังไกล
แสนอาลัยคิดฮอดปีเก่า	นั่งกอดเข้าเจียงศอกเหงาหงอย
หัวใจลอยใจน้อยใจเหี้ย	คิดนำหม้อติดตามหา
อยากให้งามลีลาพันผูก	อยู่ดีแต่ดีแก่บ่เป็น
อกจิงนางคือจิงกลอนเซ็ง	ตุ้มเต็ดเต็งเพิ่นบันเทิงใจ
เซ็งบั้งไฟของเขาให้ขึ้น	ให้ได้หลีนบ้านอื่นดังใจ
ให้มีชัยสมชื่นสมแห่	ให้สมแห่บั้งไฟท่านทำ
ให้สมหวังกับเฮาเขาท่าน	ให้เจ้าผ่านขึ้นสู่เมืองเพิ่น
บ่ได้มลงดินลงหญ้า	ให้เอาฟ้าเป็นดังเมืองแมน
ให้สาว ๆ นั่งเบิ่งไต้ล่าง	มีหลายทางให้ได้บันเทิง
นำสะออนกับบั้งไฟแห่	มีนำแห่ให้พระยาอินทร์
ผู้ได้กินสุราเมืองเพิ่น	ยามเจ้าเซ็งกับหมู่ ๆ เพิ่น
ยามเจ้าเอิ้นลงมาทางไต้	เจ้าอย่าไต้ลงใส่เฮือนแพง
ขอให้แดงลงมาทางใหม่	อย่าลงใส่หม่องท่งนาตา
ให้ไหลลงเทิงดอนเทิงป่า	ให้ลงป่าสมดังคำวอน
โถมบั้งอรขอลงลาอ่วย	

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านโนนชาติ

มาฮอดนี่ถึงที่กรรมการ	ผู้ชำนาญในการสำรวจ
ผู้เฟิ่นตรวจขบวนแห่ของเขา	มาเฮามาไหว้ท่านสาก่อน
ยกมืออ่อนให้สุดเกศา	ขอขมาวันทาก้มกราบ
ให้เฟิ่นทราบทั้งฝ่ายกรรมการ	เป็นประธานคอยดูข่อยรำ
จึงพร้อมพร้าออกอ่วยนวยแขน	ให้ได้คะแนนพอพันพอร้อย
ฝูงข้าน้อยขอเกี่ยววันทา	มีอนี้มาประชันขันแข่ง
ได้ตกแต่งมาแข่งเอารางวัล	มาสู้มารำเอาบุญนำแห่น
มาเซ็งมาแห่ให้เบ็งสมใจ	ให้ได้สมหมายสิแลมพรช่อนสง
ให้เจ้าล่งคือท่งนาทาม	ให้เจ้างามคืออินทร์แต่งปั้น
ให้ได้ยู่ชั้นสนุกยิ่งเมืองคน	อย่าได้จเงินทองของค่า
ให้สมหวังพร้อมพร้านำพร	โถมบั้งอรหันกลอนทางใหม่
เซ็งไปใส่พวกหนุ่มชুমชาย	ศิริโลรูปงามนามหล่อ
มีไก่พ่อแล้วบหรือยัง	ให้เน่งค่านางขอเอี่ยวเกี่ยวแห่น
ฮักพ่อแม่ยังน้อมบูชา	ฮักศาสนาให้ก้มลงไหว้
คั้นฮักอายย่านน้องบ่สมหวัง	ย่านเฟิ่นซังบ่เหลียวมาล่ำ
คนพอซ่ำผิวนั้นดำแดง	อดสาแงงเอาเต้อ้ายป่าว
น้องสิตัวโค้งอ่วยลาลง	ศรีโถมยงค์โค้งลงลาอ่วย

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านโคกกอก

<p> สาธุสาวันทากัมกราบ เป็นประธานคอยดูข่อยรำ ให้ได้คะแนนเต็มพันเต็มร้อย มือนี่มาประชันขันแข่ง มาเศตมางันเอาบุญนำแห่น ทำนให้สมหมายสิแลมพรช่อนส่ง ให้เจ้างามคืออินทร์แต่งปั้น อย่าได้เงินทองของค่า โฉมบั้งอรหันกลอนทางใหม่ ศิวีโลรูปงามนามหล่อ ให้นังค์นางขอเกี่ยวเกี่ยวแห่น อักศาสนาได้วันทากัมไหว ย่านเฟิ่นซังบั้งเหลียวมาลำ อดสาแงงเอาเต้อ้ายบ่าว ศรีโฉมยงค์โค้งลงลาอ่วย </p>	<p> ให้เฟิ่นทราบทั้งฝ่ายกรรมการ จึงพร้อมพราออกอ่วยนวยแขน ฝูงข้าน้อยน้อมเนี่ยววันทา ได้ตักแต่งมาแข่งรางวัล มาเซ็งมาแห่ออกแอ่นแผนกาย ให้เจ้าส่งคือท่งนาทาม ให้อยู่ชั้นสนุกยั้งเมืองคน ให้สมหวังพร้อมพรา้นำพร เซ็งไปใส่พวกหนุ่มชুমชาย มีไก่พ่อแล้วบ่หรือยัง อักพ่อแม่ยังน้อมบูชา คั้นอักอ้ายย่านน้องบ่สมหวัง คนพอซ้าเกียงกำดำแดง น้องสิตาวโค้งอ่วยลาลง </p>
--	---

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านเหล่าอาภรณ์

<p> สาธุสาวันทาน้อมกล่าว จัดเป็นงานพรรษายิ่งใหญ่ หลายต่อหลายโฮมบุญมือนี่ เซ็งบั้งไฟขบวนแบนแหแห มือสวมช่วยเหลืองามยามลำ คล้องมาลาเป็นพวงดวงดอก ใต้ดำรงคลองธรรมเก่าแก่ ใต้สืบสานประเพณีอันล้ำค่า ฟ้อนเป็นแนวแถวยาวอาดหลาด เล่นลีลากลองยาวตุ้มเบิ่ง ฟ้อนและลำนำฮอยเฒ่าแก่ ฟ้อนถวายในงานมือนี่ ไกลและไกลภยमारอย่าต้อง ให้สมหวังในใจทุกอย่าง </p>	<p> เพื่อนได้เต้าดกแต่งแปลงการ มีพวกไพร่เจ้าขุนคุณนาย มีน้องพี่มาจากแดนไกล ชมเบิ่งแห่นลำเซ็งสาวสวย ทุ่งผ้าดำทำยลามงามตา กางแขนออกฟ้อนแอ่นแผ่นหลัง มีมาแต่สมัยโบราณ มีหลายท่าลำเซ็งเสียงแจ้ว ทรงนวยนาดวาดคล้องงามตา ให้เพื่อนเบิ่งย่อนใส่ไปนำ เชิญพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ให้น้องพี่มีโชคมีชัย คินสู่ห้องบ้านอยู่เคหัง </p>
---	--

เหื่อหากาพย์เซ็งบั้งไฟบ้านแสนสำราญ

โอ้เฮาโอ้พวกเซ็งเฮาโอ้
 คราวแต่ก่อนครั้งทำวักงัด
 ขึ้นโจนใส่คนโสหน้ากัน
 สาวคือเจ้าเป็นเทพมาหา
 เจ้าคือฮ้องยามเมื่อเจอกาย
 คนเป็นร้อยกะแห่มากิน
 กินอ้อมแล้วกะลัมลงเพ
 ทำวพวกเขานามว่าผาแดง
 อ้อมน้องหนอนางโอ้มาเทียม
 แล่นเปิดแสงหนอม้าผาแดง
 บ้านก็ลัมไปถึงหนองหาร
 น้ำเป็นแอ่งกะเอื่อนว่าหนองหาร
 ซาวนางโอ้นำทำผาแดง
 ข่อยสีไล่บ่พอดติดตาม
 สาวซ่าน้อยพื่อนเป็นหมูนากลอง
 เอามาแตงนำหมูคือเพื่อน
 พื่อนให้ม่วนนากันปีนี้
 กลอนจับใจแต่งฟังฮอดจับใจ
 บอกฮ้องหมูให้ก้องแผ่นดิน
 ยังเหลืออยู่หน่อยๆ พื้นที่
 เป็นจิ้งซีละคุณพื่อทั้งหลาย
 โอ้เฮาโอ้พวกเซ็งเฮาโอ้
 ผู้ชำนาญในการสำรวจ
 มาเฮามาไหว้ท่านสาก่อน
 ขอขมาวันทากัมกราบ
 เป็นประธานคอยดูข่อยรำ
 มือนี่มาประชันขันแข่ง
 มาสู้มารำเอาบุญนำแห่
 ให้ได้สมหมายสิแถมพรช่อนส่ง

โอ้เฮาโอ้ นะโมตั้งก่อน
 เหลียวทางนี้เห็นนางแก้วโอ้
 สาวโอ้ฟังจนลืมหมาข้าว
 พวกเสนาเขาโสเล่าก่อน
 เจ้าเป็นไฟคือมากินขันข่อย
 ให้พวกพลกินกันจนอ้อม
 ใฝ่บ่กินกะเอือนยังคือเก่า
 ฟาสีแล้งมาลงบ้านพื่อ
 จับบั้งเทียนสามัคคีกันแล่น
 เป็นตะแสงมองดูม้ามลัม
 เป็นภูพานเหลียวเห็นมากแก่ง
 ทำวักการมีความสุขใจ
 ผาแดงหนีกะบ่จำบ้านเก่า
 โอ้หนองหารบ่คือบ้านข่อย
 เหลียมมองๆ คือทองคำแท่ง
 มาเอาบุญบ้านเจ้าปีก่อน
 ปีนี้ใครนำบั้งไฟจัดแต่ง
 เรื่องนิทานยังมีอีกอยู่
 ใฝ่บ่กินเจ้าภักดีนำหมู
 เลยเป็นที่บ่หลายเดี๋ยวนี้
 บ่ได้ร้ายเป็นกลอนสุดท้าย
 มาฮอดนี้ถึงที่กรรมการ
 ผู้เฟิ่นตรวจขบวนแห่ของเขา
 ยกมืออ่อนให้สุดเกศา
 ให้เฟิ่นทราบทั้งฝ่ายกรรมการ
 ผุ่งข่าน้อยขอเกี่ยววันทา
 ใด้ตักแตงมาแข่งเอารางวัล
 มาเซ็งมาแห่ให้เบิ่งสมใจ

เนื้อหาภาพยี่เชิงบั้งไฟบ้านสร้างมิ่ง

โอ้เฮาโอ้นางรำเฮาโอ้	มาเอาปีหนึ่งนี้กรรมกร
ผู้ชำนาญในการสำรวจ	ผู้เฟิ่นตรวจขบวนแห่ของเฮา
มาเฮามาไหว้ท่านสาก่อน	ย่อมืออ่อนให้สุดเกศา
ไหว้วันทาขอขมาบ่น้อม	วันนี้พร้อมทุกกลุ่มสามัคคี
โอกาสดีมารามาเชิง	ให้เฟิ่นเบิ่งรำเชิงบั้งไฟ
ใจบ่ไสข้างในบ่ขุน	บ่ให้วุ่นเมาเหล้าเมายา
ไอ้ละหนาศรัทธาเฟิ่น้อง	ฟ้าอำฮ้องปีใหม่ดังไกล
แสนอาลัยคิดฮอดปีเก่า	นั่งกอดเข่าเจียงศอกเหงาหงอย
หัวใจลอยใจน้อยใจเหี้ย	คตินำหม่อตืดตามหา
อยากไ้ห้งามลีลาพันผูก	อยู่ดีเฒ่าดีแก่บ่เป็น
อกจ้งนางคือจ้งกลอนเชิง	ตุ้มเต็ดเต็งเฟิ่นบันเทิงใจ
เชิงบั้งไฟของเฮาให้ขึ้น	ให้ได้หลั่นบ้านอื่นดังใจ
ให้มีชัยสมชื่นสมแห่น	ให้สมแห่นบั้งไฟสมหาง
ให้สมหวังกับเฮาเขาท่าน	ให้เจ้าผ่านขึ้นสู่เมืองเฟิ่น
บ่ได้มลงดินลงหญ้า	ให้เอาฟ้าเป็นดังเมืองแมน
ให้เหลียวเห็นซำตอซำท่ง	ขึ้นให้เถิงลอยล่องลำเลิง
จ้งหันเบิ่งขึ้นเมื่อเถิงฟ้า	ขึ้นไปหน้าข้างหมู่เคียงดาว
ให้สาว ๆ นั่งเบิ่งใต้ล่าง	มีหลายทางให้ได้บันเทิง
นำสะออนกับบั้งไฟแน่	มีนำแห่นให้พระยาอินทร์
ผู้ได้กินสุราเมืองเฟิ่น	ยามเจ้าเชิงกับหมู่ ๆ เฟิ่น
ยามเจ้าเอิ้นลงมาทางใต้	เจ้าอย่าได้ลงใส่เฮือนแพง
ขอให้แคงไหลลงทางใหม่	เชิงบั้งไฟของใหม่เฮาหนี
สุขสวัสดิ์ดีขอลาลงก่อน	

ภาคผนวก ข

ภาพประกอบ

ภาพประกอบเหตุการณ์สื่อสารช่วงเตรียมงาน

ภาพประกอบ 2 การฝึกซ้อมรำเชิงเพื่อเตรียมความพร้อม

ภาพประกอบ 3 การฝึกซ้อมรำเชิงเพื่อเตรียมความพร้อม

ภาพประกอบ 4 การเตรียมบั้งไฟเอ้ (บั้งไฟที่ไม่ได้ใช้จุดจริง ๆ) เพื่อใช้ตกแต่ง

ภาพประกอบ 5 การตกแต่งรถบั้งไฟเอ้เพื่อประกอบขบวนแข่งบั้งไฟ

ภาพประกอบ 6 รถบั้งไฟเอ้ที่ตกแต่งอย่างสวยงามแล้ว

ภาพประกอบ 7 รถบั้งไฟเอ้ที่ตกแต่งอย่างสวยงามแล้ว

ภาพประกอบเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันรวม

ภาพประกอบ 8 การเข้าร่วมพิธีเปิดของขบวนแข่งบั้งไฟ

ภาพประกอบ 9 ประธานกล่าวเปิดงาน คณะกรรมการ และแขกผู้มีเกียรติ

ภาพประกอบ 10 การกล่าวรายงานวัตถุประสงค์ของการจัดงาน

ภาพประกอบ 11 ประธานในพิธีกล่าวเปิดงาน

ภาพประกอบ 12 ลักษณะการแต่งกายในบ้านของนางรำ

ภาพประกอบ 13 ลักษณะการแต่งกายของผู้ขับร้องกาพย์เซิ้งบั้งไฟ

ภาพประกอบ 14 ผู้อันเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภาพประกอบ 15 ผู้ถือป้ายชื่อหมู่บ้านของขบวนเชิงบั้งไฟบ้านโคกกอก

ภาพประกอบ 16 การแสดงศิลปะการรำเซิ้งประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

ภาพประกอบ 17 การแสดงศิลปะการรำเซิ้งประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

ภาพประกอบ 18 การแสดงศิลปะการรำเซิ้งประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

ภาพประกอบ 19 การแสดงศิลปะการรำเซิ้งประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

ภาพประกอบ 20 การแสดงดนตรีพื้นบ้านของคณะดาวส่องแสง

ภาพประกอบ 21 การแสดงดนตรีพื้นบ้านของบ้านหินเหล็กไฟ

ภาพประกอบ 22 การแสดงความเชื่อเรื่องผาแดงนางไอ่

ภาพประกอบ 23 การแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

ภาพประกอบ 24 การแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

ภาพประกอบ 25 แสดงการหาไข่มดแดงและการใช้สวิง

ภาพประกอบ 26 การแสดงตลกของผู้ร่วมขบวนเซ็งบั้งไฟบ้านหินเหล็กไฟ

ภาพประกอบ 27 การแสดงตลกของผู้ร่วมขบวนเซ็งบั้งไฟบ้านท่าลาด

ภาพประกอบเหตุการณ์สื่อสารช่วงวันจุดบั้งไฟ

ภาพประกอบ 28 การล้างบั้งไฟ

ภาพประกอบ 29 ลักษณะการล้างบั้งไฟของช่างทำบั้งไฟคณะมาตามสั่ง

ภาพประกอบ 30 การนำบั้งไฟไปยังฐานจุดบั้งไฟ

ภาพประกอบ 31 การนำบั้งไฟขึ้นไปยังฐานจุดบั้งไฟ

ภาพประกอบ 32 การตรวจสอบความเรียบร้อยของบั้งไฟก่อนจุด

ภาพประกอบ 33 บรรยากาศบริเวณฐานจุดบั้งไฟ

ภาพประกอบ 34 การประทุของบั้งไฟ

ภาพประกอบ 35 ลักษณะการขึ้นของบั้งไฟ

ภาพประกอบ 36 ลักษณะการขึ้นของบั้งไฟ

ภาพประกอบ 37 บรรยากาศโดยรอบของฐานจุดบั้งไฟ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวสุนันทา กิณรีวงศ์
 วันเดือนปีเกิด 19 มีนาคม พ.ศ. 2527
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 83 หมู่ 2 ตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา
 จังหวัดยโสธร 35120

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2539 ระดับประถมศึกษา
 จาก โรงเรียนบ้านเขาแค อำเภอดอนสัก
 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พ.ศ. 2545 ระดับมัธยมศึกษา
 จาก โรงเรียนท่าอุแทพิทยา อำเภอกาญจนดิษฐ์
 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พ.ศ. 2549 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย
 จาก มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2554 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย
 จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ